

અસ્વીકરણઃ સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદીત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

રાષ્ટ્રીય હ્રુત ગતિ (હાઈ સ્પીડ) રેલ નિગમ લિમિટેડ

– વિરુદ્ધ –

મોન્ટેકાર્લો લિમિટેડ અને અન્ય સગા

(દિવાની અપીલ નંબર ૬૪૬૬ ઓફ ૨૦૨૧)

જાન્યુઆરી ૩૧, ૨૦૨૨

[એમ. આર. શાહ અને એ. એસ. બોપન્ના, ન્યાયાધીશો]

ભારતનું બંધારણ – ન્યાયિક સમીક્ષા – વિદેશી નાણાંપોષિત યોજના – બુલેટ ટ્રેન યોજના – ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં વડી અદાલતનો હસ્તક્ષેપ – ક્યારે ન્યાયસંગત નથી – અપીલકર્તા, એક સરકારી કંપનીએ મુંબઈ-અમદાવાદ હાઈ સ્પીડ રેલ (યોજના) ના નિર્માણ પ્રોજેક્ટ સંબંધિત કામો માટે ટેન્ડર સૂચના જાહેર કરી અને દરખાસ્તો મંગાવી – પ્રતિવાદી દ્વારા અન્ય ચાર દરખાસ્તકર્તાઓ સાથે રજૂ કરાયેલ દરખાસ્તો ટેકનિકલ તબક્કે અસફળ જાહેર કરવામાં આવી – વડી અદાલતે પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરાયેલ રિટ અરજીએ મંજૂરી આપી અને તા. ૨૭.૦૪.૨૦૨૧ તથા ૨૮.૦૪.૨૦૨૧ ની સંદેશાવ્યવહાર તથા તા. ૨૮.૦૪.૨૦૨૧ ની સૂચના, જેના દ્વારા પ્રતિવાદીઓ દ્વારા રજૂ કરાયેલ ટેકનિકલ દરખાસ્તને તે પ્રતિસાદક્ષમ નથી તે આધાર પર નકારી કાઢવામાં આવી હતી, રદ કરી – શું આવા વિદેશી નાણાંપોષિત પ્રોજેક્ટ સંબંધે, કોઈ વિશિષ્ટ દુર્ભાવના અને/અથવા પક્ષપાતના આક્ષેપોના અભાવે, વડી અદાલત ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં ન્યાયસંગત હતી – ઠરાવ્યું: વડી અદાલતે આ બાબતની મૂલવણી કરવી જોઈતી હતી કે બુલેટ

ટ્રેન યોજના ભારત સરકાર અને જાપાન સરકાર વચ્ચે લાંબા સમયથી ચાલેલી વિચારવિમર્શ પ્રક્રિયાનું પરિણામ છે – જાપાન ઇન્ટરનેશનલ કોઓપરેશન એજન્સી (જાઈકા) અને ભારતના માનનીય રાષ્ટ્રપતિ વચ્ચે ઋણ કરાર કરવામાં આવ્યો હતો – જાઈકાએ ઋણ કરારમાં ઉલ્લેખિત શરતો તથા નિયમો અને અન્ય સંમતિ થયેલ શરતો સહિત, જાઈકા/જાઈસીસી (જાપાન ઇન્ટરનેશનલ કન્સલ્ટન્ટ્સ કન્સોર્ટિયમ) દ્વારા અંતિમ બનાવવામાં આવેલા દરખાસ્ત દસ્તાવેજોની શરતો તથા નિયમોના આધારે, યોજનામાં અંદાજે રૂપિયા ૧ લાખ કરોડનું નાણાંપોષણ કરવા સંમતિ આપી – દરખાસ્ત દસ્તાવેજો જાઈકાના માનક દરખાસ્ત દસ્તાવેજો તથા તેની ખરીદી માર્ગદર્શિકાઓ પર આધારિત છે, જે ઋણ કરારનો અભિન્ન ભાગ બને છે – તેથી, દરખાસ્ત દસ્તાવેજોની શરતો તથા નિયમોના વિરુદ્ધ કોઈપણ નિર્ણય લેવો એ ઋણ કરારની શરતો તથા નિયમોમાં ફેરફાર કરવાના સમાન બને, જે મંજૂરપાત્ર નથી – આવા કરારોમાં જાઈકાની અત્યંત મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા છે – વર્તમાન રોકાણ જેવી વિદેશી નાણાંપોષિત મૂડીરોકાણો, જે જાઈકા દ્વારા રાહતપ્રદ સત્તાવાર વિકાસ સહાયતા (ઓ.ડી.એ.) ઋણ સ્વરૂપે કરવામાં આવે છે, તે અનિર્વાચિત શરતો તથા નિયમોના આધારે કરવામાં આવે છે, જેમાં મૂડીરોકાણની શરતો શું રહેશે અને પ્રોજેક્ટના અમલીકરણ માટે કોન્ટ્રાક્ટરો કઈ શરતો પર પસંદ કરાશે તે અંગેનો એકમાત્ર વિવેકાધિકાર રોકાણકાર વિદેશી વિકસિત રાષ્ટ્રમાં નિહિત હોય છે – અંતિમ નિર્ણય સંબંધિત તે પક્ષોમાં નિહિત રહે છે જેઓએ યોજનામાં નાણાંપોષણ/મૂડીરોકાણ કર્યું હોય, અને વર્તમાન મામલામાં તે જાઈકા છે – દરખાસ્ત પ્રતિસાદક્ષમ નહોતી એવો નિર્ણય જાઈસીસીનો હતો – કરારાત્મક

વ્યવસ્થા હેઠળ, જાઈસીસી દ્વારા કરાયેલ મૂલવણીથી વિમુખ થવાનો અપીલકર્તાને કોઈ અધિકાર નહોતો – અપીલકર્તાએ જાઈકા દ્વારા અનુમોદિત જાઈસીસીના નિર્ણય અનુસાર કાર્ય કર્યું – જાઈસીસી અને જાઈકાને અંતિમ સત્તાધિકારી કહી શકાય અને જાઈસીસી/જાઈકાના નિર્ણયના વિરુદ્ધ કોઈપણ નિર્ણય અપીલકર્તા દ્વારા લેવાઈ શક્યો હોત નહીં, વિશેષ કરીને દરખાસ્ત પ્રક્રિયા વગેરે બાબતે – વધુમાં, અપનાવવામાં આવેલ દરખાસ્ત પ્રક્રિયા પારદર્શક, ન્યાયસંગત હતી અને તેમાં કોઈ મનમાની નથી – તે મુજબ, અપીલકર્તા વિરુદ્ધ અથવા જાઈસીસી અને/અથવા જાઈકા વિરુદ્ધ દુર્ભાવના અને/અથવા પક્ષપાતના કોઈ આક્ષેપો નહોતા – અપીલકર્તા દ્વારા અનુસરાયેલા જાઈકા/જાઈસીસીના વિચારપૂર્વક લેવાયેલા નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરીને વડી અદાલતે ભૂલ કરી – પ્રતિવાદી દ્વારા રજૂ કરાયેલ દરખાસ્ત સારભૂત પાલનરૂપ હતી એમ ઠરાવવામાં અને મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા ટેકનિકલ તબક્કે રજૂ કરાયેલ દરખાસ્તને નકારવાના જાઈસીસી/જાઈકાના નિર્ણય તેમજ ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં હસ્તક્ષેપ કરવામાં પણ તેણે ભૂલ કરી – વડી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ વિવાદિત ચુકાદો અને આદેશ રદ કરવામાં આવે છે – કરારો।

કરારો – વિદેશી નાણાંપોષિત કરારો – ભારતનું બંધારણ – ન્યાયિક સમીક્ષા – વ્યાપ – ઠરાવ્યું: વિદેશી નાણાંપોષિત કરારમાં ન્યાયિક સમીક્ષાનો વ્યાપ, ભારતના સંચિત નિધિમાંથી નાણાંપોષિત સામાન્ય સરકારી કરારોની સરખામણીએ ઘણો ઓછો હોવો જોઈએ – આવા વિદેશી નાણાંપોષિત કરારો/પ્રકલ્પોમાં ન્યાયિક સમીક્ષાનો વ્યાપ મર્યાદિત અને લઘુત્તમ રહેશે – આવા વિદેશી નાણાંપોષિત કરારોમાં ન્યાયિક સમીક્ષાનો એકમાત્ર આધાર મર્યાદિત પરિધિનો જ હોવો જોઈએ,

અર્થાત્, અમલકર્તા સત્તાધિકારીની કાર્યવાહી પક્ષપાત અથવા સ્વજનપોષણથી દૂષિત ન હોય અને વિદેશી નાણાંપોષક સત્તાધિકારીથી જે આધારભૂત બાબતો ગુપ્ત રાખવામાં આવી હોય, તે જાહેર કરવામાં આવી હોત તો તે નાણાંપોષક સત્તાધિકારી કરાર રદ કરવા પ્રેરાયો હોત.

અપીલ મંજૂર કરતાં, અદાલતે

નિર્ણીત: ૧.૧ નોંધવું આવશ્યક છે કે ટેન્ડરના દસ્તાવેજો મુજબ, તમામ બોલીદારોને ટેન્ડર દસ્તાવેજમાં ઉલ્લેખિત શરતો અને નિયમો અનુસાર જરૂરીયાતોનું પાલન કરવું ફરજિયાત હતું. કોઈપણ બોલીદાર દ્વારા કોઈપણ પ્રકારનું વિચલન થઈ શકતું નથી. ટેન્ડર દસ્તાવેજોની શરતો અને નિયમો જી.આઈ.સી.એ. દ્વારા જી.આઈ.સી.એ.ની આંતરરાષ્ટ્રીય માર્ગદર્શિકાઓ અનુસાર નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા હતા, જેઓનું પાલન મૂળ રિટ અરજદાર સહિત તમામ બોલીદારો દ્વારા કરવાનું આવશ્યક હતું. તેથી, જ્યારે ટેન્ડર દસ્તાવેજની શરતો અને નિયમો જી.આઈ.સી.એ. દ્વારા નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા હતા, ત્યારે કોઈ ચોક્કસ બોલીદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી બિનપ્રતિસાદી અને/અથવા બોલી દસ્તાવેજોની તકનિકી આવશ્યકતાઓને અનુરૂપ નથી કે કેમ, તે અંગે નિર્ણય લેવાનું અંતિમ અધિકાર જી.આઈ.સી.સી./જી.આઈ.સી.એ.નું જ રહે છે. તેથી, જ્યારે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી બિનપ્રતિસાદી/બોલી દસ્તાવેજોની તકનિકી આવશ્યકતાઓને અનુરૂપ નથી એવો સચેત નિર્ણય જી.આઈ.સી.સી./જી.આઈ.સી.એ. દ્વારા લેવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે દુરાશય

અને/અથવા પક્ષપાતના વિશિષ્ટ આક્ષેપો ન હોય ત્યાં સુધી, ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓના પ્રયોગમાં વડી અદાલત દ્વારા તેનું પરીક્ષણનો વિષય બનાવવામાં આવી શક્યું ન હોત. [ફકરો ૭.૩][૮૪૯-એફ- એચ; ૮૫૦-એ-બી]

૧. ૨ આ તબક્કે, એ નોંધવું જરૂરી છે કે કઈ વસ્તુને તત્પતઃ પ્રતિસાદી તકનિકી બોલી કહી શકાય તેની વ્યાખ્યા કલમ ૩૩.૨ હેઠળ કરવામાં આવી છે. પડકારવામાં આવેલા આદેશમાં વડી અદાલતે અવલોકન કરીને એવો નિષ્કર્ષ નોંધ્યો છે કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલીને તત્પતઃ પ્રતિસાદી તકનિકી બોલી કહી શકાય. તેમ છતાં, એ નોંધવું આવશ્યક છે કે વર્તમાન કેસમાં ટેન્ડર દસ્તાવેજના રચયિતા, એટલે કે, જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ.એ સચેતપણે એવો નિર્ણય લીધો હતો કે પ્રતિવાદી – મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી અપ્રતિસાદી ગણાવી શકાય તેવી છે અને તેમાં મૂળભૂત વિચલન છે, ત્યારે એવો નિર્ણય તર્કવિરુદ્ધ હોવાનું અને/અથવા દુર્ભાવનાથી પીડિત હોવાનું અને/અથવા પક્ષપાતપૂર્ણ હોવાનું જણાય નહીં ત્યાં સુધી, મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી તત્પતઃ પ્રતિસાદી તકનિકી બોલી છે કે નહીં તે અંગે વિચારવું/અભિપ્રાય આપવું વડી અદાલત માટે યોગ્ય નહોતું. પુનરુક્તિના જોખમે ફરી નોંધવું જરૂરી છે કે કરારગત બાધ્યતા હેઠળ, અપીલકર્તા – નિગમ અને/અથવા ભારત પ્રજાસત્તાક માટે ઋણ કરારની કોઈપણ શરતો તથા નિયમોમાંથી અને/અથવા જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ.ના નિર્ણયથી વિચલિત થવું ખુદ્દું નહોતું. તેથી, દુર્ભાવના/મનસ્વીપણાની અને/અથવા પક્ષપાતની કોઈ આક્ષેપના અભાવે,

જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા લેવામાં આવેલ સચેત નિર્ણયમાં, જેને અપીલકર્તાએ અનુસર્યો હતો, હસ્તક્ષેપ કરીને વડી અદાલતે ગંભીર ભૂલ કરી છે.

[પરિચ્છેદ ૭.૬ અને ૭.૭][૮૫૧-બી-ઈ]

૧.૩ એ નોંધવું આવશ્યક છે કે જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા સચેત નિર્ણય લેવાયો હતો કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી મહત્વપૂર્ણ વિચલનથી પીડિત છે અને તેને મૂળભૂત રીતે અનુરૂપ તકનીકી બોલી કહી શકાય નહીં. આ નિર્ણય નિયોજક – જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા લેવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ આઈ.ટી.બી.ની સંબંધિત કલમો, વિશેષ કરીને આઈ.ટી.બી. કલમ ૩૩.૨, જે મૂળભૂત રીતે અનુરૂપ તકનીકી બોલીની વ્યાખ્યા આપે છે, તેને ધ્યાનમાં લઈને તેનો અનુસરણ કર્યું હતું. વડી અદાલતે આ બાબતની મૂલવણી કરવી જોઈએ હતી કે અન્ય બોલીદારો, જેમને ખામીઓ દૂર કરવાની તક આપવામાં આવી હતી, તેઓ પ્રથમ તબક્કો પાર કરી ચૂક્યા હતા અને તેમને આઈ.ટી.બી. કલમ ૩૪ મુજબ ખામીઓ દૂર કરવાની તક આપવામાં આવી હતી. જે.આઈ.સી.સી. અને જે.આઈ.સી.એ.ના મતે, તેવા બોલીદારો અંગે, જેમને તબક્કો ૧ પાર કર્યા પછી ખામીઓ દૂર કરવાની તક આપવામાં આવી હતી, તેમની ખામીઓ મૂળભૂત રીતે અનુરૂપ હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું અને તેથી કલમ ૩૪ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને તેમને ખામીઓ દૂર કરવાની તક આપવામાં આવી હતી, જે વાસ્તવમાં મૂળભૂત રીતે અનુરૂપ અને અમહત્વપૂર્ણ પાલન હોવાનું જણાયું હતું. વડી અદાલતે આ બાબતની પણ મૂલવણી કરવી જોઈએ હતી કે જ્યાં સુધી મૂળ રિટ અરજદારનો પ્રશ્ન છે, તેની બોલી પ્રથમ તબક્કામાં જ નામંજૂર કરવામાં આવી

હતી, કારણ કે સ્પષ્ટપણે એવું નોંધાયું હતું કે તે મહત્વપૂર્ણ વિચલન/અનુરૂપતા રચે છે. તેથી, અન્ય તમામ બોલીદારો, જેમને ખામીઓ દૂર કરવાની તક આપવામાં આવી હતી, તેઓ મૂળ રિટ અરજદારથી ભિન્ન હતા અને તેથી મૂળ રિટ અરજદારને ખામી દૂર કરવાની તક ન આપવી ભેદભાવપૂર્ણ છે એવું ઠરાવવામાં વડી અદાલતથી ભૂલ થઈ છે. તે ઉપરાંત પણ એ નોંધવું આવશ્યક છે કે એક વખત જે.આઈ.સી.સી. અને જે.આઈ.સી.એ., જેઓ ટેન્ડર દસ્તાવેજની શરતો અને નિયમોના રચયિતા ગણાય, તેમણે આ દૃષ્ટિ અને વલણ અપનાવી સચેત નિર્ણય લીધો કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી મહત્વપૂર્ણ વિચલનથી પીડિત છે, અને એવો નિર્ણય આઈ.ટી.બી.ની સંબંધિત કલમોને ધ્યાનમાં લઈને લેવાયો હતો, ત્યારબાદ ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓના પ્રયોગમાં આવી સચેત નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરીને અને મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી મૂળભૂત પાલનમાં હતી એવો દૃષ્ટિકોણ અપનાવવો વડી અદાલત માટે ખુલ્લો ન હતો. [ફકરા ૮, ૯][૮૬૩-એફ-એચ; ૮૬૪-એ-જી]

૧. જ ઉપરોક્ત રીતે અહીં નોંધવામાં આવ્યું છે કે, હકીકતમાં ક્ષેષભાવના અને/અથવા પક્ષપાતના કોઈપણ આક્ષેપો સર્વથા નથી. તેથી, મૂળ રિટ અરજદારે રજૂ કરેલી બિડને અપૂરક પાલન ગણવામાં આવી હતી એવું ઠરાવવામાં વડી અદાલતે ભૂલ કરી છે. કોઈ બિડર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બિડમાં કોઈ મહત્વપૂર્ણ વિચલન અને/અથવા કોઈ નોંધપાત્ર વિચલન છે કે નહીં, તે બાબત બિડ દસ્તાવેજના રચયિતાને જ સોંપવામાં આવવી જોઈએ અને સામાન્ય રીતે, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં વડી

અદાલતો એમાં હસ્તક્ષેપ ન કરવો જોઈએ, સિવાય કે એવો નિર્ણય
ઢ્ઢેષભાવનાપૂર્ણ હોવાનું જણાય અને/અથવા પક્ષપાતના આક્ષેપો હોય
અને/અથવા એવો નિર્ણય મનસ્વી હોય.[પરા ૧૦][૮૬૪-જી-એચ; ૮૬૫-
એ]

૧. ૫ વર્તમાન કેસમાં, ઉપરોક્ત મુજબ નોંધાયું છે તેમ, મૂળ રિટ
અરજદારની બોલી પ્રથમ તબક્કે આ આધાર પર નકારી કાઢવાનો નિર્ણય કે મૂળ રિટ
અરજદારે રજૂ કરેલી બોલીમાં મહત્વપૂર્ણ વિચલન છે અને તેને તાત્વિક પાલનરૂપ
કહી શકાય નહીં, તે ટેન્ડર સમિતિ દ્વારા જે.આઈ.સી.સી. અને જે.આઈ.સી.એ.ની
સહમતિથી લેવામાં આવ્યો હતો. જે.આઈ.સી.એ.ની ભૂમિકાનો ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત
નિર્ણયમાં ગુજરાત વડી અદાલતે વિસ્તૃત રીતે વિચાર કર્યો છે. તેથી, જ્યારે
જે.આઈ.સી.એ.એ આવી વિશાળ રકમનું નાણાંપૂર્તિ કરવાનું સ્વીકાર્યું છે અને ટેન્ડર
દસ્તાવેજની શરતો અને નિયમો જે.આઈ.સી.સી./ જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા અંતિમ
કરવામાં આવ્યા છે, અને તેથી જ્યારે જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા સચેત
નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હોય, ત્યારે તેમાં વડી અદાલતે સહેલાઈથી હસ્તક્ષેપ કરવો
આવશ્યક ન હતો, ખાસ કરીને ત્યારે જ્યારે વડી અદાલતના આવા નિર્ણયનો આવા
વિદેશી નાણાંપૂર્તિ ધરાવતા વિશાળ પ્રોજેક્ટ ઉપર અનુક્રમિક અસર થવાની હોય.
આવા વિદેશી નાણાંપૂર્તિ ધરાવતા કરારમાં ન્યાયિક પુનર્વિલોકનનો વ્યાપ ભારતની
સંચિત નિધિમાંથી નાણાંપૂર્તિ પામતા સામાન્ય સરકારી કરારોની તુલનામાં ઘણો
ઓછો હોવો જોઈએ. આવા વિદેશી નાણાંપૂર્તિ ધરાવતા કરારો/પ્રોજેક્ટોમાં ન્યાયિક
પુનર્વિલોકનનો વ્યાપ મર્યાદિત અને લઘુત્તમ રહેશે. આવા વિદેશી નાણાંપૂર્તિ

ધરાવતા કરારોમાં ન્યાયિક પુનર્વિલોકનનો એકમાત્ર આધાર મર્યાદિત મુદ્દા સુધી જ હોવો જોઈએ, એટલે કે, અમલકર્તા સત્તાધિકારીની કાર્યવાહી પક્ષપાત કે સગાવાદસગાવાદથી દૂષિત નથી અને એવા આધાર પર નથી જે વિદેશી નાણાંપૂર્તિ સત્તાધિકારીથી ગુપ્ત રાખવામાં આવ્યા હોય અને જેનો ખુલાસો કરવામાં આવ્યો હોત તો નાણાંપૂર્તિ સત્તાધિકારી કરાર રદ કરવા પ્રેરિત થયો હોત.[પેરા ૧૧][૮૬૫-બી-ઈ]

૧. ૬ વડી અદાલતે એનું મૂલવણી કરવું જોઈએ હતું કે બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટ એક તરફ ભારત સરકાર અને બીજી તરફ જાપાન સરકાર વચ્ચે થયેલ લાંબા ગાળાની વિચારવિમર્શ પ્રક્રિયાનો પરિણામ છે. ત્યારબાદ જાપાન ઇન્ટરનેશનલ કોઓપરેશન એજન્સી (જાઈકા) અને ભારતના માનનીય રાષ્ટ્રપતિ વચ્ચે ઋણ કરાર કરવામાં આવ્યો હતો અને જાઈકાએ ઋણ કરારમાં ઉલ્લેખિત શરતો તથા નિયમો અનુસાર પ્રોજેક્ટ માટે અંદાજે રૂપિયા ૧ લાખ કરોડનું અનુદાન આપવા સંમતિ આપી હતી, અને બિડ દસ્તાવેજની શરતો તથા નિયમો સહિતની અન્ય સંમત શરતો જાઈકા/જેઆઈસીસી દ્વારા અંતિમ કરવામાં આવવાની હતી. બિડિંગ દસ્તાવેજો જાઈકાના માનક બિડિંગ દસ્તાવેજો પર આધારિત છે તેમજ જાઈકાની ખરીદી માર્ગદર્શિકાઓ પર પણ આધારિત છે, જે ઋણ કરારનો અભિન્ન ભાગ બને છે. તેથી, બિડિંગ દસ્તાવેજની શરતો તથા નિયમોના વિરુદ્ધ કોઈપણ નિર્ણય લેવો એ ઋણ કરારની શરતો તથા નિયમોમાં ફેરફાર કરવો ગણાય, જે અનુમત્ય ન હોય. આવા કરારોમાં જાઈકાની અત્યંત મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા છે. નોંધવું જરૂરી છે કે વર્તમાન રોકાણની જેમ જાઈકા દ્વારા અનુકૂળ શરતવાળા સત્તાવાર વિકાસ સહાય (ઓડીએ)

ઝાણના સ્વરૂપમાં આપવામાં આવતું વિદેશી ભંડોળયુક્ત રોકાણ એ અચર્યનીય શરતો તથા નિયમોના આધારે કરવામાં આવે છે, જેમાં રોકાણની શરતો શું રહેશે અને પ્રોજેક્ટ અમલમાં મૂકવા માટે કોન્ટ્રાક્ટરોની પસંદગી કઈ શરતો પર કરવામાં આવશે તે બાબતમાં એકમાત્ર વિવેકાધિકાર રોકાણકાર એવા વિદેશી વિકસિત રાષ્ટ્રમાં નિહિત રહે છે. અંતિમ નિર્ણય સંબંધિત પક્ષકારોમાં નિહિત રહે છે, જેઓએ પ્રોજેક્ટને નાણાં પૂરાં પાડ્યાં/રોકાણ કર્યું છે, એટલે કે વર્તમાન મામલે જાઈકામાં. તેથી, વડી અદાલતે જાઈકા અને જેઆઈસીસી દ્વારા લેવામાં આવેલ સજાગ નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરીને, જેના આધારે ટેન્ડર સમિતિએ કાર્યવાહી કરી હતી, ભૂલ કરી છે. પરિસ્થિતિઓ એવી હોય ત્યારે, મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા તબક્કો ૧ પર રજૂ કરાયેલ બિડમાં સામગ્રીગત વિચલન હતું તે કારણસર તે બિડ નકારી કાઢવાના જેઆઈસીસી / જાઈકા / અપીલકર્તા / ટેન્ડર સમિતિના સજાગ નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરીને વડી અદાલતે ભૂલ કરી છે. [પરા ૧૨, ૧૩][૮૬૫-એફ-એચ; ૮૬૬-એ-ડી]

૧. ૭ હવે જ્યાં સુધી વડી અદાલતે વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશમાં લીધેલા તે અભિપ્રાયનો પ્રશ્ન છે કે કલમ ૨૮, કલમ (ઈ) હેઠળ

આઈટિબીના વિકલ્પ એની કલમ ૧ અને કલમ ૪૨.૫ સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર છે, કારણ કે તે બહુ-ચરણીય બોલી પ્રક્રિયામાં બોલી બોલનાર બોલી બોલનારાને તેમની બોલી નામંજૂર કરવામાં આવી હોય તો તે અંગે શક્ય તેટલી વહેલી તકે, અને કારણના એનાયત પહેલાં, પડકારવાનો અધિકાર મર્યાદિત કરવા પ્રયત્ન કરે છે; આ સંદર્ભે, પ્રારંભે જ નોંધવું જરૂરી છે કે હકીકતમાં આઈટિબીની ઉપરોક્ત

કલમો વડી અદાલત સમક્ષ પડકાર હેઠળ નહોતી. તે સિવાય પણ, નોંધવું
આવશ્યક છે કે આઈટીબીની કલમો ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ મૂળ રિટ અરજદારને
ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં ભાગ લેતી વેળાએ સંપૂર્ણપણે જાણીતી હતી. આઈટીબીની
ઉપરોક્ત કલમોની જાણ બધા ભાગલેનારાઓ/બોલી બોલનાર બોલી
બોલનારાને કરાવવામાં આવી હતી અને તે સૌને સમાનપણે લાગુ પડતી હતી.
આઈટીબીમાં ઉપરોક્ત કલમો હોવા છતાં, મૂળ રિટ અરજદારે ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં
ભાગ લીધો. તેથી, કલમો ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ વિષે સંપૂર્ણ જાણ સાથે ટેન્ડર
પ્રક્રિયાની શરતો અને નિયમો સ્વીકારી લીધા બાદ અને સંપૂર્ણ જાણ સાથે ભાગ
લીધા બાદ, ત્યારબાદ આવી કલમો અંગે મૂળ રિટ અરજદારને ફરિયાદ
ઉઠાવવાનો અવકાશ રહ્યો નહોતો. [પરા ૧૪][૮૬૬-ઈ-જી]૧.૮
પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતાં, વડી અદાલતે કલમો ૨૮.૧ અને ૪૨.૫
સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર છે એવું ઠરાવવામાં ગંભીર ભૂલ કરી છે; ખાસ કરીને,
જ્યારે તે અંગે કોઈ પડકાર જ નહોતો અને આ આધાર પર પણ કે એકવાર મૂળ
રિટ અરજદારે આઈટીબીની ઉપરોક્ત કલમોની જાણ હોવા છતાં ભાગ લીધો બાદ,
ત્યારબાદ મૂળ રિટ અરજદારને તે જ કલમોને પડકારવાનો અવકાશ રહ્યો નહોતો.
મૂળ રિટ અરજદારને શરૂઆતથી જ કલમ ૨૮માં સમાવિષ્ટ ગુપ્તતાની કલમ અંગે
જાણ હતી અને એ પણ જાણ હતી કે અસફળ બોલી બોલનાર બોલી બોલનારાની
બોલીઓ પસંદ ન થવાના આધાર ફક્ત ત્યારે જ જણાવવામાં આવશે જ્યારે કલમ
૪૨ હેઠળ કરાર એનાયત કરવાનો અંતિમ નિર્ણય સંપ્રેષિત કરવામાં આવશે. જો
મૂળ રિટ અરજદાર વ્યથિત હતો, તો તેણે અથવા તો ભાગ લીધો ન હોત

અને/અથવા ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં ભાગ લેતાં પહેલાં એવી કલમોને પડકારવી જોઈતી હતી. પરિસ્થિતિઓને ધ્યાનમાં લેતાં, વડી અદાલત દ્વારા કલમો ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર છે એમ ઠરાવતો વિવાદિત ચુકાદો અને આદેશ ટકી શકતો નથી અને તે પણ રદ કરવામાં આવવો યોગ્ય છે. [પરા ૧૪.૫][૮૬૯-ડી-એફ]

૧. ૯ ટેન્ડર પ્રક્રિયાને મધ્યવર્તી અવસ્થામાં પડકારતી રિટ અરજીઓ સ્વીકારતી વખતે અને/અથવા કરારોમાં ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં હસ્તક્ષેપ કરતી વખતે, ખાસ કરીને વિદેશી દેશો દ્વારા ભંડોળિત કરારો/પ્રકલ્પો તથા વર્તમાન જેવા મહાપ્રકલ્પોના સંદર્ભમાં, વડી અદાલતોને થોડા સાવચેતના શબ્દો વ્યક્ત કરવાનું યોગ્ય માનવામાં આવે છે. આવા વિદેશી દેશો દ્વારા ભંડોળિત મહાપ્રકલ્પો સંબંધિત રિટ અરજી સ્વીકારતા પહેલાં, એનું મૂલવવું આવશ્યક છે કે આવા મહાપ્રકલ્પો માટે વિદેશી દેશ દ્વારા અપાતું ભંડોળ બંને દેશોના વડાપ્રધાનો વચ્ચેની વિગતવાર ચર્ચા અને રેલ ક્ષેત્રમાં દ્વિપક્ષીય સહકારને મજબૂત બનાવવાના પરિપ્રેક્ષ્યમાં અનુસરવામાં આવે છે. વિદેશી દેશ ગેર-વાટાઘાટ શરતો પર આવી વિશાળ રકમનું રોકાણ/ભંડોળ આપવા તૈયાર હોય છે અને બોલી દસ્તાવેજો વિદેશી નાણાકીય એજન્સી/બેંક દ્વારા સ્ટાન્ડર્ડ બિડિંગ ડોક્યુમેન્ટ્સના નં. ૧૯ ના સંસ્કરણ મુજબ તૈયાર કરવામાં આવે છે. વિકસિત રાષ્ટ્રો તરફથી થતા આવા રોકાણો ગેર-વાટાઘાટ શરતો અને નિયમોની આધારે કરવામાં આવે છે, જેમાં રોકાણની શરતો શું હશે અને પ્રકલ્પ અમલમાં મૂકવા માટે કોન્ટ્રાક્ટરો કઈ શરતો પર પસંદ કરવાના તે અંગેનો એકમાત્ર વિવેકાધિકાર રોકાણ કરનાર વિદેશી વિકસિત રાષ્ટ્રમાં નિહિત રહે છે. આવા

વિદેશી સાર્વભૌમ ભંડોળિત વિકાસ કરારોની વિશિષ્ટતા ધ્યાનમાં લેતા, જે માત્ર રોકાણની ઉપલબ્ધતા અને આવા માળખાકીય પ્રકલ્પને નાણાં પૂરા પાડવા માટે વિદેશી સાર્વભૌમ દેશની ઇચ્છા હોવાથી જ કલ્પી શકાય અને અસ્તિત્વમાં રહી શકે છે, તેવા કરારો ભિન્ન લક્ષણો ધારણ કરે છે. તેથી, ન્યાયિક હસ્તક્ષેપના પ્રશ્ને, વિદેશી ભંડોળિત કરારો અને જાહેર ભંડોળમાંથી ભંડોળિત સામાન્ય જાહેર કાર્યોના કરારો વચ્ચે જુદા વિચારણા તત્વો રહેશે. હંમેશા ચાદ રાખવાનું છે અને એશિયા ફાઉન્ડેશન એન્ડ કન્સ્ટ્રક્શન લિ.ના મામલામાં નિરીક્ષિત કરાયા મુજબ, વિકસતી દેશ માટે આવા ઊંચા ખર્ચના પ્રકલ્પ સાથે આગળ વધવું મુશ્કેલ છે, જો સુધી વિકસિત દેશ ધિરાણ/સબસિડી ન આપે અને/અથવા આવા ઊંચા ખર્ચના પ્રકલ્પોને ભંડોળ આપવા તૈયાર ન હોય, જે વિકસતી દેશ માટે અત્યંત મહત્વના પ્રકલ્પો છે, ખાસ કરીને જ્યારે વિકસિત દેશ અત્યંત ઓછી સવલતી વ્યાજદરે અને ચુકવણીની યોગ્ય શરતો તથા નિયમો પર વિશાળ રકમ ભંડોળ આપવા તૈયાર હોય. એ પણ નોંધપાત્ર છે કે આવા મહાપ્રકલ્પના અમલીકરણમાં થતો કોઈપણ વિલંબ, જે ભારત જેવા વિકસતી દેશ માટે અત્યંત મહત્વનો પ્રકલ્પ છે, તે વિશાળ જાહેર હિતમાં અને રાષ્ટ્રીય હિતમાં ન પણ હોય. અદાલતો દ્વારા મધ્યવર્તી અવસ્થામાં કરાયેલો એવો હસ્તક્ષેપ અને આવા વિદેશી ભંડોળિત પ્રકલ્પોમાં થતો વિલંબ

વિકસિત દેશ દ્વારા વિકાસશીલ દેશને દ્વિપક્ષીય પરસ્પર સમજણ/કરારના આધારે આપવામાં આવનાર રોકાણો/નાણાંકીય સહાયના ભાવિ પ્રવાહ પર અસર પડી શકે છે. ઘણી વખત, અદાલતોના હસ્તક્ષેપને કારણે પરિયોજનાના અમલીકરણમાં થતો આવો વિલંબ પરિયોજનાના ખર્ચ પર શૂંખલાબદ્ધ અસર પેદા

કરી શકે છે અને અંતે પરિયોજનાનો ખર્ચ વધારી શકે છે તેમજ ભારે આર્થિક બોજો લાદી શકે છે અને વધારો પામેલ તથા અંદાજપત્રમાં ન ધારાયેલ ખર્ચ તરફ દોરી શકે છે. મેગા પરિયોજનાઓના અમલીકરણમાં અંતે વિલંબ થવાની શક્યતા હોય તેવી રિટ અરજી સ્વીકારતી વખતે અને/અથવા સ્થગિતી મંજૂર કરતી વખતે પણ, એ યાદ રાખવું જરૂરી છે કે તે જાહેર મહત્વની પરિયોજનાઓના અમલીકરણમાં ગંભીર અડચણ ઊભી કરી શકે છે અને રાજ્ય અને/અથવા તેની એજન્સીઓ/સાધનોને નાગરિકો પ્રત્યેની તેમની બંધારણીય અને કાનૂની ફરજો નિભાવવાથી અસમર્થ બનાવે છે. તેથી, આવી અરજીઓ સ્વીકારતી વખતે અને/અથવા આવા મામલાઓમાં સ્થગિતી મંજૂર કરતી વખતે વડી અદાલતોએ પોતાના વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ કરતાં અત્યંત સાવચેત અને સુવિચારી રહેવું જોઈએ. એવા મામલામાં પણ, જ્યાં વડી અદાલતનો પ્રથમદર્શી અભિપ્રાય એવો હોય કે નિર્ણય સ્વયં તર્કવિરુદ્ધ અને/અથવા મનસ્વી છે અને/અથવા દુર્ભાવનાથી પ્રેરિત છે અને/અથવા પક્ષપાતથી પીડિત છે, તેવી રિટ અરજી સ્વીકારતી વખતે અને/અથવા કોઈ યોગ્ય વચગાળાનો આદેશ કરતાં વખતે, વડી અદાલત રિટ અરજદારને સૂચના આપી શકે કે જો અરજદાર હારી જાય અને તેના દ્વારા શરૂ કરાયેલ આવી કાર્યવાહીથી પરિયોજનાના અમલીકરણમાં વિલંબ થાય, તો તેના દ્વારા શરૂ કરાયેલ આવી તુરંચ વાદવિવાદને કારણે આવા પરિયોજનાઓના અમલીકરણમાં થયેલા વિલંબથી ઉપજેલ નુકસાન માટે તેને/તેમને હાનિભરપાઈનો બોજો વહન કરવો પડી શકે છે. વડી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ પડકારિત ચુકાદો અને આદેશ સ્પષ્ટપણે ટકી શકે એવો નથી

અને તેથી તે રદ કરવામાં આવે છે. પ્રતિવાદી દ્વારા અહીં વડી અદાલત સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલી મૂળ રિટ અરજી રદ થાય છે. [પરિચ્છેદ ૧૫, ૧૬]
[૮૬૯-જી-એચ; ૮૭૦-એ-એચ; ૮૭૧-જી-એચ; ૮૭૨-એ-ડી]

અફકોન્સ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ વિ. નાગપુર મેટ્રો રેલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ,
એ.આઈ.આર. ૨૦૧૬ એસ.સી. ૪૩૦૫ : [૨૦૧૬] ૩ એસ.સી.આર.
૫૫૧; સેન્ટ્રલ કોલકિલ્ડ્સ લિમિટેડ અને અન્ય એક વિ. એસ.એલ.એલ.-
એસ.એમ.એલ. [એક સંયુક્ત સાહસ સંઘ], (૨૦૧૬) ૮ એસ.સી.સી.
૬૨૨ : [૨૦૧૬] ૪ એસ.સી.આર. ૮૯૦; મા બિંદા એક્સપ્રેસ કેરિયર અને
અન્ય એક વિ. નોર્થ ઈસ્ટર્ન ફ્રન્ટિયર રેલવે અને અન્યગણ, (૨૦૧૪) ૩
એસ.સી.સી. ૭૬૦ : [૨૦૧૩] ૧૨ એસ.સી.આર. ૫૨૯; ટાટા સેલ્યુલર
વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૧૯૯૪ ૬ એસ.સી.સી. ૬૫૧ : [૧૯૯૪] ૨
સપ્લ. એસ.સી.આર. ૧૨૨ - આધારરૂપે અવલંબિત.

સીમેન્સ પબ્લિક કમ્યુનિકેશન નેટવર્ક્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય એક વિ.
યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, (૨૦૦૮) ૧૬ એસ.સી.સી. ૨૧૫ :
[૨૦૦૮] ૧૫ એસ.સી.આર. ૫૮૫; પોદ્દાર સ્ટીલ કોર્પોરેશન વિ. ગણેશ
એન્જિનિયરિંગ વર્ક્સ અને અન્ય, (૧૯૯૧) ૩ એસ.સી.સી. ૨૭૩;
બી.એસ.એન. જોશી એન્ડ સન્સ લિ. વિ. નાયર કોલ સર્વિસિસ લિ. અને
અન્ય, (૨૦૦૬) ૧૧ એસ.સી.સી. ૫૪૮ : [૨૦૦૬] ૮ સપ્લ.
એસ.સી.આર. ૧૧; મિશિગન રબર (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ વિ. સ્ટેટ ઓફ
કર્ણાટક, (૨૦૧૨) ૮ એસ.સી.સી. ૨૧૬ : [૨૦૧૨] ૮ એસ.સી.આર.

૧૨૮; જગદીશ માંડલ વિ. સ્ટેટ ઓફ ઓરિસા, (૨૦૦૭) ૧૪ એસ.સી.સી.
૫૧૭ : [૨૦૦૬] ૧૦ સપ્લ. એસ.સી.આર. ૬૦૬; તેજસ કન્સ્ટ્રક્શન્સ એન્ડ
ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર (પી) લિ. વિ. મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ, સેંધવા, (૨૦૧૨) ૬
એસ.સી.સી. ૪૬૪ : [૨૦૧૨] ૪ એસ.સી.આર. ૮૦; સીઆરઆરસી
કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિ. મેટ્રો લિંક એક્સપ્રેસ ફોર ગાંધીનગર એન્ડ અમદાવાદ
(મેગા) કંપની લિમિટેડ, (૨૦૧૭) ૮ એસ.સી.સી. ૨૮૨ : [૨૦૧૭] ૫
એસ.સી.આર. ૮૭, એશિયા ફાઉન્ડેશન એન્ડ કન્સ્ટ્રક્શન લિ. વિ. ટ્રાફાલગર
હાઉસ કન્સ્ટ્રક્શન (૧) લિ. અને અન્ય, (૧૯૯૭) ૧ એસ.સી.સી. ૭૩૮;
સેન્ટ્રલ કોલફીલ્ડ્સ લિમિટેડ અને અન્ય એક વિ. એસએલએલ-એસએમએલ
[એ જોઇન્ટ વેન્યર કોન્સોર્ટિયમ] અને અન્ય, (૨૦૧૬) ૮ એસ.સી.સી.
૬૨૨ : [૨૦૧૬] ૪ એસ.સી.આર. ૮૯૦ – નો સંદર્ભ લેવાયો.

પ્રકરણ કાનૂન સંદર્ભ

[૨૦૦૮] ૧૫ એસ.સી.આર. ૫૮૫ નો ઉલ્લેખ પરા ૩.૧૧ માં કરવામાં આવ્યો
(૧૯૯૧) ૩ એસ.સી.સી. ૨૭૩ પરા ૩.૧૨ માટે સંદર્ભિત [૨૦૧૬] ૩
એસ.સી.આર. ૫૫૧ પરા ૩.૧૪ માટે આધારિત [૨૦૦૬] ૮ સપ્લ. એસ.સી.આર.
૧૧ પરા ૩.૧૪ માટે સંદર્ભિત [૨૦૧૨] ૮ એસ.સી.આર. ૧૨૮ પરા ૩.૧૪ માટે
સંદર્ભિત [૨૦૦૬] ૧૦ સપ્લ. એસ.સી.આર. ૬૦૬ પરા ૩.૧૪ માટે સંદર્ભિત
[૨૦૧૨] ૪ એસ.સી.આર. ૧૯૦ પરા ૩.૧૪ માટે સંદર્ભિત [૨૦૧૬] ૪
એસ.સી.આર. ૮૯૦ પરા ૩.૧૪ માટે આધારિત [૨૦૧૩] ૧૨ એસ.સી.આર.
૫૨૯ પરા ૩.૧૪ માટે આધારિત [૨૦૧૭] ૫ એસ.સી.આર. ૮૭ પરા ૪.૨ માટે

સંદર્ભિત

(૧૯૯૭) ૧ એસ.સી.સી. ૭૩૮ નો પરિચ્છેદ ૭.૪ માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે[૨૦૧૬] ૪ એસ.સી.આર. ૮૯૦ નો પરિચ્છેદ ૭.૮ માં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે[૧૯૯૪] ૨ સપ્લ્. એસ.સી.આર. ૧૨૨ પર પરિચ્છેદ ૧૫ માં આધાર રાખવામાં આવ્યો છે

દીવાની અપીલી અધિકારક્ષેત્ર : દીવાની અપીલ નંબર ૬૪૬૬ ની ૨૦૨૧.

નવી દિલ્હીમાં દિલ્હીની વડી અદાલતના રિટ અરજી (સિવિલ) નંબર ૨૦૨૧ ના ૫૧૨૭ માં તા. ૨૩.૦૮.૨૦૨૧ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

તુષાર મહેતા, એસજી, કુણાલ ચેટરજી, સંજીત રંજન, રજત નાયર, યશ કુમાર, અધીવક્તાઓ અપીલકર્તા તરફથી.

અનશિન એચ. દેસાઈ, પરિષ્ઠ વકીલ, મોનિશ પાંડા, પાર્થ જે. કોન્ટ્રાક્ટર, આયુષ શર્મા, સુશ્રી પ્રિયમવદા સિન્હા, વકીલો પ્રતિવાદીઓ તરફથી.
અદાલતનો ચુકાદો નીચે મુજબ પ્રસારિત કરવામાં આવ્યો હતો દ્વારા
એમ. આર. શાહ, ન્યાયાધીશ.

૧. દિલ્હી વડી અદાલતે રિટ અરજી (સી) નંબર ૫૧૨૭ ઓફ ૨૦૨૧માં તારીખ ૨૩.૦૮.૨૦૨૧ના રોજ આપેલા વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશથી, જેના દ્વારા વડી અદાલતે અત્રેના પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરાયેલ ઉક્ત રિટ અરજી સ્વીકારી હતી – મૂળ રિટ અરજદાર (આગળ “મૂળ રિટ અરજદાર” તરીકે ઉલ્લેખિત) – અને તારીખ ૨૭.૦૪.૨૦૨૧ તથા ૨૮.૦૪.૨૦૨૧ના સંદેશાઓ તેમજ તારીખ ૨૮.૦૪.૨૦૨૧ની અધિસૂચના રદ કરી હતી, જેના દ્વારા મૂળ રિટ

અરજદારને જાણ કરવામાં આવી હતી કે તેની તકનીકી બોલી બિન-પ્રતિસાદી હોવાના આધારે નકારી દેવામાં આવી છે, અને પરિણામે અત્રેના અપીલકર્તાને મૂળ રિટ અરજદારની બોલીની વધુ તપાસ કરીને ટેન્ડર પ્રક્રિયા અંગે કાયદા અનુસાર આગળ વધવા દિશા નિર્દેશ આપ્યો હતો, તે ચુકાદા અને આદેશથી વ્યથિત અને અસંતોષિત થઈ, મૂળ પ્રતિવાદી – નેશનલ હાઈ સ્પીડ રેલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (આગળ “એનએચએસઆરસીએલ” તરીકે ઉલ્લેખિત) એ હાલની અપીલ દાખલ કરી છે.

૨. કે અહીંનો અપીલકર્તા – એનએચએસઆરસીએલ ભારત સરકાર, ગુજરાત સરકાર અને મહારાષ્ટ્ર સરકારની મૂડી ભાગીદારી ધરાવતી, કંપનીઝ અધિનિયમ, ૨૦૧૩ હેઠળ સમાવિષ્ટ સરકારી કંપની છે, જેનો ઉદ્દેશ ભારતમાં આવનારા હાઈ સ્પીડ રેલ કોરિડોરને નાણાં પૂરાં પાડવા, તેનું નિર્માણ કરવા, જાળવણી કરવા અને સંચાલન કરવા માટેનો છે.

૨. ૧ કે એનએચએસઆરસીએલે ૨૨.૧૦.૨૦૨૦ના રોજ “બિડ પેકેજ નં. એમએએચએસઆર-૮ માટે — ડબલ લાઈન હાઈ સ્પીડ રેલવે માટે ડિઝાઈન બિલ્ડ લમ્પ સમ પ્રાઈસ ધોરણે ડેપો માટે નાગરિક અને ભવન નિર્માણ કાર્યોના ડિઝાઈન અને નિર્માણ અંગે, જેમાં સાઈટ રચના, અભ્યુત્તમેન્ટ, રિટેઈનિંગ દિવાલો, ટ્રેક માટે રોડબેડ, બોક્સ કલ્વર્ટ, માર્ગો, કેબલ ડક્ટ, ઓએચઈ માસ્ટના પાયા, પાઈપિંગ, ડ્રેનેજ, પાણી પુરવઠો, જળ સંચય, અગ્નિશામક વ્યવસ્થા, જમીન સ્કેપિંગ, સીમાદિવાલ, સામાન્ય નિરીક્ષણ ટ્રેન શેડ, મેન્ટેનન્સ ડેપો અને અન્ય સંલગ્ન કાર્યો, ગુજરાત રાજ્યમાં સાબરમતી ખાતે એમએએચએસઆર કિ.મી.

૫૦૭.૫૯૯ અને એમએચએસઆર કિ.મી. ૫૦૯.૭૨૬ વચ્ચે, મુંબઈ-અમદાવાદ હાઈ સ્પીડ રેલના નિર્માણ પ્રકલ્પ માટે (આગળથી “પ્રકલ્પ” તરીકે ઓળખવામાં આવશે)” સંબંધે બોલીઓ આમંત્રિત કરતી ટેન્ડર સૂચના બહાર પાડી હતી.

૨. ૨ કે મૂળ રિટ અરજદાર સહિત વિવિધ બોલીદારો દ્વારા રજૂ કરાયેલ તકનીકી બોલીઓ એનએચએસઆરસીએલ દ્વારા ૧૯.૦૨.૨૦૨૧ના રોજ ખોલવામાં આવી હતી. મૂળ રિટ અરજદાર સાથે અન્ય ચાર બોલીદારોને અસફળ જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા. આ પૈકી પર ૨૭.૦૪.૨૦૨૧ના રોજ ટેકનિકલ પ્રોપોઝલ ઇવેલ્યુએશન સમરી અપલોડ કરીને એનએચએસઆરસીએલએ મૂળ રિટ અરજદારને જાણ કરી હતી કે મૂળ રિટ અરજદાર સહિત અન્ય ચાર બોલીદારોની બોલી તકનીકી તબક્કે નામંજૂર કરવામાં આવી છે. મૂળ રિટ અરજદારે પોતાની બોલી નામંજૂર કરવાના કારણો માગ્યા હતા. તેના પ્રતિસાદરૂપે, એનએચએસઆરસીએલએ ૨૮.૦૪.૨૦૨૧ના રોજના પોતાના સંદેશાવ્યવહાર દ્વારા, જે મૂળ રિટ અરજદારને સંબોધિત હતો, જાણ કરી હતી કે તેની બોલી પૂરતી હદે પ્રતિસાદી નહોતી. આઈટિબી ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ કલમોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો હતો. કલમ ૨૮.૧ હેઠળ “બોલીઓના મૂલ્યાંકન અને કરાર ફાળવવાની ભલામણ સંબંધિત માહિતી, આઈટિબી ૪૨ મુજબ કરાર ફાળવણી અંગેની માહિતી તમામ બોલીદારોને સંપ્રેષિત કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, બોલીદારોને અથવા આવા પ્રક્રિયા સાથે સત્તાવાર રીતે સંબંધિત ન હોય તેવી અન્ય કોઈ વ્યક્તિને જાહેર કરવામાં આવશે નહીં.” કલમ ૪૨.૫ મુજબ, “ફાળવણીની જાણ થયા પછી જ,

અસફળ બોલીદારો લેખિતમાં નોકરિયાતાને એવી સ્પષ્ટતાઓ મેળવવા માટે ડીબ્રીફિંગ માગી શકે છે કે કયા આધારો પર તેમની બોલીઓ પસંદ કરવામાં આવી નહોતી અને નોકરિયાતા, આઈટીબી જર.૧ મુજબ ફાળવણીની જાણ થયા પછી ડીબ્રીફિંગ માગતા કોઈપણ અસફળ બોલીદારોને લેખિતમાં તાત્કાલિક પ્રતિસાદ આપશે.” એવું જણાય છે કે એનએચએસઆરસીએલએ ઉપરોક્ત બે કલમો મુજબ કાર્યવાહી કરી હતી.

૨. ૩ ઉપરોક્ત સંદેશાવ્યવહાર/અધિસૂચના તા. ૨૭.૦૪.૨૦૨૧ અને ૨૮.૦૪.૨૦૨૧ અનુક્રમે સામે વ્યથિત થઈ અને તેની બોલીની અયોગ્ય ઠરાવટથી પણ વ્યથિત થઈ, મૂળ રિટ અરજદારે રિટ અરજી એટલે કે રિટ અરજી (સી) નંબર ૫૧૨૭ સન ૨૦૨૧ દ્વારા વડી અદાલતનો આશરો લીધો હતો અને પડકારાયેલા ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા, વડી અદાલતે ઉક્ત રિટ અરજી મંજૂર કરી હતી અને તા. ૨૭.૦૪.૨૦૨૧ અને ૨૮.૦૪.૨૦૨૧ના સંદેશાવ્યવહાર તથા મૂળ રિટ અરજદારની બોલીને ટેકનિકલ તબક્કે નકારી કાઢતી તા. ૨૮.૦૪.૨૦૨૧ની અધિસૂચના રદ કરી હતી.

૨. ૪ જ્યારે રિટ અરજી મંજૂર કરવામાં આવી, ત્યારે વડી અદાલતે આઈટીબીની કલમો ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ વિષે ટિપ્પણી કરી છે અને અવલોકન કર્યું છે કે તે તબક્કે કારણો ન આપવાથી બોલીદારોને અદાલતનો આશરો લેવાની અને તેમની બોલી નકારવાના કારણો જાણવાની તકથી વંચિત કરવાના બરાબર થશે.

તે પછી વડી અદાલતે તે કારણોનું વિચારણા કર્યું છે, જેના આધારે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બિડને તકનિકી દૃષ્ટિએ અનનુત્તરદાયી માનવામાં

આવી હતી, અને બિડને તકનિકી દૃષ્ટિએ અનનુત્તરદાયી ગણતી વખતે ઉઠાવવામાં આવેલા આક્ષેપોને નામંજૂર કર્યા છે, તેમજ એવું અવલોકન અને નિર્ધારણ કર્યું છે કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બિડ તાત્વિક રીતે પ્રતિસાદી હતી અને બિડ દસ્તાવેજની શરતો અને નિયમોનું તાત્વિક પાલન કરવામાં આવ્યું હતું. પરિણામે, વડી અદાલતે ઉપરોક્ત સંદેશાવ્યવહાર, જેના દ્વારા મૂળ રિટ અરજદારની બિડને તકનિકી તબક્કે તકનિકી દૃષ્ટિએ અનનુત્તરદાયી તરીકે નામંજૂર કરવામાં આવી હતી, તેને રદ કર્યા છે અને એનએચએસઆરસીએલને મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બિડને અન્ય ચાર બિડદાતાઓ દ્વારા રજૂ કરાયેલ બિડ્સ સાથે વિચારવા અને મૂલવવા માટે નિર્દેશ આપ્યો છે.

૨. ૫ વિવાદિત ચુકાદો અને આદેશ, જે વડી અદાલતે પસાર કર્યો છે, તેનાથી વ્યથિત અને અસંતોષ અનુભવીને, એનએચએસઆરસીએલે હાલની અપીલ દાખલ કરી છે.

૩. અપીલકર્તા – એનએચએસઆરસીએલ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન સોલિસિટર જનરલ શ્રી તુષાર મહેતાએ રજૂ કર્યું છે કે વર્તમાન મામલો પેકેજ સીટ માંના કાર્યો માટે બહાર પાડવામાં આવેલી નિદાનપત્રિકા સંબંધિત છે, જે લોકપ્રિય રીતે બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટ તરીકે ઓળખાતા મુંબઈ-અમદાવાદ ઉચ્ચ ગતિ રેલના અમલીકરણ માટે અંતિમરૂપ આપવામાં આવી રહેલા વિવિધ અન્ય પેકેજનો એક ભાગ છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે મુંબઈ-અમદાવાદ પ્રોજેક્ટ સંપૂર્ણપણે વિદેશી ભંડોળથી સંચાલિત પ્રોજેક્ટ છે, જે ત્યારે કલ્પવામાં આવ્યો હતો જ્યારે જાપાની

અને ભારતીય સરકારોએ એક સમજુતીપત્રમાં પ્રવેશ કર્યો હતો, જેના અનુસંધાને એ બાબતે સંમતિ કરવામાં આવી હતી કે ઉક્ત પ્રોજેક્ટને જાપાન ઇન્ટરનેશનલ કોઓપરેશન એજન્સી (જાઈકા) દ્વારા રૂ. ૮૦,૦૦૦/- કરોડથી વધુની અનુકૂળ સત્તાવાર વિકાસ સહાય ઋણરકમથી સંપૂર્ણ ભંડોળ આપવામાં આવશે. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે તેથી, બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટ વિદેશી સર્વભૌમ ભંડોળિત કરાર છે, જે ભારતના સંચિત ભંડોળમાંથી ભંડોળિત કરારોથી ભિન્ન છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે કોર્પોરેશનના સમજુતીપત્ર મુજબ, અને જ્યારે ઉક્ત પ્રોજેક્ટને જાઈકા દ્વારા રૂ. ૧ લાખ કરોડની રકમ માટે ખૂબ જ નગણ્ય વ્યાજદર પર તથા ૨૭ વર્ષ અને તેથી વધુ સમયગાળાની હમ્માવાર પરતફેરની જોગવાઈ સાથે સંપૂર્ણ ભંડોળ આપવામાં આવી રહ્યું છે, ત્યારે કોર્પોરેશનના સમજુતીપત્ર મુજબ, નિદાનપ્રક્રિયા અને અનુસંગી નિર્ણયોનું જાઈકા દ્વારા પરીક્ષણ થવાનું છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે નિદાન દસ્તાવેજોની સામગ્રી જાઈકાના સ્ટાન્ડર્ડ બિલ્ડિંગ ડોક્યુમેન્ટ્સ (એસબીડી) તેમજ જાઈકાની ખરીદી માર્ગદર્શિકાઓ પર આધારિત હતી અને તે જ ઋણ કરારનો અભિન્ન ભાગ બને છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વર્તમાન કેસમાં, જાઈકાએ જેઆઈસીસીને સલાહકાર તરીકે નિમ્ન્યું હતું.

૩. ૧ શ્રી મહેતા, વિદ્વાન સોલિસિટર જનરલ દ્વારા વધુમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વર્તમાન મામલામાં જ્યારે મૂળ રિટ અરજદારે પોતાની બોલી / તકનિકી બોલી રજૂ કરી હતી અને જ્યારે તેની તકનિકી મૂલ્યાંકન તબક્કે મૂલવણી કરવામાં આવી હતી, ત્યારે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ તકનિકી બોલી (૧) ફોર્મ સીઓએન: ૨.૦ પેનિંગ લિટિગેશન પર સહી ન હોવા અને (૨) મૂળ રિટ

અરજદારના અધિકૃત પ્રતિનિધિ દ્વારા ભૌતિક રીતે રજૂ કરાયેલી બોલીમાં ૩.૦ લિટિગેશન હિસ્ટ્રી પર સહી ન હોવા ના આધારે બિન-પ્રતિસાદી હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે તે મુજબ બોલી દસ્તાવેજ જેઆઈસીસી દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો અને જેઆઈસીએ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવ્યો હતો. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વર્તમાન મામલામાં જ્યારે સંબંધિત બોલીદારો દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલીઓની જેઆઈસીએની આંતરરાષ્ટ્રીય માર્ગદર્શિકાઓ મુજબ જેઆઈસીસી દ્વારા મૂલવણી કરવામાં આવી, ત્યારે તેને અપીલકર્તાની ટેન્ડર સમિતિએ મંજૂરી આપી હતી, જેને અંતે જેઆઈસીએ દ્વારા સહમતિ આપવામાં આવી અને મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે બોલી બિન-પ્રતિસાદી હોવાનું ઠરાવવાનો નિર્ણય જેઆઈસીસીનો હતો, જેને જેઆઈસીએ દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી છે. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે અપીલકર્તા કરારાત્મક પ્રક્રિયા હેઠળ પોતાના વિવેકાધિકારે જેઆઈસીસી દ્વારા કરાયેલ મૂલવણીથી વિમુખ થઈ શકતો નથી અને અપીલકર્તા/ભારત સરકાર દ્વારા એકતરફી રીતે કરાયેલ કોઈપણ વિમુખતા જેઆઈસીએને સ્વીકાર્ય ન હોઈ શકે / તેની સાથે સહમતિ ન થાય. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે આપું કરવું “પ્રિવિલેજ પાર્ટિસિપેશન પ્રિન્સિપલ”નું પણ ઉલ્લંઘન કરશે, કારણ કે વડી અદાલતના આદેશનો અમલ કરવાથી તે અન્ય બોલીદારોને, જેઓની બોલીઓ અપીલકર્તાએ એ જ આધારે નામંજૂર કરી છે, ટેન્ડરમાં ભાગ લેવા સક્ષમ બનાવશે. રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વડી અદાલત દ્વારા અન્ય બોલીદારોની કરાયેલ મૂલવણી તેમના બોલીઓને પણ પ્રતિસાદી બનાવશે અને તેથી આવી કોઈપણ કાર્યવાહી સમગ્ર બોલી પ્રક્રિયાને અસ્પર્ધાત્મક બનાવી દેશે અને અન્ય પેકેજો પર

અનુક્રમિક અસર પડશે.૩.૨ શ્રી મહેતા, વિદ્વાન સોલિસિટર જનરલે અમને જેઆઈસીએ અને ભારતના રાષ્ટ્રપતિ વચ્ચે થયેલ મેમોરેન્ડમ ઓફ કોર્પોરેશન ઓર અન્ડરસ્ટેન્ડિંગની સંબંધિત શરતો; જેઆઈસીએની સ્ટાન્ડર્ડ બિડિંગ ગાઈડલાઈન્સ અને જાપાનીઝ ઓડીએ લોન હેઠળની ખરીદી માટેની માર્ગદર્શિકાઓ તરફ રજૂ કર્યું છે. તેમણે અમને બોલી દસ્તાવેજોની વિવિધ શરતો તરફ પણ રજૂ કર્યું છે અને અદાલતના અંતરાત્માને સંતોષ થાય તે માટે દર્શાવ્યું છે કે અપીલકર્તાએ જેઆઈસીએ અને ભારત સરકાર વચ્ચે થયેલ મેમોરેન્ડમ ઓફ અન્ડરસ્ટેન્ડિંગ, લોન એગ્રીમેન્ટ તથા બોલી દસ્તાવેજની સંબંધિત શરતો અને નિયમો મુજબ જ કાર્ય કર્યું હતું.

૩. ૩ રજૂ કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન કેસમાં, ટેકનિકલ બિડનું મૂલ્યાંકન જેઆઈસીસી (જેઆઈસીએ દ્વારા નિમાયેલ સલાહકાર) દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. રજૂ કરવામાં આવે છે કે ટેકનિકલ બિડના મૂલ્યાંકન અંગે ટેકનિકલ સલાહકાર (ટીસી) દ્વારા વિગતવાર વિચારવિમર્શ / ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. રજૂ કરવામાં આવે છે કે તબક્કો ૧ વહીવટી આવશ્યકતાઓનું મૂલ્યાંકન હતો અને તબક્કો ૩ ટેકનિકલ આવશ્યકતાઓના પાલનનું મૂલ્યાંકન હતું. રજૂ કરવામાં આવે છે કે જેઆઈસીસીએ ભલામણ કરી હતી કે પાંચ બોલીદારોની બિડોમાં મહત્વપૂર્ણ અસંગતતાઓ હતી અને તે બિડ દસ્તાવેજોની ટેકનિકલ આવશ્યકતાઓને અનુરૂપ નહોતી અને તેથી તેઓને નિષ્કાસિત કરવામાં આવ્યા હતા. રજૂ કરવામાં આવે છે કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બિડ પણ પ્રતિસાદયોગ્ય ન હોવાનું / તેમાં મહત્વપૂર્ણ અસંગતતાઓ હોવાનું જણાયું હતું. રજૂ કરવામાં આવે

છે કે તા. ૧૦.૦૪.૨૦૨૧ના પત્ર દ્વારા, અપીલકર્તા – એનએચએસઆરસીએલે ટેકનિકલ બિડ મૂલ્યાંકન અહેવાલ માટે જેઆઈસીએની સંમતિ માંગી હતી. રજૂ કરવામાં આવે છે કે તા. ૨૩.૦૪.૨૦૨૧ના સંદેશ દ્વારા, જેઆઈસીએ ટેકનિકલ બિડ મૂલ્યાંકન અહેવાલની પુષ્ટિ કરી હતી.

૩. ૪ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જ્યારે જાઈકા, જાઈસીસી અને ટેકનિકલ મૂલવણી સમિતિએ વિચારપૂર્વક એવો નિર્ણય કર્યો હતો કે મૂળ રિટ અરજદારે રજૂ કરેલી બોલી પ્રતિસાદી ન હતી અને બોલી દસ્તાવેજની સંબંધિત જોગવાઈઓને અનુરૂપ ન હતી, અને તેથી જ્યારે અપીલકર્તાએ ઉક્ત ભલામણ/ ટેકનિકલ બોલી મૂલવણી અહેવાલના આધારે કાર્યવાહી કરીને ટેકનિકલ તબક્કે મૂળ રિટ અરજદારે રજૂ કરેલી બોલી નામંજૂર કરી હતી, ત્યારે ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને આવા ન્યાયસંગત અને વિચારપૂર્વકના નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરીને વડી અદાલતે મહત્વપૂર્ણ ભૂલ કરી છે.

૩. ૫ શ્રી તુષાર મહેતા, અપીલકર્તા તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન સોલિસિટર જનરલે જોરદાર રીતે રજૂ કર્યું છે કે, વર્તમાન કેસમાં અને અત્યંત આદર સાથે, વડી અદાલતે વિદેશી સાર્વભૌમ ભંડોળથી પોષિત કરારો અને ભારતના સંકલિત ભંડોળમાંથી પોષિત કરારો વચ્ચેનો ભેદ કતઈ વિચાર્યો જ નથી.

૩. ૬ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન કરાર જેવા વિદેશી સર્વભૌમ ભંડોળથી પોષિત કરારો, કરારોની સ્વતંત્ર અને વિશિષ્ટ જાતિના હોય છે અને સરકારી કરારો/ જાહેર કાર્યો વિભાગના કરારો / જાહેર-ખાનગી

ભાગીદારીના કરારોથી સંપૂર્ણપણે ભિન્ન અને અલગ હોય છે, જે સંપૂર્ણપણે અથવા અંશતઃ જાહેર નાણાં, અર્થાત ભારતના અથવા રાજ્યના સંચિત નિધિમાંથી પોષિત હોય છે અને રાજ્યની વૈધાનિક/સ્થાનિક સત્તા દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આવા વિદેશી ભંડોળથી પોષિત કરારોમાં રોકાણકાર, જે સામાન્ય રીતે મિત્રતાપૂર્ણ સર્વભૌમ દેશ હોય છે (વિકસિત રાષ્ટ્ર, જેમ કે વર્તમાન મામલામાં જાપાન), તે મિત્રતાપૂર્ણ રાજ્યમાં (વિકાસશીલ રાષ્ટ્ર, જેમ કે વર્તમાન મામલામાં ભારત) રોકાણ કરવાનો નિર્ણય લે છે અને પ્રાપ્તકર્તા વિકાસશીલ રાષ્ટ્રના વિકાસ માટે નિર્ધારિત યોજનાઓને નાણાં પૂરા પાડે છે તથા અમલમાં મૂકે છે.

૩. ૭ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વિકસિત રાષ્ટ્રો તરફથી કરવામાં આવતા આ પ્રકારના રોકાણો, વાટાઘાટ વિનાના નિયમો અને શરતોના આધારે કરવામાં આવે છે, જેમાં રોકાણની શરતો શું રહેશે અને યોજનાના અમલીકરણ માટે કયા નિયમો પર ઠેકેદારોની પસંદગી કરવામાં આવશે તે અંગેનો એકમાત્ર વિવેકાધિકાર રોકાણકર્તા વિદેશી વિકસિત રાષ્ટ્ર પાસે રહેલો હોય છે. તેથી, નિર્ણય પ્રક્રિયાના તમામ નિર્ણાયક પાસાઓ તેમજ આવા રોકાણ કઈ શરતો અને નિયમો પર કરવામાં આવશે અને ઉક્ત યોજનાના અમલીકરણ માટે ઠેકેદારોની પસંદગી કેવી રીતે કરવામાં આવશે, તે બધું તે સ્વાધીન સત્તાધારી રાજ્યની તે સંસ્થા/એજન્સી પાસે જ રહે છે, જેણે વિકાસશીલ રાષ્ટ્રમાં રોકાણ કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જ્યાં સુધી ભારતીય સત્તાધિકારીઓ / સ્થાનિક સત્તાધિકારીઓની ભૂમિકા સંબંધિત છે, ત્યાં સુધી તેઓ સિદ્ધાંતતઃ મધ્યવર્તી તરીકે

કાર્ય કરે છે અને તકનીકી રીતે તેમને માત્ર ‘પ્રથમ સ્તરની ચકાસણી’ કરવાની ભૂમિકા સોંપવામાં આવે છે કે કરવામાં આવેલું રોકાણ ખર્ચવામાં આવશે/ઠેકેદારોની પસંદગી રોકાણકર્તા રાજ્ય દ્વારા પ્રસ્તાવિત નિયમો અને શરતો મુજબ કરવામાં આવશે. એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આવા કિસ્સામાં, સ્થાનિક સત્તાધિકારી/રાજ્યની સંસ્થા સુગમકાર તરીકે કાર્ય કરે છે અને તમામ હેતુઓ માટે ઠેકેદારો વગેરેની પસંદગી અંગેનો અંતિમ નિર્ણયકારી અધિકાર તે વિદેશી રાજ્યની સંસ્થા પાસે જ રહે છે જેના માધ્યમથી રોકાણ કરવામાં આવે છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન કેસમાં બોલીઓની ચકાસણી એન.એચ.એસ.આર.સી.એલ. દ્વારા કરવામાં આવી નહોતી. તે જે.આઈ.સી.સી. દ્વારા કરવામાં આવી હતી, જે જાઈકા દ્વારા તેની શરતો અને નિયમો અનુસાર બોલીઓનું મૂલ્યાંકન કરવા સત્તાધિકૃત સ્વતંત્ર સંસ્થા છે અને ત્યારબાદ જે.આઈ.સી.સી. દ્વારા આપવામાં આવેલી ભલામણોના આધારે ઠેકેદારની પસંદગી અંગેનો અંતિમ નિર્ણય જાઈકાનો હોય છે. તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ભારતીય સત્તાધિકારી – અપીલકર્તા – એન.એચ.એસ.આર.સી.એલ. પાસે કોઈપણ શરતમાં ફેરફાર કરવાનો વિવેકાધિકાર બિલ્કુલ અનુમત્ય નથી અને સલાહનીય પણ નથી.

૩. ૮ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ગુજરાત વડી અદાલતે, વર્ષ ૨૦૧૭ની સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૨૮૩૩ માં સી.આર.આર.સી. કોર્પોરેશન લિ. વિ. ગાંધીનગર અને અમદાવાદ માટેની મેટ્રો-લિંક એક્સપ્રેસ (મેગા) કંપની લિ. ના કેસમાં પોતાના ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા, જાઈકા ની ભૂમિકા તથા

ભારતમાં પ્રોજેક્ટની અમલવારી એજન્સીની ભૂમિકા અને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં ભારતીય અદાલતો દ્વારા ન્યાયિક સમીક્ષાની વ્યાપ્તિ અંગે વિગતવાર વિચારણા કરી છે અને તેને ધ્યાનમાં લીધી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સી.આર.આર.સી. કોર્પોરેશન લિ. વિ. ગાંધીનગર અને અમદાવાદ માટેની મેટ્રો-લિંક એક્સપ્રેસ (મેગા) કંપની લિ. (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં ગુજરાત વડી અદાલતના નિર્ણયને આ અદાલતે પુષ્ટિ આપી છે. આ અદાલતના એમ/એસ સી.આર.આર.સી. કોર્પોરેશન લિ. વિ. ગાંધીનગર અને અમદાવાદ માટેની મેટ્રો લિંક એક્સપ્રેસ (મેગા) કંપની લિ. ના કેસમાં, સ્પેશિયલ લીવ પિટિશન (સિવિલ) ડાયરી નં. ૩૫૩૮૫ ઓફ ૨૦૧૭ માં આપવામાં આવેલા નિર્ણય પર ભારે નિર્ભરતા મૂકવામાં આવે છે.

અનુવાદ ઉપલબ્ધ નથી.

૩. ૧૦ રજૂ કરવામાં આવે છે કે આવા વિદેશી સાવરેન નાણાંપોષિત વિકાસ કરારોની વિશેષ વૈશિષ્ટ્યતા ધ્યાનમાં લેતાં, જેની કલ્પના માત્ર રોકાણની ઉપલબ્ધિ અને આવા અવસંચનાત્મક પ્રકલ્પને નાણાંકીય સહાય આપવા માટે વિદેશી સાવરેન દેશની ઈચ્છાશક્તિના કારણે જ થઈ શકે છે અને જે અસ્તિત્વમાં આવી શકે છે, તે જણાવેલ કરાર એવા લક્ષણો ધારણ કરે છે કે જે ભારત સરકાર જ પ્રકલ્પના નાણાંપોષણ અને અમલીકરણ માટેની એકમાત્ર સત્તા હોય એવા પૂર્ણ સ્વરૂપના જાહેર કાર્યોના કરારો/સરકારી કરારો કરતાં વધુ ખાનગી સ્વભાવના છે, અને જેમાં જાહેર કાયદાનું તત્ત્વ તથા ન્યાયિક સમીક્ષાના માપદંડો તેમની સંપૂર્ણ કડકતા સાથે લાગુ પડે છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે અનુકૂળ શરતો પર

મૈત્રીપૂર્ણ સાવરેન દેશ દ્વારા કરાયેલા રોકાણના સ્વરૂપનો હોવાથી, જણાવેલ રોકાણોને જાહેર અવસંચનાત્મક પ્રકલ્પોમાં કોના મારફતે રૂપાંતરિત કરવા તે બાબતનો નિર્ણય રોકાણકાર પાસે જ રહે છે, તેમજ તેમના પ્રકલ્પને જાહેર અવસંચનાત્મક પ્રકલ્પોમાં રૂપાંતરિત કરનાર ઠેકેદારો કયા નિયમો અને શરતો પર પસંદ કરવાના તે બાબતનો નિર્ણય પણ રોકાણકાર પાસે જ રહે છે.

૩. ૧૧ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે રોકાણકાર દ્વારા પ્રસ્તાવિત એન.આઇ.ટી.ની શરતોને પવિત્ર અને અનુલંઘનીય અસર પ્રાપ્ત થાય છે, કારણ કે તેમાંથી કોઈપણ ભિન્નતા ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરલ પ્રોજેક્ટના નાણાંપોષણ પર હાનિકારક અસર પેદા કરી શકે છે. આવા કરારોના પ્રભાવો આંતરરાષ્ટ્રીય સ્વરૂપના હોય છે, જે ભારત સ્થિત સ્થાનિક સરકારની નિર્ણયક્ષમ સત્તાથી ઘણાં આગળ સુધી વિસ્તરેલા હોય છે અને તેથી આવા કરાર સંબંધિત નિર્ણયપ્રક્રિયા આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય નીતિના વિશાળ પરિબળો પર આધારિત હોય છે, જેમાં વિકસિત દેશ વિકાસશીલ દેશ માટે ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરલ પ્રોજેક્ટને નાણાંકીય સહાય આપવાનો નિર્ણય કરે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત પરિબળોને ધ્યાનમાં લેતાં, આવા વિદેશી નાણાંપોષિત કરારોમાં ન્યાયિક સમીક્ષાનો વ્યાપ સામાન્ય સરકારી નાણાંપોષિત કરારો કરતાં ઘણો ઓછો છે, અર્થાત્ ભારતના સંચિત નિધિમાંથી નાણાંપોષિત કરારો કરતાં, જેના સંબંધમાં ન્યાયિક સમીક્ષાનો વ્યાપ આ અદાલત દ્વારા અન્યથા પ્રતિબંધિત અને મર્યાદિત ગણાવવામાં આવ્યો છે. આ અદાલતના સીમેન્સ પબ્લિક કમ્યુનિકેશન નેટવર્ક્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ અને અન્ય વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, (૨૦૦૮) ૧૬ એસ.સી.સી. ૨૧૫ ના ચુકાદાના ફક્ત ૨૦-૨૪ પર આધાર

મુકવામાં આવે છે.

૩. ૧૨ વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે આવા વિદેશી નાણાંપોષિત કરારોમાં, રોકાણકાર દ્વારા પ્રસ્તાવિત ટેન્ડરની આવશ્યક શરતોમાંથી કોઈપણ વિમુખતા માટે કોઈ સ્થાન નથી. તેથી, બિડ સંબંધિત ફોર્મો પર અક્ષય શાહીથી હસ્તાક્ષર કરવું એ એન.આઈ.ટી.ની એક આવશ્યક શરત હતી. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે એન.આઈ.ટી.ની આવશ્યક શરતોથી વિમુખતા હાલની પ્રકૃતિના કરારમાં ક્યારેય અનુમત્ય નથી અને સબસ્ટાન્શિયલ કોમ્પ્લાયન્સનો સિદ્ધાંત, જે સ્થાનિક ટેન્ડર સંબંધિત મામલાઓમાં લાગુ પડી શકે, તે આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રભાવ અને વિદેશી નાણાંપોષણ ધરાવતા હાલની પ્રકૃતિના કરાર અંગે કોઈ પણ રીતે લાગુ પડી શકતો નથી. આ અદાલતના પોડદાર સ્ટીલ કોર્પોરેશન વિ. ગણેશ એન્જિનિયરિંગ વર્ક્સ અને અન્ય, (૧૯૯૧) ૩ એસ.સી.સી. ૨૭૩ ના પ્રકરણમાં આપવામાં આવેલા નિર્ણય પર આધાર મૂકવામાં આવે છે. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે જ્યારે અંતિમ નિર્ણય લેવાની સત્તા ભારતની કોઈ શાસકીય સંસ્થાના અધિકારક્ષેત્ર નિયંત્રણ હેઠળ હોય છે, ત્યારે રાજ્ય એવી સ્થિતિ અપનાવી શકે છે જેમાં નોંધપાત્ર પાલન હોય તો ટેન્ડર ભાગ લેનારાને ભાગ લેવા દેવામાં આવે. તેમ છતાં, વિદેશી નાણાંપોષિત પાયાભૂત સુવિધા પ્રકલ્પોના અમલીકરણ માટે બહાર પાડવામાં આવેલા કરારોમાં આવી સ્થિતિ હોઈ શકે નહિ, કારણ કે તે રોકાણ કઈ શરતો પર કરવા માટે સંમત થયું છે તે શરતોમાં ફેરફાર કરવા બરાબર ગણાશે. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે હાલના મામલામાં, અપીલકર્તાએ વિદેશી નાણાંપોષક પક્ષ દ્વારા કલ્પિત શરતોનું પાલન કર્યું છે અને/અથવા તેનું અનુસરણ કર્યું છે અને અપીલકર્તા દ્વારા

એન.આઈ.ટી.ની શરતો અને નિયમોમાં કોઈ વિમુખતા થઈ શકે નહિ; કારણ કે તેને માત્ર એક સુગમકારી પક્ષ અને/અથવા અમલીકરણ એજન્સી કહી શકાય. એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે હાલના મામલામાં, અક્ષય શાહીથી ફોર્મો પર હસ્તાક્ષર કરવાની એક આવશ્યક શરતનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હોવાથી, રોકાણકાર – જાઈકા અને સલાહકાર – જાઈકા દ્વારા એક સચેત નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો, જેને અપીલકર્તાએ અમલમાં મૂક્યો છે.

૩. ૧૩ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આક્ષેપિત ચુકાદા અને આદેશમાં વડી અદાલતે સારભૂત પાલન, સમતા અને ન્યાયસંગત વર્તનનો સિદ્ધાંત લાગુ કર્યો છે. તેવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે છતાં પણ વ્યાપારી કરારોમાં સારભૂત પાલનનો સિદ્ધાંત લાગુ પડી શકતો નથી. તેવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તે કરારની આવશ્યક શરતોના ઉલ્લંઘન સમાન ગણાશે. તેવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જ્યારે કોઈ વિદેશી નાણાંપૂર્તિ કરનાર પક્ષ દ્વારા અવસ રચનાત્મક પ્રોજેક્ટ માટે વિશિષ્ટ રીતે લાદવામાં આવેલી શરત એવી હોય કે જે સ્વભાવથી અપરિવર્તનીય હોય અને કરારનો અભિન્ન ભાગ બને છે, ત્યારે આવી શરતનું પાલન સંપૂર્ણરૂપે કરવું આવશ્યક બને છે, કારણ કે ભારતમાં અમલકર્તા સત્તાધિકારી માટે પણ, વિદેશી નાણાંપૂર્તિ કરનાર પક્ષ દ્વારા લાદવામાં આવેલી શરતનો સ્પષ્ટ ભંગ હોવા છતાં, બોલી દસ્તાવેજને મંજૂરી આપવી અનુમત્ય નથી. તેવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેથી સારભૂત પાલનનો સિદ્ધાંત વિદેશી નાણાંપૂર્તિ કરનાર પક્ષ સાથે સમાધાનના વિષય તરીકે ગોઠવી શકાતો નથી; જોકે ભારતના સંચિત નિધિ/જાહેર નાણાંમાંથી નાણાંપૂર્તિ થતી જાહેર કાર્યોમાં તે

શક્ય અને/અથવા અનુમત્ય હોઈ શકે. તેવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વડી અદાલતે આવા વિદેશી નાણાંપૂર્તિ ધરાવતા આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રોજેક્ટોમાં સારભૂત પાલનનો સિદ્ધાંત પ્રવેશી શકે તે રીતે મંજૂરી આપતાં હકીકતોની યોગ્ય મૂલવણી કરી નથી, અને તેનો પરિણામ એરૂપ થશે કે આટલા વિશાળ પરિમાણના અવસંરચનાત્મક પ્રોજેક્ટને નાણાંપૂર્તિ કરવા માટે વિદેશી રાજ્યની ઇચ્છા ગંભીર રીતે જોખમમાં મુકાઈ જશે. તેવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે માત્ર ભારતના સંચિત નિધિમાંથી નાણાંપૂર્તિ પામતા અને જેમાં નિર્ણયલેનારી સત્તા માત્ર ભારતીય શાસકીય સત્તા હોય એવા પ્રોજેક્ટો તથા કરાર સંબંધિત બાબતોમાં ન્યાયિક સમીક્ષા માટે નિર્ધારિત પરિમાણોના આધારે જે ન્યાયિક સમીક્ષાનો વ્યાપ લાગુ પડે છે, તેવો વ્યાપ આવા કેસોમાં લાગુ નહીં પડે. તેવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન કેસ જેવા મામલાઓમાં, વિદેશી સર્વભૌમ સત્તા દ્વારા જે શરતો પ્રસ્તાવિત કરવામાં આવે છે અને જેના આધારે તે અવસંરચનાત્મક પ્રોજેક્ટને નાણાંપૂર્તિ કરવાનું આગળ ધપાવે છે, તેવી શરતો પવિત્ર અને અચલ બની જાય છે અને તેમાંથી વિચલન કરી શકાય તેમ નથી; અને આવા કેસોમાં પાલન કડક હોવું જરૂરી છે, સારભૂત નહીં. તેવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સારભૂત પાલન પર કોઈ આગ્રહ રાખવાથી એવા પ્રોજેક્ટને નાણાંપૂર્તિ કરવા તથા તે સંબંધિત તકનીકી જાણકારી વહેંચવા માટે વિદેશી સર્વભૌમ સત્તાની ઇચ્છા પર પ્રતિકૂળ અસર પડી શકે છે.

૩. ૧૪ શ્રી મેહતા, વિદ્વાન સોલિસિટર જનરલ દ્વારા વધુમાં રજૂ કરવામાં આવે છે કે આ અદાલત દ્વારા પ્રતિપાદિત કાનૂનની સ્થિતિ થયેલી જોગવાઈ મુજબ,

કરારાત્મક બાબતોમાં ન્યાયિક સમીક્ષાનો વ્યાપ અત્યંત મર્યાદિત છે. એમ રજૂ કરવામાં આવે છે કે માત્ર તેવા કિસ્સામાં, જ્યાં સત્તાધિકારીએ અપનાવેલી પ્રક્રિયા અથવા તેવાયેલ નિર્ણય દુર્ભાવનાપૂર્ણ હોય અથવા કોઈને લાભ પહોંચાડવાના હેતુથી કરવામાં આવ્યો હોય; અથવા જ્યાં અપનાવેલી પ્રક્રિયા અથવા તેવાયેલ નિર્ણય મનસ્વી અને અતાર્કિક હોય, ત્યારે અદાલત કહી શકે કે: “નિર્ણય એવો છે કે કોઈ જવાબદાર સત્તાધિકારી, જે વાજબી રીતે અને સંબંધિત કાયદા અનુસાર કાર્ય કરે, તે એવો નિર્ણય સુધી પહોંચ્યો ન હોત”; અને જ્યાં જાહેર હિત પ્રભાવિત થતું હોય તેવા કિસ્સાઓમાં, ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓના ઉપયોગમાં અદાલતો એવા નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે ન્યાયસંગત હરે છે. નીચેના નિર્ણયો ઉપર આધાર મૂકવામાં આવે છે:—

એફકોન્સ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ વિ. નાગપુર મેટ્રો રેલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ, એ.આઈ.આર. ૨૦૧૬ એસ.સી. ૪૩૦૫; બી.એસ.એન. જોશી એન્ડ સન્સ લિ. વિ. નાયર કોલ સર્વિસેસ લિ. અને અન્ય, (૨૦૦૬) ૧૧ એસ.સી.સી. ૫૪૮; મિશિગન રબર (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ વિ. કર્ણાટક રાજ્ય, (૨૦૧૨) ૮ એસ.સી.સી. ૨૧૬; જગદીશ મંડલ વિ. ઓડિશા રાજ્ય, (૨૦૦૭) ૧૪ એસ.સી.સી. ૫૧૭; તેજસ કન્સ્ટ્રક્શન્સ એન્ડ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર (પી) લિમિટેડ વિ. મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ, સેંધવા, (૨૦૧૨) ૬ એસ.સી.સી. ૪૬૪; સેન્ટ્રલ કોલકોલ્ડ્સ લિમિટેડ અને અન્ય વિ. એસ.એલ.એલ.—એસ.એમ.એલ. [એક સંયુક્ત વેન્યર કન્સોર્શિયમ], (૨૦૧૬) ૮ એસ.સી.સી. ૬૨૨; અને મા બિન્દા એક્સપ્રેસ કેરિયર અને અન્ય વિ. નોર્થ ઇસ્ટર્ન ફ્રન્ટિયર રેલ્વે અને અન્ય, (૨૦૧૪) ૩ એસ.સી.સી.

૩. ૧૫ વધુમાં એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતાં ન્યાયિક હસ્તક્ષેપની ઉપરોક્ત મર્યાદિત વ્યાપ્તિના પરિપ્રેક્ષ્યમાં, વર્તમાન કેસમાં મૂળ રિટ અરજદારની બોલી ટેકનિકલ તબક્કે એ કારણસર નામંજૂર કરવાની લીધેલી નિર્ણય કે તે અસંગત પ્રતિસાદવાળી છે, તેનું વિચારણું થવું જોઈએ. રજૂ કરવામાં આવે છે કે આઈટીબી/બોલી દસ્તાવેજની સંબંધિત કલમોને ધ્યાનમાં લેતાં, અંતે રોકાણકાર અને/અથવા યોગ્ય સત્તાધિકારી માટે જ આ વિચારણું રહે છે કે બોલી દસ્તાવેજની શરતો અને નિયમોનું બોલી દ્વારા પાલન થાય છે કે નહીં અને/અથવા મૂળભૂત રીતે પાલન થયું છે કે નહીં અને/અથવા કોઈ ભૌતિક વિચલન છે કે નહીં. ઉપરોક્ત પાસાઓ અંગે મનન-વિચારનો ઉપયોગ થયા બાદ અને યોગ્ય સત્તાધિકારી/રોકાણકાર એ નિષ્કર્ષે પહોંચે કે બોલીદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલીમાં ભૌતિક વિચલન છે, તો જ્યાં સુધી દુર્ભાવનાના આક્ષેપો ન કરવામાં આવ્યા હોય અને તે સ્થાપિત તથા સાબિત ન થયા હોય, ત્યાં સુધી આવા સચેત નિર્ણય સંદર્ભે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને અદાલતનો હસ્તક્ષેપ વાજબી ગણાતો નથી. રજૂ કરવામાં આવે છે કે અંતે નોકરદાતા માટે જ આ બાબતે સચેત નિર્ણય લેવો રહે છે કે બોલી ટેકનિકલી પ્રતિસાદક્ષમ છે કે તેમાં ભૌતિક વિચલન છે કે નહીં. ૩.૧૬ વધુમાં, વિજ્ઞાન સોલિસિટર જનરલ શ્રી મહેતા દ્વારા એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે વડી અદાલતે જે અવલોકનો કર્યા કે આઈટીબી કલમો ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ લાગુ કરતાં ટેન્ડર

પ્રક્રિયાની નિષ્પક્ષતા પર અસર થાય છે અને બોલીદારોએ તેમની બોલી નામંજૂર કરવાના નિર્ણયને પડકારવાના અધિકારો પર અસર થાય છે, તેમાં વડી અદાલતે ઉક્ત કલમોના હેતુ અને ઉદ્દેશ્યનું જરા પણ યોગ્ય મૂલવણ કર્યું નથી અને/અથવા વિચાર્યું નથી. રજૂ કરવામાં આવે છે કે ઉક્ત કલમોના હેતુ અને ઉદ્દેશ્યને બોલીદારોએ તેમની બોલી નામંજૂર કરવાના નિર્ણયને પડકારવાના અધિકારો હરી લેવાના રૂપે કહી શકાય નહીં. રજૂ કરવામાં આવે છે કે તે માત્ર પડકારને સ્થગિત કરે છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત કલમોનો મુખ્ય હેતુ અને ઉદ્દેશ્ય એ છે કે જ્યારે ટેન્ડર પ્રક્રિયા ચાલી રહી હોય ત્યારે તે તબક્કે કોઈ હસ્તક્ષેપ ન થાય. રજૂ કરવામાં આવે છે કે જો દરેક તબક્કે બોલીદાર અદાલતનો દરવાજો ખટખટાવે અને/અથવા ફરિયાદ કરે, તો તે ટેન્ડર પ્રક્રિયા પૂર્ણ થવામાં વધુ વિલંબ પેદા કરી શકે છે અને જેના પરિણામે અંતે મેગા પ્રોજેક્ટ/જાહેર પ્રોજેક્ટના અમલીકરણમાં વિલંબ થઈ શકે છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે આખી ટેન્ડર પ્રક્રિયા પૂર્ણ થયા પછી અને કામનો આદેશ બહાર પાડવામાં આવ્યા બાદ, કરાયેલ વિનંતિ પર, બોલી નામંજૂર કરવાના કારણો પૂરા પાડી શકાય અને ત્યારબાદ તે તબક્કે તથા કરાર એનાયત થયા પછી પણ, બોલીદાર માટે કાનૂની ઉપાયોનો આશરો લેવો ખુલ્લો રહેશે; બોલીદાર ઉપાયવિહોણો થતો નથી. તેથી, રજૂ કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત બે કલમો સંદર્ભે વડી અદાલતે કરેલા અવલોકનો સંપૂર્ણપણે અવાજબી છે અને ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતાં ન્યાયિક પુનર્વિલોકનની વ્યાપ્તિની બહારના છે.

૩. ૧૭ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશમાં વડી અદાલતે નોંધેલા, આઈટીબી કલમો ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ પ્રગટ રીતે ગેરકાયદેસર છે એવા નિષ્કર્ષોના પરિણામે ટેન્ડરની શરતોમાં ફેરફાર કરવાની સ્થિતિ ઊભી થઈ શકે, કારણ કે આ જાઈકા એસબીડી મુજબ છે અને તેમાં ફેરફાર માત્ર જાઈકાની સંમતિથી જ કરી શકાય. એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જાઈકા આઈટીબીમાં ફેરફારો માંગવા એ ટેન્ડરિંગ સત્તાધિકારીઓ અને જાઈકા વચ્ચે પુનઃ વાટાઘાટો સમાન ગણાશે. તેનાથી માત્ર બિડ-પેકેજ નં.સીટમાં જ વિલંબ નહીં થાય, પરંતુ આ પ્રકલ્પ માટે હજી એવોર્ડ થવાના બાકી રહેલા અન્ય ૧૭ બિડ પેકેજોમાં પણ વિલંબ થશે, જેમનું મૂલ્ય અંદાજે રૂ.૫૦,૦૦૦ કરોડ છે.

૩. ૧૮ રજૂ કરવામાં આવે છે કે ગોપનીયતા સંબંધિત કલમો જાઈકા માર્ગદર્શિકાઓનો એક ભાગ છે અને અપીલકર્તા તેમજ ભાગ લેનાર બોલીદારો તે જથી બંધાયેલ છે. વધુમાં રજૂ કરવામાં આવે છે કે વડી અદાલતના નિષ્કર્ષોના પરિણામે, ગોપનીયતા સંબંધિત કલમો તમામ ચાલુ અને ભવિષ્યના ટેન્ડરોમાંથી દૂર કરવી પડશે. જાઈકા એક આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાંકીય સહાય એજન્સી હોવાને કારણે, તે ટેન્ડર પ્રક્રિયાના નિયમોમાં ફેરફાર કરવા સંમત થાય કે ન થાય, અને તે અંગેની વાટાઘાટોમાં નોંધપાત્ર સમય લાગી શકે, જેના પરિણામે અંતે જાઈકા દ્વારા નાણાંકીય સહાય પ્રાપ્ત તમામ પ્રકલ્પોમાં મુદતબંધ અવરોધની સ્થિતિ સર્જાઈ શકે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે જાઈકા એસ.બી.ડી. ભારતના જાઈકા દ્વારા નાણાંકીય સહાય પ્રાપ્ત તમામ પ્રકલ્પો પર લાગુ પડશે અને તેથી આ ફેરફાર બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટ સહિત, પરંતુ માત્ર તે પુરતો મર્યાદિત નહીં હોય તે રીતે, તમામ

પ્રકલ્પોમાં અમલમાં મૂકવો પડશે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે વર્ષ ૨૦૧૬-૨૦૨૧ દરમિયાન, જાઈકાએ ભારતમાં વિવિધ પ્રકલ્પો માટે જે.પી.વાય. ૧૯૭૫ બિલિયન (આઈ.એન.આર. ૧૩૨,૩૦૦ કરોડ) જેટલા ૪૯ ઋણ કરારો મંજૂર કર્યા છે. તેથી રજૂ કરવામાં આવે છે કે વડી અદાલતે આપેલો આક્ષેપિત ચુકાદો અને આદેશ દૂરગામી અનુક્રમિક અસર પેદા કરશે, જેનો વડી અદાલતે કંઈ જ વિચાર કર્યો નથી.

૩. ૧૯ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટ અત્યંત પ્રતિષ્ઠિત પ્રોજેક્ટ છે અને જાહેર કલ્યાણના હિતમાં કરાર શક્ય તેટલી વહેલી તકે પૂર્ણ થવો આવશ્યક છે. તેથી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે જો દરેક અસફળ બોલીદાતાને પોતાની ઇચ્છા અને મનગમતી મુજબ પોતાની વ્યક્તિગત ફરિયાદોના નિવારણ માટે કાયદાની અદાલતનો આશરો લેવા સ્વતંત્રતા આપવામાં આવશે, તો પ્રોજેક્ટ પાછળનો સમગ્ર હેતુ અને અભિગમ રૂંધાઈ જશે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે આ બાબત ધ્યાનમાં રાખીને, કલમ નંબર ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ ઘડવામાં આવી છે, જે જાઈકા આઈટીબી મુજબ છે.

૩. ૨૦ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન કેસમાં ટેન્ડરની શરતો તમામ બોલીદારો પર સમાનરૂપે લાગુ કરવામાં આવી છે અને તેમાં કોઈપણ પ્રકારનો ભેદભાવ જ નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સમગ્ર ટેન્ડર પ્રક્રિયા સંપૂર્ણપણે નિષ્પક્ષ અને પારદર્શક રીતે હાથ ધરવામાં આવી છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે હકીકતમાં ક્ષેત્રભાવ અથવા પક્ષપાતના કોઈ વિશિષ્ટ આક્ષેપો નથી અને તેથી ટેન્ડર પ્રક્રિયા દૂષિત બનતી નથી. ૩.૨૧ એવી રજૂઆત કરવામાં

આવે છે કે આઈ.ટી.બી. ૨૯.૧ અનુસાર, બોલીઓની તપાસ, મૂલવણી અને તુલના શક્ય બને તે હેતુથી, અપીલકર્તાને કોઈપણ બોલીદાર પાસેથી તેની બોલી અંગે સ્પષ્ટીકરણ માંગવાની પરવાનગી છે, શરતે કે તેનાથી બોલીના મૂળ સારતત્વમાં કોઈ ફેરફાર થતો ન હોય. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે મૂળ રિટ અરજદાર તરફથી કરવામાં આવેલી આ દલીલ કે મૂળ રિટ અરજદાર સિવાયના અન્ય બોલીદારો પાસેથી સ્પષ્ટીકરણો માંગવાની સત્તાનો ઉપયોગ ભેદભાવપૂર્ણ અને મનસ્વી છે, તે ખોટી અને અસંગત છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અપીલકર્તાએ તમામ બોલીદારો સાથે સમાન ધોરણે વર્તન કર્યું છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વડી અદાલતે ખોટી રીતે નિરીક્ષણ કર્યું અને ઠરાવ્યું કે અપીલકર્તાએ માત્ર અન્ય બોલીદારો પાસેથી માંગેલું સ્પષ્ટીકરણ ભેદભાવપૂર્ણ છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે બોલીદારને અયોગ્ય ઠેરવવામાં અપીલકર્તાએ અનુસરેલી પ્રક્રિયા અને અન્ય બોલીદારો પાસેથી માંગવામાં આવેલા સ્પષ્ટીકરણોનું સ્વરૂપ, જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા નિર્ધારિત પ્રોટોકોલ મુજબ કડકપણે હતું. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે બોલીઓની મૂલવણી વિવિધ તબક્કાઓમાં કરવામાં આવે છે. વર્તમાન કેસમાં મૂળ રિટ અરજદારને તબક્કો ૧ પર અયોગ્ય ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને માત્ર તબક્કો ૧ પાર કરનાર બોલીદારોને જ આગામી તબક્કે આગળ વધવાનું હતું અને તબક્કો ૧ પર તેમની અયોગ્યતા હોવાને કારણે મૂળ રિટ અરજદાર પાસેથી કોઈ સ્પષ્ટીકરણ માંગવામાં આવ્યું નહોતું.

૩. ૨૨ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સ્પષ્ટીકરણોના મુદ્દે, વડી અદાલતે અન્ય બોલી બોલનાર બોલી બોલનારા પાસેથી સ્પષ્ટીકરણો માંગવામાં આવવું

ભેદભાવપૂર્ણ હતું એવું ખોટું નિષ્કર્ષ કાઢ્યું છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જેમ અન્ય બોલી બોલનાર બોલી બોલનારા પાસેથી સ્પષ્ટીકરણો માંગવામાં આવ્યા હતા, તેઓ તબક્કો ૧ પાર કરી ચૂક્યા હતા અને તેના અનુસંધાને તેમની પાસેથી સ્પષ્ટીકરણો માંગવામાં આવ્યા હતા. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી – મૂળ રિટ અરજદાર તરફથી કરવામાં આવેલી આ રજૂઆત કે અપીલકર્તાએ ખામી દૂર કરવાની મુક્તતા આપેલી હોત, તે ટકી શકતી નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તબક્કો ૧.૧ (બી) (૩) ને કલમ એ.૪ (બી) સાથે વાંચતાં, અપીલકર્તા મોન્ટેકાર્લો – મૂળ રિટ અરજદારને ફોર્મો પર હસ્તાક્ષર ન કરવાના દોષો દૂર કરવાની તક આપવાનો બંધાયેલો ન હતો અને જાઈકાએ ઉક્ત ચૂકને મહત્વપૂર્ણ ગણી તથા બોલીને અનનુરૂપ/અપ્રતિસાદી ગણવામાં ન્યાયસંગતતા હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે કલમ એ.૪ (બી) મુજબ, તમામ ફોર્મો જે રીતે રજૂ કરવામાં આવ્યા હોય તે જ રીતે ચોક્કસપણે સમીક્ષા કરવા જોઈએ અને ભૂલો અથવા ચૂક બોલીદાતા વિરુદ્ધ ગણાઈ શકે.

૩. ૨૩ રજૂ કરવામાં આવે છે કે વડી અદાલત એ આ બાબતની મૂલવણી કરવામાં નિષ્ફળ ગઈ છે કે ચાર બોલી બોલનાર બોલી બોલનારાની ટેકનિકલ બોલીઓ – બોલીદાતા નંબર ૧, ૩, ૭ અને ૯ – “મૂળભૂત રીતે અનુરૂપ” હતી, કારણ કે તેઓ તબક્કા ૧ ની મૂલવણીમાં નિર્ધારિત કરાયેલ આવશ્યકતાઓનું પાલન કરતી હતી. રજૂ કરવામાં આવે છે કે તેથી તેમને સ્પષ્ટીકરણ માટે તક આપવામાં આવી હતી. રજૂ કરવામાં આવે છે કે બિડિંગ દસ્તાવેજોનું પાલન પુનઃપુષ્ટિ કરવા માટેના સ્પષ્ટીકરણો, અસંગતતાઓના સુધારણા માટે,

આઈટીબી કલમ ૨૯.૧ અનુસાર જે.આઈ.સી.સી.ની ભલામણોના આધારે અપીલકર્તા દ્વારા માંગવામાં આવ્યા હતા. આ નિર્ણયને અપીલકર્તાની ટેન્ડર સમિતિએ તેની તા. ૦૯.૦૪.૨૦૨૧ની બેઠકમાં સમર્થન આપ્યું હતું. તેથી, ફક્ત તે જ બોલી બોલનાર બોલી બોલનારા પાસેથી સ્પષ્ટીકરણો માંગવામાં આવ્યા હતા જેઓની બોલીઓ ‘મૂળભૂત રીતે અનુરૂપ’ હોવાનું જણાયું હતું અને જે તબક્કા ૧ અને ૨ માં નિર્ધારિત કરાયેલ મૂલવણી પ્રક્રિયા મુજબ હતી. રજૂ કરવામાં આવે છે કે વડી અદાલતે આવી તક ભેદભાવપૂર્ણ હતી એવું નિષ્કર્ષ કાઢવામાં ભૂલ કરી છે.

૩. ૨૪ વધુમાં, વિદ્વાન સોલિસિટર જનરલે રજૂ કર્યું છે કે આ પરિસ્થિતિઓમાં વડી અદાલતે આપેલો વિવાદિત ચુકાદો અને આદેશમાં જો આ અદાલત હસ્તક્ષેપ કરશે, તો તેનો અનુક્રમિક પ્રભાવ પડશે. તે માત્ર વિદેશી દેશ/વિદેશી એજન્સી દ્વારા રાષ્ટ્રીય યોજનાઓ માટે મળતા નાણાંકીય સહાય પર જ અસર કરશે એવું નહીં, પરંતુ બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટ જેવી મેગા યોજનામાં પણ વધુ વિલંબ કરશે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશને અનુસરીને પેકેજ સીટ માં વિલંબ થયો છે, જેના કારણે અન્ય પેકેજોના અમલીકરણ પર અનુક્રમિક પ્રભાવ પડ્યો છે અને પરિણામે સમગ્ર યોજનામાં વિલંબ થયો છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે સીટ પેકેજનું કામ, જે સાબરમતી ખાતે ડેપોનું નિર્માણ સંબંધિત છે, તે અટકાવવાથી અન્ય સંકળાયેલ પેકેજ, પેકેજ ડીર, પર અનુક્રમિક પ્રભાવ પડશે, જે વર્કશોપ, નિરીક્ષણ શેડ, જાળવણી સુવિધાઓ અને સંબંધિત કામો ધરાવતા સાબરમતી ડેપોના ડિઝાઇન, નિર્માણ, સ્થાપન, પરીક્ષણ અને

કાર્યાન્વયન સાથે સંબંધિત છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટ રાષ્ટ્રીય મહત્વનો છે અને અપીલકર્તા/ સરકાર /કેન્દ્ર સરકારનો અંતિમ હેતુ ભારતના લોકોની આકાંક્ષાઓને પૂર્ણ કરવાનો છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટનો કુલ ખર્ચ રૂપિયા ૧,૦૮,૦૦૦ કરોડ છે અને નોંધપાત્ર રકમ રાહતપ્રદ વ્યાજદરે જાઈકા દ્વારા નાણાંપૂર્તિ થવાની છે અને તેથી વિકસિત દેશ અને વિકાસશીલ દેશ વચ્ચેના સંબંધોને લીધે આ યોજના વિદેશી નાણાંપૂર્તિવાળી યોજના છે. એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે તેથી આવી યોજનામાં તુરંત વાદવિવાદ અને ટેન્ડરની શરતો સામે આધારહીન પડકારોને કારણે થતો કોઈપણ વિલંબ, યોજનાને વાણિજ્યિક અને વ્યવહારીક દૃષ્ટિએ અશક્ય બનાવી શકે છે, કારણ કે તે રોકાણકાર/ નાણાંપૂર્તિ કરનાર રાજ્યની યોજનાને આગળ વધારવાની તૈયારીને અસર કરી શકે છે.

૩. ૨૫ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરતાં અને ઉપરોક્ત નિર્ણયો પર આધાર રાખતાં, હાલની અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે અને વડી અદાલતે આપેલો આક્ષેપિત ચુકાદો અને આદેશ રદ કરવામાં આવે એવી પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે.

૪. વર્તમાન અપીલનો પ્રતિવાદીની તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી અંશિન એચ. દેસાઈ દ્વારા જોરદાર વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે. પ્રતિવાદી/મૂળ રિટ અરજદારની તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દેસાઈ દ્વારા જોરદાર રીતે રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે, પ્રકરણના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓમાં, મૂળ રિટ અરજદારની બિડની તપાસ કરીને ટેન્ડર પ્રક્રિયા બાબતે કાયદા અનુસાર આગળ વધવા માટે અહીંના અપીલકર્તાને નિર્દેશ આપતી રિટ અરજી મંજૂર કરવામાં વડી

અદાલતે કોઈ ભૂલ કરી નથી.

જ. ૧ પ્રતિવાદી તરફથી હાજર થયેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દેસાઈ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવે છે કે અપીલકર્તા તરફથી મુખ્ય દલીલ એ છે કે પ્રકલ્પને જાઈકા દ્વારા નાણાં પૂરા પાડવામાં આવ્યા હોવાથી અને તે વિદેશી નાણાંપોષિત પ્રકલ્પ હોવાથી, આ સંદર્ભમાં લેવાયેલા નિર્ણયો ન્યાયિક પુનર્વિલોકનનો વિષય બનવા જોઈએ નહીં. જ્યાં સુધી ઉક્ત રજૂઆતનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી રજૂ કરવામાં આવે છે કે ભલે પ્રકલ્પને જાઈકા દ્વારા નાણાં પૂરાં પાડવામાં આવ્યા હોય અને મૂલ્યાંકન સહાય જેઆઈસીસી દ્વારા આપવામાં આવતી હોય, જે રેલવે મંત્રાલયની મંજૂરી મળ્યા બાદ જાઈકાના પુનર્વિલોકનને આધીન હોય, છતાં પણ આ પ્રકલ્પમાં આ દેશના જાહેર ખજાનામાંથી નોંધપાત્ર રકમનો ખર્ચ સામેલ છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે કુલ પ્રકલ્પ ખર્ચના ૮૧% ભાગ માટે જાઈકાની ઋણસહાય છે, જે જાહેર ખજાનામાંથી વ્યાજ સહિત મૂડી સાથે પરત ચૂકવવાની હોય છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે પ્રશ્નાધીન પ્રકલ્પ માટે જાઈકા દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલી રકમ સહાય નથી, પરંતુ તે ઋણ છે. વધુમાં રજૂ કરવામાં આવે છે કે કુલ પ્રકલ્પ ખર્ચના બાકીના ૧૯% ભાગની વ્યવસ્થા પણ રેલવે મંત્રાલયે જાહેર ખજાનામાંથી અગાઉથી કરવાની રહે છે. તેથી ટેન્ડર પ્રક્રિયા સંબંધિત નિર્ણય હંમેશા ન્યાયિક પુનર્વિલોકનનો વિષય રહે છે, તેવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે.

જ. ૨ પ્રતિવાદીની તરફથી વધુમાં રજૂ કરવામાં આવે છે કે સી.આર.આર.સી. કોર્પોરેશન લિમિટેડ વિ. ગાંધીનગર અને અમદાવાદ માટેની મેટ્રો લિંક એક્સપ્રેસ (મેગા) કંપની લિમિટેડ, (૨૦૧૭) ના મામલામાં

૮ એસીસી ૨૮૨, જાઈકા દ્વારા ભંડોળિત એક પ્રોજેક્ટના સંબંધમાં, માનનીય ગુજરાત વડી અદાલત દ્વારા અરજી નામંજૂર કરનાર નિર્ણયને પલટાવતા, તેમાં કરાયેલ મૂલવણીને ત્રુટિપૂર્ણ ગણાવી છે અને કલમ ૪૨.૫ના અસ્તિત્વ છતાં સંબંધિત સત્તાધિકારીને બોલીની આગળની મૂલવણી હાથ ધરવા નિર્દેશ આપ્યો છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત કેસમાં તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓ વર્તમાન કેસ જેવી જ હતી.

૪. ૩ વધુમાં એવો પ્રસ્તાવ કરવામાં આવે છે કે અપીલકર્તાની એકમાત્ર દલીલ સ્વીકારી લેવામાં આવે તો પણ, તે જ કોઈ પણ રીતે અપીલકર્તાને મનસ્વી અને ભેદભાવપૂર્ણ રીતે વર્તવા માટે મુક્ત હસ્ત આપતું ગણાવી શકાતું નથી. વધુમાં, પ્રતિવાદીની તરફેથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દેસાઈ દ્વારા એવો પ્રસ્તાવ કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન મામલામાં પ્રતિવાદી ટેન્ડર તેને જાળવવામાં આવે તેવી માગણી કરતો નથી; માત્ર એટલી જ પ્રાર્થના છે કે તેની બિડ, જે તબક્કો ૧ (વહીવટી આવશ્યકતાઓનું મૂલ્યાંકન) ખાતે ભેદભાવપૂર્ણ અભિગમ અપનાવી ખોટી રીતે નકારી કાઢવામાં આવી છે, તેનું આગળ મૂલ્યાંકન કરવું જોઈએ. એવો પ્રસ્તાવ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદીની બિડ, જેમ છે તેમ, એલ૧ કરતાં લગભગ રૂપિયા ૩૨ કરોડ ઓછી છે. વધુમાં, પ્રતિવાદીની તરફેથી એવો પ્રસ્તાવ કરવામાં આવે છે કે ટેન્ડરની શરતો સર્વ બિડરો પર એકસરખી રીતે લાગુ થવી જ જોઈએ અને જાઈકા દ્વારા સહાયિત/ઋણપ્રદાન કરાયેલ યોજનામાં પણ કોઈ ભેદભાવ હોઈ શકે નહીં. પ્રતિવાદીની તરફેથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દેસાઈએ અમને ટેન્ડરની સંબંધિત શરતો તરીકે આઈટીઆઈ

કલમો ૧.૧, ૨૨.૧, ૨૨.૨, ૨૯.૧, ૩૩.૨, ૩૪ અને ૧.૩ રજૂ કરી છે. એવો પ્રસ્તાવ કરવામાં આવે છે કે મૂલ્યાંકનની અનુક્રમણા નીચે મુજબ મૂલ્યાંકનના પાંચ તબક્કાઓથી બનેલી છે:—

૧. તબક્કો ૧ – વહીવટી આવશ્યકતાઓનું મૂલ્યાંકન

૨. તબક્કો ૨ – અનુપાલન અને પ્રતિસાદક્ષમતાનું મૂલ્યાંકન ૩. તબક્કો ૩

— લાયકાત સંબંધિત આવશ્યકતાઓના અનુપાલનનું મૂલ્યાંકન

૪. તબક્કો ૪ – તકનીકી મૂલ્યાંકન

વિ.

તબક્કો ૫ – ભાવ બિંદુનું મૂલ્યાંકન

૪. ૪ હાલના કેસમાં, પ્રતિવાદીએ આવશ્યક વિગતો ભરીને ફોર્મ કોન ૨.૦ રજૂ કર્યું હતું, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે. રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉક્ત ફોર્મ પર નિયમિત રીતે સ્ટેમ્પ લગાવવામાં આવ્યો હતો, તેમ છતાં, અનિર્ણિત રીતે તે પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા નહોતાં. વધુમાં, પ્રતિવાદીએ આવશ્યક વિગતો ભરીને ફોર્મ કોન ૩.૦ પણ રજૂ કર્યું હતું, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે. ઉક્ત ફોર્મ પર પણ નિયમિત રીતે સ્ટેમ્પ લગાવવામાં આવ્યો હતો, તેમ છતાં, અનિર્ણિત રીતે તે પર પણ હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા નહોતાં.

૪. ૫ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી બોલીદારે પણ પેરા એ(૧) મુજબ વિશિષ્ટ જાહેરાત સાથે ફોર્મ એકે દાખલ કર્યું હતું કે પ્રતિવાદી દ્વારા બોલીમાં આપવામાં આવેલી બધી માહિતી સાચી, યોગ્ય અને ચોક્કસ છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉક્ત ફોર્મ પર યથાવિધિ હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે અને

સિક્કામુદ્રાંકિત કરવામાં આવ્યું છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે વડી અદાલતે યોગ્ય રીતે અવલોકન કર્યું છે તેમ, મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયા અને તબક્કો ૧ પર પ્રતિવાદીને અનુપાલન ન કરનાર ગણાવવું ભેદભાવપૂર્ણ છે.

૪. ૬ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જે.આઈ.સી.સી. મૂલવણી અહેવાલ, જેને રેલવે મંત્રાલયે મંજૂર કર્યો હતો અને તેના આધારે કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી, તેના પેરા ૨.૧.૧ માં પ્રાથમિક પરીક્ષણને અનુસરીને એક વિશિષ્ટ નોંધ કરવામાં આવી છે કે પ્રતિવાદી (૫/૯) અને અન્ય સંબંધે, ૨ બોલીદારો સિવાય, કોઈ મહત્વપૂર્ણ અસંગતતાઓ નથી. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે પેરા ૨.૧.૩ માં વિશિષ્ટ રીતે નોંધવામાં આવ્યું છે કે બોલીદારો ૧/૯, ૩/૯, ૭/૯ અને ૯/૯ દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલીઓમાં અનેક અસંગતતાઓ હતી, જેના કારણે તેમના ટેકનિકલ બોલીના પત્રમાં દર્શાવાયેલી સ્થિતિ સાથે અસંગતિ ઊભી થતી હતી, જે આઈ.ટી.બી. ૩૧.૨(એ) મુજબ અનિવાર્ય દસ્તાવેજ છે.

૪. ૭ એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત બોલીદારો પાસેથી સ્પષ્ટીકરણો માંગવામાં આવ્યા હતા અને બિડિંગ દસ્તાવેજનું પાલન પુનઃપુષ્ટિ કરી શકાય તે માટે આઈટિબી ૨૯.૧ અનુસાર અસંગતતાઓનું નિવારણ કરવા તેમને અવકાશ આપવામાં આવ્યો હતો. જોકે, પ્રતિવાદી સંબંધે, આવી કોઈ તક અને/અથવા સ્પષ્ટીકરણ માંગવામાં આવ્યું નથી, જે આઈટિબી ૩૩.૨ના વિરુદ્ધ છે, જેમાં મહત્વપૂર્ણ વિચલનની વ્યાખ્યા કરવામાં આવી છે, અને મનસ્વી રીતે પ્રતિવાદીની અસંગતતાને મહત્વપૂર્ણ અસંગતતાઓ તરીકે ગણવામાં આવી છે. તેથી એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે અપીલકર્તાની કાર્યવાહી યોગ્ય રીતે ભેદભાવપૂર્ણ ગણવામાં

આવી છે.

જ. ૮ પ્રતિવાદી તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી દેસાઈ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવે છે કે હાલના કેસમાં અસ્વીકાર માટે આપેલું એકમાત્ર કારણ એ છે કે “સહી વગર, તે બિડરનાં જ્ઞાન અને મંજૂરી સાથે રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે નહીં તે અજ્ઞાત છે”. અસ્વીકાર માટે અન્ય કોઈ કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી. વધુમાં રજૂ કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત કારણદર્શન પણ પ્રતિવાદીએ માનનીય વડી અદાલતનો આશરો લીધા પછી જ પ્રતિવાદીને આપવામાં આવ્યું હતું. તેમ પણ રજૂ કરવામાં આવે છે કે અપીલકર્તાએ કરવાનું માત્ર એટલું જ હતું કે પ્રતિવાદીને સહીયુક્ત નકલ રજૂ કરવા કહેવું, અથવા પ્રતિવાદી ફોર્મ કોન ૨.૦ અને કોન ૩.૦ની પુષ્ટિ કરે છે એવી સ્પષ્ટતા માંગવી. રજૂ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી ઉપરોક્ત ફોર્મોમાં કરાયેલ ઘોષણાથી પાછો હટતો નથી અને આજે પણ તે જ પર અડગ છે; તેમજ પ્રતિવાદીએ કરેલી ઘોષણા યોગ્ય છે કે નહીં તેનું મૂલ્યાંકન કરવાની અવસ્થા હજી આવી જ નથી, છતાં પણ માત્ર સહી નથી તે એકમાત્ર આધાર પર બિડ અસ્વીકાર કરવામાં આવી છે. વધુમાં રજૂ કરવામાં આવે છે કે આશ્ચર્યજનક રીતે, ‘મટિરિયલ ડિવિઝિયન’ તથા ઘણાં વધુ ગંભીર સ્વરૂપની અસંગતતાઓ સંબંધે, અપીલકર્તાએ પસંદગીના કેટલાક બિડરોને તે સુધારવા અને/અથવા સ્પષ્ટતા કરવા મંજૂરી આપી છે.

જ. ૯ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે બિડર નંબર ૯/૯ (એલર) અંગે, તેણે પણ એવી જ પ્રકારની ભૂલ કરી હતી, જેના કારણે ઉક્ત બિડર આઈ.ટી.બી. ૨૨.૨ મુજબ સાઈટ ઓર્ગેનાઈઝેશન ચાર્ટ પર પોતાની સહી અને મુદ્રા મૂકવામાં

નિષ્ફળ ગયો હતો. ઉક્ત બિડરના કેસમાં, અપીલકર્તાએ વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ કરીને ઉક્ત બિડરને તે જ સુધારવા માટે કહ્યું હતું. ૪.૧૦ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે બિડર નંબર ૭/૯ (એલ૧) અંગે પણ, ભલે તે સાઈટ ઓર્ગેનાઈઝેશન ચાર્ટ સંબંધિત વિગતો, અર્થવર્ક સંબંધિત મેથડ સ્ટેટમેન્ટ તથા અન્ય વિગતો આપવા નિષ્ફળ ગયો હતો, તેમ છતાં અપીલકર્તાએ આઈ.ટી.બી. ૨૯.૧ મુજબ વિવેકાધિકારનો ઉપયોગ કરીને બિડરને બધી ખામીઓ સુધારવાની પરવાનગી આપી હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉક્ત બિડરે પણ આઈ.ટી.બી. ૧૨.૧ મુજબ બિડ સિક્યુરિટી ફોર્મ રજૂ કર્યું નહોતું. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે રજૂઆત આઈ.ટી.બી. ૧૨.૧ના ઉદ્ધનમાં હતી, જે બિડિંગ ફોર્મમાં ફેરફાર કરવાની મંજૂરી આપતી નથી, તેમ નોંધવામાં આવ્યું હોવા છતાં, ઉક્ત ખામી અમહત્વપૂર્ણ ગણીને માફ કરવામાં આવી હતી.

૪. ૧૧ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જ્યાં સુધી બિડર ૩/૯ નો પ્રશ્ન છે, તે કી કર્મચારીના વિગતવાર હિસાબો રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હતો અને ફોર્મ એ.સી.કે.માં આવશ્યક મુજબ બાંહેધરી આપવા પણ નિષ્ફળ ગયો હતો, તેમ છતાં અપીલકર્તાએ ખામીઓ સુધારવાની તક આપી હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત ભૂલો/અનુરૂપતાઓ પ્રતિવાદીની અનિચ્છિત ભૂલ કરતાં ઘણી વધુ ગંભીર છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત બિડરોને ખામીઓ સુધારવાની તક આપવામાં આવી હતી, છતાં પ્રતિવાદીને એવી કોઈ તક આપવામાં આવી નહોતી.

૪. ૧૨ રજૂ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી જ્યાં સુધી સંબંધિત છે, ત્યાં સુધી

ફોર્મ્સ સીઓએન ૨.૦ અને કોન ૩.૦ પર સહી ન કરવી એ અનિરિછત ભૂલ છે, જેને આઈટીબી ૩૩.૨ ને આઈટીબી ૩૪ સાથે વાંચતાં, અમહત્વપૂર્ણ, અસંગતતા તરીકે કહી શકાય, જેને અન્ય વધુ ગંભીર અસંગતતાઓ ધરાવતા બોલીદારોના કેસમાં જેમ છૂટ આપવામાં આવી છે તેમ છૂટ આપવામાં આવવી જોઈએ હતી.

૪. ૧૩ વધુમાં રજૂ કરવામાં આવે છે કે, અન્યથા પણ, આ અદાલતે પોદ્દાર સ્ટીલ કોર્પોરેશન વિ. ગણેશ એન્જિનિયરિંગ વર્ક્સ અને અન્ય (ઉપરોક્ત) તેમજ બી.એસ.એન. જોશી એન્ડ સન્સ લિ. વિ. નાયર કોલ સર્વિસિસ લિ. અને અન્ય, (૨૦૦૬) ૧૧ એસ.સી.સી. ૫૪૮ ના કેસોમાં જે રીતે ઠરાવ્યું છે, તે મુજબ અમહત્વપૂર્ણ અસંગતતા, એવી છૂટછાટની મંજૂરી આપતી કોઈ જોગવાઈ ન હોય તો પણ, માફ કરી શકાય છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે, ભલે આઈ.ટી.બી. ૨૮.૧ અને આઈ.ટી.બી.

૪૨. પમાં કારણો આપવા અંગે કોઈ જોગવાઈ કરવામાં આવી નથી, તેમ છતાં પ્રતિવાદી, જ્યાં તે ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં ગેરરમત અનુભવતો હોય, ત્યાં હંમેશા અદાલતનો આશરો લઈ શકે છે. રજૂ કરવામાં આવે છે કે વર્તમાન કેસમાં, વડી અદાલતે હકીકતો અને અભિલેખની તપાસ કર્યા પછી સ્પષ્ટપણે નોંધ્યું છે કે અપીલકર્તાએ ‘ગોલ પોસ્ટ્સ બદલવા’ અને ‘અન્ય બોલીદારોને લાંબી દોરી આપવાની’ પ્રવૃત્તિ આચરી છે, જ્યારે પ્રતિવાદી પ્રત્યે ‘એલર્જિક વલણ’ અપનાવ્યું છે. આગળ રજૂ કરવામાં આવે છે કે વડી અદાલત સમક્ષ, પ્રતિવાદીએ અપીલકર્તાની તરફથી ‘દુર્ભાવના’ હોવાનું પણ ખાસ આક્ષેપ કર્યો હતો.

૪. ૧૪ હવે, જ્યાં સુધી અપીલકર્તાની તરફથી કરવામાં આવેલી આ

રજૂઆતનો સંબંધ છે કે પડકારવામાં આવેલ આદેશની અનુસંગી અસર પડશે, તે બાબતે રજૂ કરવામાં આવે છે કે ઉપરોક્ત રજૂઆત ટકાઉ નથી, કારણ કે પડકારવામાં આવેલ આદેશ બાદ આજદિન સુધી અપીલકર્તાએ અંદાજે રૂપિયા ૫,૦૦૦ કરોડ જેટલી કુલ રકમના અન્ય પેકેજો માટે કરારો ફાળવી દીધા છે અથવા કરારો ફાળવવાની પ્રક્રિયામાં છે.

૪. ૧૫ હવે આ સર્વોચ્ચ અદાલત સમક્ષ અપીલકર્તા દ્વારા આઈ.એ. નં. ૧૨૮૪૦૬ ઓફ ૨૦૨૧ અને આઈ.એ. નં. ૧૩૨૦૭૮ ઓફ ૨૦૨૧ મારફતે રજૂ કરવામાં આવેલા દસ્તાવેજો અંગે જ્યાં સુધી પ્રશ્ન છે, ત્યાં સુધી એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તે વડી અદાલત સમક્ષના અભિલેખનો ભાગ બનતા નથી અને તેથી, માનનીય આ અદાલત દ્વારા તે અંગે વિચારણા કરવામાં ન આવે. એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તે જ દસ્તાવેજો માનનીય વડી અદાલત સમક્ષ કેમ રજૂ કરી શકાયા નહોતાં તે બાબતે કશું જ જણાવવામાં આવ્યું નથી. ૪.૧૬ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરતાં, હાલની અપીલ ફગાવી દેવા તથા પ્રતિવાદી દ્વારા રજૂ કરાયેલ બિડનું બિડ દસ્તાવેજની શરતો અનુસાર પ્રક્રિયા હાથ ધરી આગળ વધુ મૂલવણી કરવા માટે અપીલકર્તાને નિર્દેશ આપવા પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે.

૫. પક્ષકારોના અનુક્રમે વિદ્વાન વકીલોને વિસ્તૃત રીતે સાંભળ્યા.

૬. પડકારાયેલા ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા, વડી અદાલતે હાલના પ્રતિવાદી – મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા પ્રસ્તુત રિટ અરજી મંજૂર કરી છે અને તા. ૨૭.૦૪.૨૦૨૧ તથા ૨૮.૦૪.૨૦૨૧ના સંદેશાઓ તેમજ તા. ૨૮.૦૪.૨૦૨૧ની જાહેરનામું, જેના દ્વારા પ્રતિવાદીઓ – મૂળ રિટ અરજદારો દ્વારા રજૂ કરાયેલ તકનીકી બોલી એ

બિનપ્રતિસાદી હોવાનું કારણ દર્શાવી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી, તેને રદ કરી છે અને તેના અનુસંધાને વડી અદાલતે હાલના પ્રતિવાદી – મૂળ રિટ અરજદારની બોલીની વધુ તપાસ કરીને ટેન્ડર પ્રક્રિયા અંગે કાયદા અનુસાર આગળ વધવા માટે દિશાનિર્દેશ આપ્યો છે.

૬. ૧ તેથી, આ અદાલતના વિચારણા માટે ઉપસ્થિત થતો સંક્ષિપ્ત પ્રશ્ન એ છે કે, કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓમાં તથા આવા વિદેશી ભંડોળથી પોષિત પ્રોજેક્ટ અંગે, દુરાશય અને/અથવા પક્ષપાતના કોઈ નિર્દિષ્ટ આક્ષેપોના અભાવે, વડી અદાલતે ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં હસ્તક્ષેપ કરવો ન્યાયસંગત છે કે નહીં?

૬. ૨ ઉપરોક્ત મુદ્દા પર વિચાર કરતી વખતે, યોજનાનો સ્વભાવ તેમજ કેટલીક સંબંધિત કાળક્રમ મુજબની તારીખો અને ઘટનાઓનું નોંધ લેવું, તેમનો ઉલ્લેખ કરવો અને તેમનો વિચાર કરવો આવશ્યક છે.

૬. ૩ વર્તમાન મામલો પેકેજ સીટ હેઠળના કામો માટે બહાર પાડવામાં આવેલ ટેન્ડર સંબંધિત છે, જે લોકપ્રિય રીતે બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટ તરીકે ઓળખાતા મુંબઈ-અમદાવાદ ઉચ્ચ ગતિ રેલ પ્રોજેક્ટના અમલીકરણ માટે અંતિમરૂપ આપવામાં આવતાં અન્ય વિવિધ પેકેજોનો એક ભાગ છે. બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટ અત્યંત મહત્વપૂર્ણ અને રાષ્ટ્રીય પ્રોજેક્ટ છે તે બાબત વિવાદાસ્પદ બની શકે તેમ નથી. બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટ સંપૂર્ણપણે વિદેશી ભંડોળથી પોષિત પ્રોજેક્ટ છે, જેનો પરિકલ્પનાત્મક આરંભ ત્યારે થયો હતો જ્યારે જાપાન અને ભારત સરકારોએ સમજૂતીપત્રમાં પ્રવેશ કર્યો હતો, જેના અનુસંધાને એવું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે ઉક્ત પ્રોજેક્ટને જાપાન ઇન્ટરનેશનલ કોઓપરેશન એજન્સી દ્વારા રૂ. ૧ લાખ

કરોડની રાહતી અધિકૃત વિકાસ સહાયતા (ઓ.ડી.એ.) ઋણથી સંપૂર્ણપણે નાણાંકીય સહાય આપવામાં આવશે. એવું જણાય છે કે ઋણ કરારમાં પ્રવેશ કરતાં પહેલાં બંને પ્રધાનમંત્રીઓ – જાપાન અને ભારત – વચ્ચે સમજૂતીપત્ર / કરાર કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં પ્રોજેક્ટને કેવી રીતે નાણાંકીય સહાય આપવામાં આવશે અને તેનું સંચાલન કરવામાં આવશે તે નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યું હતું. સમજૂતીપત્ર પરથી એવું જણાય છે કે આ ઋણ રાજદ્વારીય વિચારણાના આધારે હતું અને રાષ્ટ્રસમુદાયમાં ભારત પ્રજાસત્તાકની સ્થિતિને આધારે હતું, જેના કારણે નીચે મુજબની જોગવાઈઓ સાથે ભારતને વિશાળ ઋણ મંજૂર કરવામાં આવ્યું હતું:– (૧) પ્રૌદ્યોગિકી હસ્તાંતરણ (જે ભારતમાં ઉપલબ્ધ નથી); (૨) જાપાન ઇન્ટરનેશનલ કોઓપરેશન એજન્સી અને તેના પરામર્શક દ્વારા ઉક્ત પ્રોજેક્ટોના સંચાલન માટે ભારતીય માનવ સંસાધનનું પ્રશિક્ષણ/વિકાસ; અને (૩) ઉક્ત પ્રોજેક્ટ હેઠળ સંચાલિત થનારી બુલેટ ટ્રેનને ‘મેક ઇન ઇન્ડિયા’ હેઠળ બનાવવાની જોગવાઈ. તે પછી ૨૬.૦૯.૨૦૧૬ના રોજ જાઈકા અને ભારત સરકારના રેલવે મંત્રાલય વચ્ચે ચર્ચા યોજાઈ હતી અને તે ચર્ચાનો વિવિધ પાસાઓ અંગે લેખાજોખો કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં પ્રોજેક્ટના ઉદ્દેશ્યો, પરામર્શક(ઓ)ની પસંદગી, અમલીકરણનો સમયપત્રક, ઉત્પાદનો (રેલવે મંત્રાલય દ્વારા સ્વીકૃતિ માટેના પ્રારૂપ અને અંતિમ દસ્તાવેજો), જે નીચે મુજબનો સમાવેશ કરતા હતા:– (૧) પ્રોજેક્ટ માટે જરૂરી તકનીકી વિશિષ્ટતાઓ અને ધોરણો (ફોલો-અપ અભ્યાસ હેઠળ તૈયાર કરાયેલા સિવાય); (૨) પ્રોજેક્ટ માટેની બોલીઓ મંગાવવા અથવા અમલ માટે જરૂરી નકશાઓ અને ડિઝાઇન

આધાર અહેવાલો સહિતના મૂળભૂત ડિઝાઇન દસ્તાવેજો;

(૩) પ્રકલ્પ માટે ટેન્ડર પ્રક્રિયા અથવા અમલીકરણ માટે જરૂરી રેખાંકનો અને ડિઝાઇન આધાર અહેવાલો સહિતના માનક ડિઝાઇન દસ્તાવેજો; (૪) પ્રકલ્પ માટે ટેન્ડર પ્રક્રિયા અથવા અમલીકરણ માટે જરૂરી રેખાંકનો અને ડિઝાઇન આધાર અહેવાલો સહિતના વિગતવાર ડિઝાઇન દસ્તાવેજો; (૫) પૂર્વ-લાયકાત દસ્તાવેજો સહિતના ટેન્ડર દસ્તાવેજો (આગળથી જેને “ટેન્ડર દસ્તાવેજો” તરીકે ઉલ્લેખવામાં આવશે); (૬) સામાન્ય ગોઠવણના રેખાંકનો (આગળથી જેને “જી.એ.ડી.” તરીકે ઉલ્લેખવામાં આવશે); (૭) પ્રકલ્પનો ખર્ચ અંદાજ; (૮) બાંધકામના ધોરણો; અને (૯) સંયુક્ત એફ/એસ હેઠળ તૈયાર કરવામાં આવેલ સુધારેલી પુનર્વસન કાર્ય યોજના, પર્યાવરણ અસર મૂલ્યાંકન અને પર્યાવરણીય વ્યવસ્થાપન યોજના.

૬. ૪ જાઈકા, સલાહકાર (જીઆઈસીસી) અને રેલ્વે મંત્રાલયની ભૂમિકા અંગે વિસ્તૃત ચર્ચા કરવામાં આવી હતી. જાઈકા અને રેલ્વે મંત્રાલય વચ્ચે બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટ માટેની જનરલ કન્સલ્ટન્સી (સુપરવિઝનને બાદ કરતાં) અંગેની ચર્ચાના નોંધપત્રમાં રહેલી સંબંધિત કલમો નીચે મુજબ છે:—

“ ૧.પ્રકલ્પના ઉદ્દેશ્યો અનુવર્તી અભ્યાસના ભાગરૂપે અંતિમ એલાઈન્મેન્ટ

ડિઝાઇન (એફ.એ.ડી.) તૈયાર કરવામાં આવી રહી હોવાથી, સામાન્ય પરામર્શ

સેવા (હવે પછી “અભ્યાસ” તરીકે ઉલ્લેખિત) ના ઉદ્દેશ્યો એવા છે કે પ્રકલ્પ

માટે ટેકનિકલ નિર્દેશો અને ધોરણો (અનુવર્તી અભ્યાસ હેઠળ તૈયાર

કરાયેલાને બાદ કરતાં), મૂળભૂત ડિઝાઇન દસ્તાવેજો, માનક ડિઝાઇન

દસ્તાવેજો, વિગતવાર ડિઝાઇન દસ્તાવેજો (સાથે ડિઝાઇન આધાર અહેવાલો (ડિઝાઇન કરતી વખતે ધ્યાનમાં લેવાયેલ પરિસ્થિતિઓ અને આવશ્યકતાઓનો સમૂહ)) જે પ્રકલ્પના ટેન્ડર આમંત્રણ અથવા અમલ માટે આવશ્યક હોય, ટેન્ડર દસ્તાવેજો, ઇજનેરી ખર્ચ અનુમાન અને પ્રકલ્પ માટેના બાંધકામ ધોરણો, જે રેલ્વે મંત્રાલય (હવે પછી “એમ.ઓ.આર.” તરીકે ઉલ્લેખિત) દ્વારા અપનાવવામાં આવવાના છે, તે તૈયાર કરવા; સામાન્ય વ્યવસ્થા રેખાંકનો (હવે પછી “જી.એ.ડી.” તરીકે ઉલ્લેખિત), પર્યાવરણ અને સામાજિક અસર મૂલ્યાંકન તૈયાર કરવા; અને ઠેકેદારોની ખરીદી પ્રક્રિયા માટે એમ.ઓ.આર.ને સહાય પૂરી પાડવાની છે. એમ.ઓ.આર. દ્વારા આ બાબતની પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે કે અભ્યાસ દ્વારા તૈયાર કરાનારા રેખાંકનો અને દસ્તાવેજોનો ઉપયોગ પ્રકલ્પની ખરીદી પ્રક્રિયા માટે ફક્ત ત્યારે જ કરવામાં આવશે જ્યારે તેઓ એમ.ઓ.આર. દ્વારા અપનાવવામાં અને મંજૂર કરવામાં આવશે.

૩. સલાહકાર(ઓ)ની પસંદગી

અભ્યાસના અમલીકરણ માટે જાઈકા દ્વારા એક જાપાની સલાહકાર ફર્મ(ઓ) પસંદ કરવામાં આવશે અને નિયુક્ત કરવામાં આવશે (જેને આગળથી “જાઈકા સલાહકાર (ઓ)” તરીકે ઓળખવામાં આવશે)

૬. ૨ ઉત્પાદનો (એમ.ઓ.આર. દ્વારા સ્વીકાર માટેના ડ્રાફ્ટ અને અંતિમ દસ્તાવેજો)

પરિયોજનામાં આવશ્યક એવી તકનીકી વિશિષ્ટતાઓ અને ધોરણો

(ફોલો-અપ સ્ટડી હેઠળ તૈયાર કરેલાને બાદ કરતાં);

(૨) પ્રોજેક્ટ માટે બોલીઓ આમંત્રિત કરવા અથવા તેના અમલીકરણ માટે આવશ્યક નકશાઓ અને ડિઝાઇન આધાર અહેવાલો સહિતના મૂળભૂત ડિઝાઇન દસ્તાવેજો;

(૩) પ્રોજેક્ટની બોલી પ્રક્રિયા અથવા અમલીકરણ માટે આવશ્યક નકશાઓ અને ડિઝાઇન આધાર અહેવાલો સહિતના પ્રમાણભૂત ડિઝાઇન દસ્તાવેજો;

(૪) વિગતવાર ડિઝાઇન દસ્તાવેજો, જેમાં આંકનો અને પ્રોજેક્ટ માટે ટેન્ડર પ્રક્રિયા અથવા અમલીકરણ માટે આવશ્યક ડિઝાઇન આધાર અહેવાલોનો સમાવેશ થાય છે;

(૫) બોલી દસ્તાવેજો, જેમાં પૂર્વલાયકાત દસ્તાવેજોનો પણ સમાવેશ થાય છે (આગળથી જેને “બોલી દસ્તાવેજો” તરીકે ઓળખવામાં આવશે);

(૬) સામાન્ય વ્યવસ્થાઓના રેખાંકનો (જેને આ પછી “જી.એ.ડી.” તરીકે ઉલ્લેખ કરવામાં આવશે);

(૭) પરિયોજનાનો ખર્ચ અંદાજ;

(૮) બાંધકામ ધોરણો; અને

(૯) સંયુક્ત એફ/એસ હેઠળ તૈયાર કરવામાં આવેલ અદ્યતન પુનર્વસન કાર્ય યોજના, પર્યાવરણ અસર મૂલ્યાંકન અને પર્યાવરણીય વ્યવસ્થાપન યોજના.

૭. અમલીકરણની વ્યવસ્થાઓ

૭. અભ્યાસના પ્રારંભ માટેની ૧ પૂર્વશરત એમ.ઓ.આર. અનુબંધ ૨ માં

વર્ણવેલ મુદ્દાઓ પોતાનાં જ ખર્ચે અને વ્યયે પૂર્ણ કરશે અને અભ્યાસના પ્રારંભ પૂર્વે, સંતોષકારક રીતે, તે જે.આઈ.સી.એ. સમક્ષ રજૂ કરશે. આવી પૂર્વશરતો પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી જે.આઈ.સી.એ. અથવા જે.આઈ.સી.એ. સલાહકાર(ઓ) પર અભ્યાસનો પ્રારંભ કરવાની કોઈ ફરજ રહેશે નહીં.

૭. ૩ અમલીકરણ વ્યવસ્થા

પ્રોજેક્ટની ખરીદી પ્રક્રિયા સુગમ રહે તે સુનિશ્ચિત કરવા માટે અભ્યાસ પૂર્ણ કરવાની બાબતમાં એમ.ઓ.આર. અને જાઈકા પરામર્શક(ઓ) નીચે દર્શાવેલ રીતે જવાબદાર રહેશે.

આ અભ્યાસ હેઠળ આવશ્યક મુજબ જાઈકા કન્સલ્ટન્ટ(ઓ) મસૂદા રચનાત્મક દસ્તાવેજો તેમજ તકનીકી વિનિર્દેશો અને ધોરણો તૈયાર કરશે અને તે એમ.ઓ.આર.ને રજૂ કરશે.

(૨) એમ.ઓ.આર. ડ્રાફ્ટ ડિઝાઇન દસ્તાવેજો તેમજ તકનીકી વિશિષ્ટતાઓ અને ધોરણોની સમીક્ષા કરશે. જે.આઈ.સી.એ. સલાહકાર(ઓ) દ્વારા ડ્રાફ્ટ ડિઝાઇન દસ્તાવેજો રજૂ કરાયા પછી ૧૫ દિવસની અંદર તે, જો હોય તો, પોતાની ટિપ્પણીઓ આપશે. જે.આઈ.સી.એ. સલાહકાર(ઓ) આ ટિપ્પણીઓનો વિચાર કરશે અને જ્યાં જ્યાં જે.આઈ.સી.એ. સલાહકાર(ઓ)ને તે જરૂરી જણાશે ત્યાં ત્યાં તે યોગ્ય રીતે સમાવેશ કરશે. જો ઉપરોક્ત મુદત સુધી એમ.ઓ.આર. દ્વારા કોઈ ટિપ્પણીઓ રજૂ કરવામાં નહીં આવે, તો એવું માનવામાં

આવશે કે એમ.ઓ.આર. પાસે આપવા માટે કોઈ ટિપ્પણીઓ નથી.

(૩) ત્યારબાદ જાઈકા સલાહકાર(ઓ) આ દસ્તાવેજો તેમજ તકનીકી વિશિષ્ટતાઓ અને ધોરણો, એમઓઆર તરફથી પ્રાપ્ત ટિપ્પણીઓ સાથે, તેમના પુનર્વિલોકન માટે સમિતિને મોકલી આપશે, જેમ કે ફ્કરા ૮.૨ માં ઉલ્લેખિત છે.

(૪) એમ.ઓ.આર. સમિતિની ભલામણોના આધારે અભ્યાસના પરિણામોને, યોગ્ય રીતે ભલામણ કરાયેલ અંતિમ દસ્તાવેજો પ્રાપ્ત થયાના ૧૫ દિવસની અંદર, સ્વીકારશે. જો એમ.ઓ.આર. દ્વારા સ્વીકાર અંગેની જાણ ઉપરોક્ત સમયમર્યાદા સુધી જારી કરવામાં નહીં આવે, તો દસ્તાવેજો/પરિણામો એમ.ઓ.આર. દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યા હોવાનું માનવામાં આવશે. આવા માન્ય સ્વીકાર પછી જાઈકા એમ.ઓ.આર.ને લેખિત સ્વરૂપે સૂચિત કરશે.

૭. ૪ જીકા કન્સલ્ટન્ટ(એસ) જીકા કન્સલ્ટન્ટ(એસ) એમઓઆરના

ટિપ્પણીઓ અને વિનંતિઓ પર, એમઓઆર અને જીકા વચ્ચેના આ

ચર્ચા-નોંધમાં નિર્ધારિત ટીઓઆરની હદ સુધી, તમામ યોગ્ય તકનીકી

સતર્કતા સાથે કાર્ય કરશે.

૭. ૫ પરામર્શ જાઈકા, જાઈકા પરામર્શક(ઓ) અને એમ.ઓ.આર.

અભ્યાસમાંથી ઉત્પન્ન થતી અથવા તેના સંબંધિત કોઈપણ બાબત

અંગે, જેમાં આ દસ્તાવેજમાંથી ઉત્પન્ન થતા કોઈપણ વિવાદોનો

સમાવેશ થાય છે, પરસ્પર સદ્ભાવપૂર્વક પરામર્શ કરશે. જ્યારે ત્રણેય

પક્ષો વચ્ચેના સૌહાર્દપૂર્ણ પરામર્શ દ્વારા ઉકેલી ન શકાય એવો વિવાદ ઊભો થાય, ત્યારે એવો વિવાદ ઉકેલવા માટે બંને પક્ષો તેમની સંબંધિત શાસકીય સત્તાઓ સાથે પરામર્શ કરશે.

૮. અભ્યાસના ઉત્પાદનો

૮. ૧ જાઈકા કન્સલ્ટન્ટ(ઓ)ની સેવાઓ જાઈકા કન્સલ્ટન્ટ(ઓ) નીચે

મુજબની સેવાઓ પ્રદાન કરશે:—

(૧) હાઈ સ્પીડ રેલ પ્રણાલીઓની રચના અને સંચાલન માટે જરૂરી તમામ તકનીકી વિશિષ્ટતાઓ અને ધોરણોને અનુકૂલિત કરી પ્રદાન કરવાના, તથા તેમના તકનીકી ભાષ્યો પણ પ્રદાન કરવાના (ફોલો-અપ અભ્યાસ હેઠળ તૈયાર કરાયેલાને બાદ કરતાં)

(૨) પ્રકલ્પ માટે ટેન્ડર મંગાવવાની પ્રક્રિયા અથવા અમલીકરણ માટે જરૂરી ડ્રોઇંગ્સ અને ડિઝાઇન આધાર અહેવાલો સહિતના મૂળભૂત ડિઝાઇન દસ્તાવેજોની તૈયારી;

(૩) પ્રકલ્પ માટે ટેન્ડર પ્રક્રિયા અથવા અમલીકરણ માટે આવશ્યક રેખાચિત્રો અને ડિઝાઇન આધાર અહેવાલો સહિતના પ્રમાણભૂત ડિઝાઇન દસ્તાવેજોની તૈયારી;

(૪) પ્રકલ્પની ટેન્ડર પ્રક્રિયા અથવા અમલીકરણ માટે આવશ્યક ચિત્રો અને ડિઝાઇન આધાર અહેવાલો સહિત વિગતવાર ડિઝાઇન દસ્તાવેજોની તૈયારી;

(૫) બિડિંગ દસ્તાવેજોની તૈયારી;

(ક) ઇજનેરી ખર્ચનો અંદાજ તૈયાર કરવો;

(ગ) બાંધકામ ધોરણની તૈયારી;

(ઁ) ઠેકેદારોની ખરીદી માટે એમ.ઓ.આર.ને સહાય;

(ઃ) જી.એ.ડી. ની તૈયારી; અને

(૧૦) સંયુક્ત એફ/એસ ઠેઠળ તૈયાર કરવામાં આવેલ પુનર્વસન કાર્યવાહી યોજના, પર્યાવરણીય અસર મૂલ્યાંકન અને પર્યાવરણીય વ્યવસ્થાપન યોજનાની સમીક્ષા અને સુધારણા.

(૨) થી (૪) ખાતે સૂચિબદ્ધ દસ્તાવેજો, (જેનાને આગળ એકત્રિત રીતે “ડ્રાફ્ટ ડિઝાઇન દસ્તાવેજો” તરીકે ઉલ્લેખવામાં આવશે) તેમજ (૧), (૫) થી (૭) અને (ઁ) થી (૧૦) ને અંતિમ સ્વરૂપ આપવા માટે, જેથી તે માત્ર પ્રોજેક્ટની ખરીદી (ટેન્ડરિંગ) પ્રક્રિયા અને બાંધકામના કાર્ય માટે જ ઉપયોગમાં લઈ શકાય, જાઈકા અને જાઈકા કન્સલ્ટન્ટ(એસ) ને આવશ્યક, ચોક્કસ અને યોગ્ય આંકડા/માહિતી પૂરી પાડવાની જવાબદારી એમ.ઓ.આર.ની છે.

૮. એમ.ઓ.આર. દ્વારા સ્વીકાર

જાપાનની સંબંધિત સરકારી સત્તાઓની વિનંતી પર, જાઈકા જાપાનની હાઈ સ્પીડ રેલવેના નિષ્ણાતોથી બનેલી એક સમિતિ (આગળ “સમિતિ” તરીકે ઓળખવામાં આવશે) રચશે, જે ફેલો-અપ અભ્યાસ અને અભ્યાસ દ્વારા વિકસિત કરાયેલા ડ્રાફ્ટ ડિઝાઇન દસ્તાવેજો,

તકનીકી વિશિષ્ટતાઓ અને ધોરણો માટેની સંસ્થાકીય રચના, પ્રક્રિયા અને જી.સી.ના કાર્યની સમીક્ષા કરશે. સમિતિ તેની સમીક્ષા રજૂ કરશે અને જાઈકા પરામર્શદાતા(ઓ)ને દસ્તાવેજોમાં સુધારો કરવાની આવશ્યકતા જણાવી શકે છે. જાઈકા પરામર્શદાતા(ઓ) સમિતિની સલાહ મુજબ દસ્તાવેજોમાં સુધારો કરશે અને સમિતિની સમીક્ષા માટે તેમને પુનઃરજૂ કરશે. સમિતિ સંતોષ પામે ત્યારે, તે એમ.ઓ.આરને ડ્રાફ્ટ ડિઝાઇન દસ્તાવેજોને એમ.ઓ.આર. દ્વારા સ્વીકારવા માટે ભલામણ કરતું પત્ર જારી કરશે.

એમ.ઓ.આર. અંતિમ ડિઝાઇન દસ્તાવેજો અને નિર્માણ ધોરણના તકનીકી પાસાઓની સમીક્ષા કરવા માટે તકનીકી નિરીક્ષણ હાથ ધરશે અને પ્રકલ્પની કાર્યાન્વયન એજન્સી તરીકે, પ્રકલ્પમાં આ દસ્તાવેજોના ઉપયોગ માટે, પોતાની જ ખર્ચે, અંતિમ ડિઝાઇન દસ્તાવેજો, બોલી દસ્તાવેજો, ઇજનેરી ખર્ચ અનુમાન અને નિર્માણ ધોરણને લેખિત સ્વરૂપે સ્વીકારશે.

એમ.ઓ.આર. સ્વીકાર કરે છે અને પુષ્ટિ કરે છે કે જે.આઈ.સી.એ. અને સમિતિ, અથવા સમિતિના સભ્યો, ડ્રાફ્ટ ડિઝાઇન દસ્તાવેજો તેમજ તકનીકી વિશિષ્ટતાઓ અને ધોરણોની તેમની સમીક્ષા સંબંધે કોઈપણ જવાબદારી અને દાયિત્વ વહન કરશે નહીં. એમ.ઓ.આર. આવી સમીક્ષાથી ઉદ્ભવતા અથવા તેના સંબંધમાં કોઈપણ તૃતીય પક્ષો તરફથી થઈ શકે તેવા કોઈપણ દાવા સામે જે.આઈ.સી.એ., સમિતિ અને

સમિતિના સભ્યોને વળતર આપશે અને નિર્દોષ રાખશે.”

૬. ૫ ઉક્ત ચર્ચા-નોંધના અનુબંધ ૧ અનુસાર, જે.આઈ.સી.એ. સલાહકારને કલમ ૨ માં ઉલ્લેખિત તમામ પાસાઓ અંગે જી.એ.ડી. તૈયાર કરવાનું હતું, જેમાં ટેન્ડર દસ્તાવેજોની તૈયારીનો પણ સમાવેશ થતો હતો. કલમ ૨.૮ અને કલમ ૩, જે આપણી હેતુસર પ્રાસંગિક છે, નીચે મુજબ છે:—” ૨.૮ ટેન્ડર દસ્તાવેજોની તૈયારી જે.આઈ.સી.એ. સલાહકાર(ઓ) જાપાની ઓ.ડી.એ. લોન હેઠળના સ્ટાન્ડર્ડ ટેન્ડર દસ્તાવેજોના તાજેતરના સંસ્કરણ અનુસાર, તથા સંબંધિત તમામ વિશિષ્ટતાઓ, રેખાંકનો અને અન્ય દસ્તાવેજો સાથે, દરેક કરાર પેકેજ માટે ટેન્ડર દસ્તાવેજોના મસૂદા તૈયાર કરશે, જેમાં નીચેના દસ્તાવેજોનો સમાવેશ થાય છે:— ક. ટેન્ડરદારો માટેની સૂચનાઓ;

બી. બોલી ફોર્મ;

ક. કરારની સામાન્ય શરતો;

ડિ. કરારની વિશિષ્ટ શરતો;

ઈ. સામાન્ય વિશિષ્ટતાઓ;

ફ. તકનીકી વિશિષ્ટતાઓ;

ગ. વિગતવાર ડિઝાઇન પેકેજો માટેના ડિઝાઇન નકશાઓના આધારે જથ્થાઓનું વિવરણપત્રક તથા ડિઝાઇન અને નિર્મિત પેકેજો માટેનું ભાવ સમયપત્રક;

એચ. ડિઝાઇન આલેખન;

૧. કરારનું સ્વરૂપ;

જે. બિડ સુરક્ષા પ્રપત્ર;

કે. કામગીરી સુરક્ષા પ્રપત્ર: અને

૧. નિયોક્તાની આવશ્યકતા.

૩) ટેન્ડર સહાયતા ૩)–૧ પૂર્વ–અર્હતા (પી/ક્યૂ) માં સહાયતા

જે.આઈ.સી.એ. પરામર્શક(ઓ) કરશે:

ક. બંને દેશોમાં પ્રોજેક્ટના તકનીકી લક્ષણો અને ઉદ્યોગની ક્ષમતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને, પી/ક્યૂ માપદંડો માટે તકનીકી અને નાણાકીય આવશ્યકતાઓ, ક્ષમતા અને/અથવા અનુભવ નિર્ધારિત કરવા;

ખ. જાપાનીઝ ઓ.ડી.એ. લોન હેઠળના સ્ટાન્ડર્ડ પૂર્વલાયકાત દસ્તાવેજોના તાજેતરના સંસ્કરણ અનુસાર પી/ક્યૂ દસ્તાવેજોના મસૂદા તૈયાર કરવું,

સી. પી/ક્યૂ જાહેરાત, પરિશિષ્ટ/ સુધારાપત્ર, અને અરજદારોના પ્રશ્નોના સ્પષ્ટીકરણોમાં એમ.ઓ.આર.ને સહાય કરવી,

ડી. પીક્યૂ દસ્તાવેજોમાં નિર્ધારિત માપદંડો અનુસાર પી/ક્યૂ અરજદારોના મૂલ્યાંકનમાં એમઓઆરને સહાય કરવી; અને

ઈ. એમ.ઓ.આર. ની પી/ક્યૂ મૂલવણી સમિતિ દ્વારા મંજૂરી માટે પી/ક્યૂ મૂલવણી અહેવાલનો પ્રારૂપ તૈયાર કરવો.

૩)–૨ બોલી પ્રક્રિયામાં સહાયતા જાઈકા કન્સલ્ટન્ટ(એસ) કરશે:–

ક. એમ.ઓ.આર.ને બોલી આમંત્રણ જારી કરવામાં, પૂર્વ–બોલી બેઠકો યોજવામાં, પરિશિષ્ટ/શુદ્ધિપત્ર જારી કરવામાં અને બોલીદારોના પ્રશ્નોની

સ્પષ્ટતા આપવા માટે સહાય કરશે;

બ. ટેન્ડર દસ્તાવેજોમાં નિર્ધારિત માપદંડો અનુસાર બોલીઓનું મૂલવણ કરવામાં એમ.ઓ.આર. ને સહાય કરવી;

ગ. એમ.ઓ.આર. ની બોલી મૂલવણી સમિતિ દ્વારા મંજૂરી માટે બોલી મૂલવણી અહેવાલનો મસોદો તૈયાર કરવો;

ઘ. એજન્ડા તૈયાર કરીને અને વાટાઘાટોને સુગમ બનાવીને કરાર વાટાઘાટમાં એમ.ઓ.આર.ને સહાય કરવી, જેમાં વાટાઘાટ બેઠકોની નોંધપોથી તૈયાર કરવાનું પણ સમાવેશ થાય છે; અને

ઈ. કરારના ખાકા-રૂપ કરારપત્રની તૈયારી કરવી."

૬. ૬ કે જાપાન ઇન્ટરનેશનલ કન્સલ્ટન્ટ્સ કન્સોર્ટિયમ (જેઆઈસીસી) ની નિયુક્તિ જેઆઈસીએ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તે પછી જેઆઈસીએ અને ભારતના રાષ્ટ્રપતિ વચ્ચે તા. ૨૮.૦૯.૨૦૧૮ના રોજ લોન કરાર નંબર આઈડી-પી૨૭૭ કરવામાં આવ્યો, જેના હેઠળ જેઆઈસીએ લોન કરારમાં ઉલ્લેખિત શરતો અને નિયમો અનુસાર ભારત ગણરાજ્યને અંદાજે રૂપિયા ૧ લાખ કરોડ ધિરાણ રૂપે આપવાની સંમતિ આપી હતી. કલમ ૧ માં લોનની રકમ માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી; કલમ ૨ માં પરતફેર, વ્યાજ અને ફ્રન્ટ-એન્ડ ફી માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી; કલમ ૩ માં વિશિષ્ટ કરારો માટે જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી, જેમાં કલમ ૧ – સામાન્ય શરતો અને નિયમો, કલમ ૨ – ખરીદી પ્રક્રિયા અને કલમ ૩ – રકમ વિતરણ પ્રક્રિયાનો સમાવેશ થતો હતો. ત્યારબાદ જેઆઈસીએના માનક બિડિંગ દસ્તાવેજો તેમજ જેઆઈસીએની ખરીદી માર્ગદર્શિકાઓના આધાર પર બિડિંગ

દસ્તાવેજો તૈયાર કરવામાં આવ્યા, જે લોન કરારનો અભિન્ન ભાગ હતો. બિડિંગ દસ્તાવેજો જેઆઈસીએ દ્વારા મંજૂર/મૂલવવામાં આવેલા જેઆઈસીસી – સલાહકાર દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા. ઉપરોક્ત પરથી એવું જણાય છે કે સમગ્ર ટેન્ડર પ્રક્રિયા જેઆઈસીએ દ્વારા મંજૂર કરાયેલા સલાહકાર – જેઆઈસીસી દ્વારા હાથ ધરવાની હતી અને રેલવે મંત્રાલયને માત્ર અમલકારક સંસ્થા તરીકે જ કહી શકાય.

૬. ૭ ત્યારબાદ, પ્રોજેક્ટ માટેની જનરલ કન્સલ્ટન્સી અંગેની ચર્ચાના અભિલેખ તથા લોન કરાર અને જાઈકા ની માનક નિર્વિદા માર્ગદર્શિકાઓ તેમજ જાપાનીઝ ઓ.ડી.એ. લોન હેઠળ ખરીદી માટેની માર્ગદર્શિકાઓને ધ્યાનમાં રાખીને નિર્વિદાઓ આમંત્રિત કરવામાં આવી. નિર્વિદા દસ્તાવેજો જેઆઈસીસી (કન્સલ્ટન્ટ) દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા અને જાઈકા દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા. તકનીકી નિર્વિદાઓનું મૂલ્યાંકન જેઆઈસીસી (કન્સલ્ટન્ટ) દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું, જેને જાઈકા દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવ્યું હતું. આ તબક્કે, એ નોંધવું આવશ્યક છે કે જેઆઈસીસી ની નિમણૂક ઋણલેનાર (રિપબ્લિક ઓફ ઇન્ડિયા) અને જાઈકા વચ્ચેની વિશિષ્ટ સમજણના આધારે કરવામાં આવી હતી અને તેને પ્રોજેક્ટના નિર્માણ માટે પૂર્વ-લાયકાત દસ્તાવેજો સહિત નિર્વિદા દસ્તાવેજોની તૈયારી તથા કોન્ટ્રાક્ટરોની ખરીદી બાબતે રેલવે મંત્રાલયને સહાય કરવાનો વિશિષ્ટ અધિકાર સોંપવામાં આવ્યો હતો. એ નોંધવું આવશ્યક છે કે નિર્વિદા દસ્તાવેજો, ઉપર અવલોકિત મુજબ, જાઈકા ની આંતરરાષ્ટ્રીય માર્ગદર્શિકાઓ તથા લોન કરારની શરતો અને નિયમો અનુસાર તૈયાર કરવામાં આવ્યા હતા.

૬. ૮ કે અહીંના પ્રતિવાદી – મૂળ રિટ અરજદાર સહિત કુલ નવ બોલી બોલનાર બોલી બોલનારાએ તેમની બોલીઓ રજૂ કરી. કે નવ બોલી બોલનાર બોલી બોલનારાની તકનીકી બોલીની જે.આઈ.સી.સી. દ્વારા જે.આઈ.સી.એ.ની આંતરરાષ્ટ્રીય માર્ગદર્શિકાઓ મુજબ મૂલવણી કરવામાં આવી. તકનીકી બોલીઓની મૂલવણી ચાર તબક્કામાં નિર્ધારિત મૂલવણી અને પાત્રતા માપદંડો મુજબ કરવામાં આવી, એટલે કે, (૧) – તબક્કો ૧ – વહીવટી આવશ્યકતાઓની મૂલવણી; (૨) તબક્કો ૨ – અનુરૂપતા અને પ્રતિસાદક્ષમતાની મૂલવણી; (૩) તબક્કો ૩ – પાત્રતા આવશ્યકતાઓ સાથેની અનુરૂપતાની મૂલવણી; અને (૪) તબક્કો ૪ – તકનીકી મૂલવણી. ૬.૯ એવું જણાય છે કે તકનીકી મૂલવણી દરમિયાન, ચાર બોલી બોલનાર બોલી બોલનારા પાસેથી સ્પષ્ટીકરણ માંગવામાં આવ્યું હતું (અહીંના પ્રતિવાદી – મૂળ રિટ અરજદાર સિવાય, જે બોલીદાતા નંબર ૫/૯ હતો). એવું જાણવા મળ્યું કે અહીંના પ્રતિવાદી – મૂળ રિટ અરજદારની બોલીમાં મૂળભૂત વિચલન હતું અને તેથી તેને તબક્કો ૧ પર અપાત્ર ઠરાવવામાં આવ્યો. અન્ય બોલી બોલનાર બોલી બોલનારા, એટલે કે, ૨/૯, ૪/૯, ૬/૯ અને ૮/૯ દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલીઓમાં પણ મૂળભૂત વિચલન હોવાથી, તેમની સંબંધિત બોલીઓની આગળ મૂલવણી કરવામાં આવી નહોતી. સલાહકાર – જે.આઈ.સી.સી. દ્વારા સચેત નિર્ણય લેવામાં આવ્યો કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી પ્રતિસાદક્ષમ નહોતી અને તેમાં મૂળભૂત વિચલન હતું. તારીખ ૨૩.૦૩.૨૦૨૧ના સંદેશાવ્યવહાર દ્વારા, મૂલવણી અને પાત્રતા માપદંડો મુજબ તૈયાર કરાયેલ અહેવાલ સ્વીકારીને, જે.આઈ.સી.સી. (સલાહકાર) દ્વારા સચેત નિર્ણય લેવામાં આવ્યો કે પાંચ બોલી

બોલનાર બોલી બોલનારા, એટલે કે બોલીદાતા નંબર ૨/૯, ૪/૯, ૫/૯, ૬/૯ અને ૮/૯ ને અપાત્ર ઠરાવવાના. ત્યારબાદ, જે.આઈ.સી.સી.એ પ્રારૂપ અંતિમ તકનીકી બોલી મૂલવણી અહેવાલ સ્વીકારી સચેત નિર્ણય લીધો અને એવું નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું કે જે.આઈ.સી.સી.એ નક્કી કર્યું છે કે બોલીદાતા નંબર ૧/૯, ૩/૯, ૭/૯ અને ૯/૯ ની તકનીકી બોલીઓ તત્ત્વતઃ પ્રતિસાદક્ષમ છે. કે ત્યારબાદ જે.આઈ.સી.એ.એ જે.આઈ.સી.સી.ના નિર્ણય સાથે સહમતિ દર્શાવી કે ઉપરોક્ત ચાર બોલી બોલનાર બોલી બોલનારાની તકનીકી બોલીઓ તત્ત્વતઃ પ્રતિસાદક્ષમ છે અને બોલી દસ્તાવેજોની તકનીકી આવશ્યકતાઓને અનુરૂપ છે. કે ત્યારબાદ, ઉપર નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે તેમ, જે.આઈ.સી.એ.એ અંતિમ તકનીકી બોલી મૂલવણી અહેવાલ સાથે સહમતિ દર્શાવ્યા પછી, જે.આઈ.સી.સી.એ ઉપરોક્ત ચાર બોલી બોલનાર બોલી બોલનારાની ભાવ બોલી ખોલવાની ભલામણ એન.એચ.એસ.આર.સી.એલ.ને કરી. ૬.૧૦ ઉપરોક્તમાંથી એવું જણાય છે કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી પ્રતિસાદક્ષમ નથી અને બોલી દસ્તાવેજોની તકનીકી આવશ્યકતાઓને અનુરૂપ નથી, એવો સચેત નિર્ણય જે.આઈ.સી.સી. (સલાહકાર) દ્વારા લેવામાં આવ્યો હતો, જેને જે.આઈ.સી.એ.એ મંજૂરી/સહમતિ આપી હતી. જે.આઈ.સી.સી. અને જે.આઈ.સી.એ.ના નિર્ણયનું અહીંના અપીલકર્તા – નિગમ દ્વારા પાલન કરવામાં આવ્યું હતું, અને અન્યથા પણ, તેઓ ઋણ કરારની શરતો તેમજ ઉપરોક્ત ઉલ્લેખિત સામાન્ય શરતો અનુસાર તે કરવા માટે બંધાયેલા હતા.

૬. ૧૧ ઉપરોક્તમાંથી એવું જોઈ શકાય છે કે બોલી પ્રતિભાવક નથી એવો

નિષ્કર્ષ કાઢવાનો નિર્ણય જેઆઈસીસીનો હતો. કરારાત્મક વ્યવસ્થા હેઠળ, જેઆઈસીસી દ્વારા કરવામાં આવેલી મૂલવણીથી વિપથન કરવાની કોઈ સત્તા અપીલકર્તા પાસે નહોતી. અપીલકર્તા અથવા ભારત સરકાર દ્વારા કરવામાં આવેલ કોઈપણ વિપથન જેઆઈસીએ માટે સ્વીકાર્ય ન પણ હોઈ શકે, જેણે બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટ માટે અંદાજે રૂ. ૧ લાખ કરોડ જેટલી વિશાળ રકમનું નાણાંપોષણ કરવા સંમતિ આપી છે, અને તે નાણાંપોષણ જેઆઈસીએ અને ભારત ગણરાજ્ય / માનનીય ભારતના રાષ્ટ્રપતિ વચ્ચે સંમત થયેલ શરતો અને નિયમોના આધારે કરવામાં આવ્યું હતું. કોઈ ચોક્કસ બોલીદારે રજૂ કરેલી બોલી પ્રતિભાવક છે કે નહીં અને/અથવા બોલી દસ્તાવેજોની તકનીકી આવશ્યકતાઓને અનુરૂપ છે કે નહીં, તેનો નિર્ણય લેવાનો અંતિમ અધિકાર જેઆઈસીસી/જેઆઈસીએનો જ છે. વડી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ પડકારાયેલ ચુકાદા અને આદેશમાંથી એવું પ્રગટ થાય છે કે વડી અદાલતે જે બાબતને મહત્વ આપ્યું છે તે એ છે કે કેટલાક બોલીદારોને વાટાઘાટ માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા અને મૂળ રિટ અરજદારને વાટાઘાટ માટે બોલાવવામાં આવ્યો ન હતો અને તેથી વડી અદાલતે એવું ઠરાવ્યું છે કે અપીલકર્તાની કાર્યવાહી ભેદભાવપૂર્ણ છે અને ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪નું ઉલ્લંઘન કરે છે. પરંતુ, વડી અદાલતે આ બાબતનું મૂલવણ કર્યું નથી કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલી બોલી પ્રતિભાવક નહોતી અને બોલી દસ્તાવેજોની તકનીકી આવશ્યકતાઓને અનુરૂપ નહોતી, એવો નિર્ણય જેઆઈસીસીનો હતો અને તેને જેઆઈસીએ સમર્થન આપ્યું હતું. એવું જણાય છે કે જેઆઈસીસીએ પ્રારંભિક તબક્કે કેટલાક બોલીદારો પાસેથી સ્પષ્ટીકરણ મંગાવવાનું યોગ્ય માન્યું હતું, પરંતુ

જ્યારે એવું જાણવા મળ્યું કે પ્રતિવાદી – મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલી બોલીમાં મહત્વપૂર્ણ વિપથન હતું, ત્યારે જેઆઈસીસીએ મૂળ રિટ અરજદાર પાસેથી કોઈ સમજાવટ અને/અથવા સ્પષ્ટીકરણ ન મંગાવવાનું યોગ્ય માન્યું અને પ્રતિવાદી – મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલી બોલી પ્રથમ તબક્કે જ, અર્થાત્ તકનીકી મૂલવણીના તબક્કે જ, નકારી કાઢવામાં આવી હતી.

૬. ૧૨ પુનરાવર્તનના ભોગે એવું અવલોકન કરવામાં આવે છે કે અત્રેનો અપીલકર્તા જે.આઈ.સી.સી.ના નિર્ણય અનુસાર કાર્યરત રહ્યો હતો, જેને જે.આઈ.સી.એ.ની સહમતિ પ્રાપ્ત હતી. કરારજન્ય ફરજ તથા ઋણ કરારની શરતો અને નિબંધનો તેમજ જાપાનીઝ ઓ.ડી.એ. ઋણો હેઠળ ખરીદી માટેની માર્ગદર્શિકાઓ અને સમજૂતીપત્ર તથા તે શરતો અને નિબંધનો, જેના આધારે જે.આઈ.સી.એ.એ અંદાજે રૂ.૧ લાખ કરોડ જેટલી વિશાળ રકમ માટે ભંડોળ આપવા સંમતિ દર્શાવી હતી, તેના મુજબ જે.આઈ.સી.સી. અને જે.આઈ.સી.એ.ને અંતિમ સત્તાધિકારી ગણાવી શકાય અને જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ.ના નિર્ણયના વિરુદ્ધ કોઈ નિર્ણય અપીલકર્તા દ્વારા લેવામાં આવી શક્યો હોત નહીં, ખાસ કરીને બોલી પ્રક્રિયા વગેરે બાબતે. આવા વિશાળ પ્રમાણની રકમ માટે ભંડોળ આપવા સંમત થયેલી ભંડોળ આપતી એજન્સી તરીકે જે.આઈ.સી.એ.ની ભૂમિકા અતિ મહત્વપૂર્ણ છે અને સમગ્ર પ્રકલ્પમાં જે.આઈ.સી.એ.નું પ્રાબલ્ય તથા નિર્ણયકારક મત હંમેશાં રહેશે, તે બાબત વિવાદાસ્પદ થઈ શકતી નથી. નોંધ પર ઉપલબ્ધ સામગ્રીમાંથી અમને સંતોષ થાય છે કે અપનાવવામાં આવેલી બોલી પ્રક્રિયા પારદર્શક, ન્યાયસંગત છે

અને તેમાં કોઈ મનસ્વીતા નથી. એ નોંધવું આવશ્યક છે કે હકીકતમાં અપીલકર્તા વિરુદ્ધ કે જે.આઈ.સી.સી. અને/અથવા જે.આઈ.સી.એ. વિરુદ્ધ દુર્ભાવના અને/અથવા પક્ષપાતના કોઈ આક્ષેપો નથી.

૭. ઉપરોક્તના પ્રકાશમાં, એ વિચારવાનું આવશ્યક બને છે કે કેસના તથ્યો અને પરિસ્થિતિઓમાં, પ્રતિસાદી – મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી, બોલી દસ્તાવેજોની તકનીકી આવશ્યકતાઓને અનુરૂપ ન હોવાના / પાલન ન કરતી હોવાના આધાર પર નામંજૂર કરવામાં અપીલકર્તા / જે.આઈ.સી.સી. / જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા લેવામાં આવેલ નિર્ણયને રદ કરવામાં વડી અદાલત ન્યાયસંગત હતી કે કેમ.

૭. ૧ ઉપરોક્ત મુદ્દા પર વિચાર કરતી વખતે, આ અદાલતના થોડાંક નિર્ણયોનો ઉલ્લેખ કરવો અને વિચારમાં લેવા જરૂરી છે, સાથે સાથે આ હકીકત પણ ધ્યાનમાં લેવાની છે કે બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટ ઊંચા ખર્ચવાળો અને મહાપ્રમાણનો સરકારી પ્રોજેક્ટ છે અને તે વિદેશી દેશ દ્વારા નાણાંપૂરું પાડવામાં આવેલો છે તથા તે સૌથી મોટા રાષ્ટ્રીય પ્રોજેક્ટોમાંનો એક છે. નોંધવાનું છે કે વર્તમાન જેવા વિદેશી સર્વભૌમ સત્તાધારી દ્વારા નાણાંપૂરું પાડવામાં આવેલા કરારો, સરકારી કરારો/જાહેર બાંધકામ વિભાગના કરારો/જાહેર-ખાનગી ભાગીદારીના કરારોથી સંપૂર્ણપણે ભિન્ન અને અલગ છે, કારણ કે તેવા કરારો સંપૂર્ણપણે અથવા આંશિક રીતે જાહેર નાણાંમાંથી, એટલે કે ભારતના અથવા રાજ્યના સંચિત નિધિમાંથી, નાણાંપૂરું પામે છે અને રાજ્યની કાયદેસરની/સ્થાનિક સત્તા દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવે છે. તે વિવાદાસ્પદ બની શકતું નથી કે હાલના કેસમાં, મિત્રતાપૂર્ણ સર્વભૌમ દેશ જાપાને –

જે એક વિકસિત રાષ્ટ્ર છે – અન્ય એક મિત્રતાપૂર્ણ રાજ્ય, એટલે કે વિકાશીલ રાષ્ટ્ર – હાલના કેસમાં ભારત ગણરાજ્ય – ના હિતમાં એક રાષ્ટ્રીય પ્રોજેક્ટ માટે વિશાળ રકમ નાણાંપૂરું પાડવા સંમત થયો છે. આવી વિશાળ રકમ/જથ્થો વિકસિત રાષ્ટ્ર દ્વારા વિકાશીલ રાષ્ટ્ર – ભારત ગણરાજ્ય – ના વિકાસ માટેના પ્રોજેક્ટના અમલીકરણ માટે નાણાંપૂરું પાડવામાં આવે છે. આવા કરારો વાટાઘાટ વિના નક્કી કરાયેલ શરતો અને નિયમોની આધારે કરવામાં આવે છે અને તેથી, આવી વિશાળ રકમનું રોકાણ/નાણાંપૂરું પાડવા સંમત થયેલ વિદેશી વિકસિત રાષ્ટ્રને, જે શરતો અને નિયમોના આધારે આવી વિશાળ રકમ નાણાંપૂરું પાડવામાં આવે છે, તે પોતાની જ શરતો અને નિયમો પર આગ્રહ રાખવામાં હંમેશા યોગ્ય ઠરે છે.

૭. ૨ આ તબક્કે, ગુજરાત વડી અદાલતનો એક નિર્ણય, જેની આ અદાલતે વિશેષ નાગરિક અરજી નંબર ૧૨૮૩૩ ઓફ ૨૦૧૭ માં સી.આર.આર.સી. કોર્પોરેશન લિ. વિ. ગાંધીનગર અને અમદાવાદ માટે મેટ્રો-લિંક એક્સપ્રેસ (મેગા) કંપની લિ. ના મામલે પુષ્ટિ કરી છે, તેનો ઉલ્લેખ કરવો આવશ્યક છે. તે મામલે મેટ્રો રેલ પ્રોજેક્ટને જાઈકા દ્વારા નાણાંકીય સહાય આપવામાં આવી હતી. એક જીઈસીને સલાહકાર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો. એક બોલીદારે રજૂ કરેલી બોલી એ આધાર પર નકારી કાઢવામાં આવી હતી કે તે પ્રતિસાદી ન હતી. આ નિર્ણય મેટ્રો રેલ કોર્પોરેશન દ્વારા જાઈકાની સલાહ લઈ લેવામાં આવ્યો હતો. તકનિકી તબક્કે બોલીની નામંજૂરી વડી અદાલત સમક્ષ રિટ અરજીનો વિષય હતો. બોલીદાર તરફથી કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પૈકીની એક એવી હતી કે જાઈકાની સલાહ લેવી જ ન જોઈતી હતી અને જાઈકાના અભિપ્રાયના આધારે નિર્ણય લેવાઈ શક્યો હોત નહીં.

મૂળ રિટ અરજદાર તરફથી કરાયેલ આ રજૂઆતને નકારી કાઢતાં કે જાઈકાની સલાહ લેવાઈ જ ન જોઈતી હતી, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે સમગ્ર પ્રોજેક્ટને જાઈકા દ્વારા નાણાંકીય સહાય આપવામાં આવી રહી હોય, અને જ્યારે જાઈકા સમગ્ર પ્રોજેક્ટ માટે ભંડોળ પૂરું પાડવાનું હોય, જેનો ખર્ચ રૂપિયા ૧૦,૭૭૩ કરોડ છે, ત્યારે એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે કે ટેન્ડર ફાળવવાની સમગ્ર પ્રક્રિયા જાઈકાની સર્વ તબક્કાઓએ સંમતિ મેળવ્યા પછી જ થવી જોઈએ અને થઈ રહી છે. એવો નિષ્કર્ષ આપવામાં આવ્યો હતો કે ટેન્ડર પ્રક્રિયાના દરેક તબક્કે જાઈકાને સામેલ કરવામાં અને તે અંગે જાઈકાની સંમતિ મેળવવામાં કશી ખામી નથી. હાલના મામલામાં પણ, અપીલકર્તા કોર્પોરેશને જાઈકા દ્વારા મંજૂર/સંમતિપ્રાપ્ત જેઆઈસીસીના નિર્ણયના આધારે મૂળ રિટ અરજદારની બોલી તકનિકી તબક્કે નકારી કાઢવાનો નિર્ણય સ્વીકારીને અને/અથવા લીને કોઈ ખોટું કાર્ય કર્યું નથી.

૭. ૩ નોંધવાનું જરૂરી છે કે ટેન્ડર દસ્તાવેજો અનુસાર તમામ બોલી બોલનાર બોલી બોલનારાને ટેન્ડર દસ્તાવેજમાં ઉલ્લેખિત નિયમો અને શરતો મુજબની આવશ્યકતાઓનું પાલન કરવું આવશ્યક હતું. કોઈપણ બોલીદાતા દ્વારા કોઈપણ પ્રકારનું વિચલન થઈ શકતું નથી. ટેન્ડર દસ્તાવેજોની નિયમો અને શરતો જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા જે.આઈ.સી.એ.ની આંતરરાષ્ટ્રીય માર્ગદર્શિકાઓ મુજબ નક્કી કરવામાં આવી હતી, જેનું પાલન મૂળ રિટ અરજદાર સહિત તમામ બોલી બોલનાર બોલી બોલનારાએ કરવું આવશ્યક છે. તેથી, જ્યારે ટેન્ડર દસ્તાવેજોની નિયમો અને શરતો જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા નક્કી કરવામાં આવી હતી, ત્યારે કોઈ વિશિષ્ટ બોલીદાતા દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી પ્રતિસાદી નથી અને/અથવા બોલી

દસ્તાવેજોની તકનિકી આવશ્યકતાઓને અનુરૂપ નથી કે કેમ તે અંગે નિર્ણય લેવાનો અધિકાર અંતિમ રીતે જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ.નો જ છે. તેથી, જ્યારે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી પ્રતિસાદી નથી/બોલી દસ્તાવેજોની તકનિકી આવશ્યકતાઓને અનુરૂપ નથી એવી જાણતી અને વિચારપૂર્વકની નિર્ણયપ્રક્રિયા જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા અપનાવવામાં આવી હતી, ત્યારે દુર્ભાવના અને/અથવા પક્ષપાતના વિશિષ્ટ આક્ષેપો ન હોય ત્યાં સુધી, ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓના ઉપયોગમાં વડી અદાલત દ્વારા તેનું પરીક્ષણનો વિષય બનાવવામાં આવી શક્યો ન હોત.

૭. જ આ તબક્કે, એશિયા ફાઉન્ડેશન એન્ડ કન્સ્ટ્રક્શન લિ. વિ. ટ્રાફલ્ગર હાઉસ કન્સ્ટ્રક્શન (૧) લિ. અને અન્ય, (૧૯૯૭) ૧ એસસીસી ૭૩૮ ના મામલામાં આ અદાલતના નિર્ણયનો ઉલ્લેખ કરવો આવશ્યક છે. તે મામલામાં, આ અદાલત સમક્ષ, એલ૧ હોવાનું નિર્ધારિત થયેલા બોલીદારે કરેલી દરખાસ્ત, એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંક/વર્લ્ડ બેંક જેવી આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સંસ્થાઓ સાથે પરામર્શ કર્યા પછી સ્વીકારવામાં આવી ન હતી; અને તે બાબતને મંજૂરી આપતાં, આ અદાલતે નોંધ્યું હતું કે, જ્યાં સુધી એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંક અને/અથવા વર્લ્ડ બેંક ઋણ/સહાય મંજૂર ન કરે ત્યાં સુધી, આવા ઊંચા ખર્ચવાળા પ્રકલ્પો સાથે કોઈ દેશ માટે આગળ વધવું મુશ્કેલ છે. વધુમાં, એવું પણ નોંધવામાં આવ્યું હતું કે જ્યારે આવી નાણાકીય સંસ્થાઓ આટલું વિશાળ ઋણ આપે છે, ત્યારે તેઓ હંમેશા આગ્રહ રાખે છે કે જે પ્રકલ્પ માટે ઋણ મંજૂર કરવામાં

આવ્યું હોય તે નિર્ધારિત વિશિષ્ટતાઓ મુજબ અને નિર્ધારિત સમયમર્યાદામાં અમલમાં મૂકવો જોઈએ અને ઠેકો ફાળવવાની પ્રક્રિયાનું યથાવિધી પાલન થવું જોઈએ. આ અદાલત સમક્ષના તે મામલામાં, એક તરફ બેંક અને બીજી તરફ, બોલીઓનું મૂલ્યાંકન કરવા માટે નિમાયેલા સલાહકાર વચ્ચે, નિર્દિષ્ટ સમયગાળા પછી બોલી દસ્તાવેજોમાં કોઈ સુધારો કરવાની સત્તા છે કે નહીં, તે પ્રશ્ન અંગે થોડો વિવાદ હતો. વડી અદાલતે બોલી દસ્તાવેજોની કેટલીક શરતોનું અર્થઘટન કર્યા પછી એ નિષ્કર્ષ પર પહોંચી હતી કે આવો સુધારો માન્ય હતો અને તેથી ત્યાંના અપીલકર્તાના પક્ષમાં ઠેકો આપવાનો આગ્રહ બેંક રાખી શકતી ન હતી. આ અદાલતે, ઠેકો આપવા બાબતમાં કોઈ દ્વેષભાવ/પક્ષપાત જોવા મળ્યો નથી, ખાસ કરીને એવી સ્થિતિમાં, કાયદાની અદાલત માટે હસ્તક્ષેપની અનુમત્ય મર્યાદાઓની અંદર તે આવતું નહોતું, એમ નોંધતાં, વડી અદાલતે અપનાવેલ અભિપ્રાય સ્વીકાર્યો ન હતો.

૭. ૫ વડી અદાલતે આપેલો આક્ષેપિત ચુકાદો અને આદેશ તથા ઉપરોક્ત નિરીક્ષણ મુજબ, ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૧૪ના ઉદ્દેશનના આધારે, અન્ય બોલીદારોને સ્પષ્ટીકરણ માટે બોલાવવામાં આવ્યા હતા પરંતુ મૂળ રિટ અરજદારને બોલાવવામાં આવ્યો ન હતો, તેવી નોંધ લઈને, મૂળ રિટ અરજદારે રજૂ કરેલી બોલીને પ્રતિસાદી ન હોવાનું અને તેમાં મૂળભૂત વિસંગતિ હોવાનું કહીને નામંજૂર કરવાનો અપીલકર્તાનો નિર્ણય વડી અદાલતે રદ કર્યો છે. જોકે, ઉપરોક્ત મુજબ, અપીલકર્તાએ જે.આઈ.સી.સી./ જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા લેવાયેલા નિર્ણય અનુસાર નિર્ણય લીધો હતો. જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ.એ મૂળ રિટ અરજદારની

બોલીને પ્રતિસાદી ન હોવાનું/અનુપાલન ન કરતી હોવાનું માનીને તેને નામંજૂર કરવાનો સજાગ નિર્ણય લીધો હતો અને તે જ વસ્તુ મૂળભૂત વિસંગતિ તરીકે માનવામાં આવી હતી.

૭. ૬ આ તબક્કે નોંધવું જરૂરી છે કે મર્મરૂપે પ્રતિસાદી તકનીકી બોલી તરીકે શું ગણાવી શકાય તેની વ્યાખ્યા અનુચ્છેદ ૩૩.૨ હેઠળ કરવામાં આવી છે. પડકારાયેલ આદેશમાં વડી અદાલતે અવલોકન કર્યું છે અને ઠરાવ્યું છે કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલીને મર્મરૂપે પ્રતિસાદી તકનીકી બોલી કહી શકાય. જોકે, નોંધવું આવશ્યક છે કે જ્યારે ટેન્ડર દસ્તાવેજના રચયિતા, વર્તમાન કેસમાં, જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ., એ જાગૃતપણે એવો નિર્ણય લીધો હતો કે પ્રતિવાદી – મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી અપ્રતિસાદી છે અને તેમાં મૂળભૂત વિચલન છે, ત્યારે એવો નિર્ણય તર્કવિરુદ્ધ હોવાનું અને/અથવા દુર્ભાવનાથી પીડિત હોવાનું અને/અથવા પક્ષપાતથી પ્રેરિત હોવાનું જણાય નહીં ત્યાં સુધી મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી મર્મરૂપે પ્રતિસાદી તકનીકી બોલી છે કે નહીં તે અંગે વિચારવું/અભિપ્રાય આપવો વડી અદાલત માટે યોગ્ય નહોતો. ૭.૭ પુનરુક્તિના ભોગે ફરી નોંધવું જરૂરી છે કે કરારજન્ય બાધ્યતા હેઠળ અપીલકર્તા – નિગમ અને/અથવા ભારત ગણરાજ્ય માટે પણ ઋણ કરારની કોઈપણ શરતો અને નિયમોમાંથી તથા/અથવા જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ.ના નિર્ણયમાંથી વિચલિત થવું ખુદ્દું નહોતું. તેથી, દુર્ભાવના/મનસ્વીપણા અને/અથવા પક્ષપાત અંગે કોઈ આક્ષેપના અભાવે, અમારું મત છે કે જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા લેવામાં આવેલા જાગૃત

નિર્ણયમાં, જેનું અનુસરણ અપીલકર્તાએ કર્યું હતું, હસ્તક્ષેપ કરીને વડી અદાલતે ગંભીર ભૂલ કરી છે.

૭. ૮ આ તબક્કે, ટેન્ડર સંબંધિત બાબતોમાં અદાલતો દ્વારા કરવામાં આવતા હસ્તક્ષેપ અંગે આ અદાલતના થોડાક નિર્ણયોની અહીં ઉલ્લેખ કરવો આવશ્યક છે:-

૭.૮. ૧ અફકોન્સ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર લિમિટેડ વિ. નાગપુર મેટ્રો રેલ કોર્પોરેશન લિમિટેડના કેસમાં, એ.આઈ.આર. ૨૦૧૬ એસ.સી. ૪૩૦૫, આ સર્વોચ્ચ અદાલતે પરિચ્છેદો ૧૧ થી ૧૩ અને ૧૫ માં નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે અને ઠરાવ્યું છે :-

“૧૧. તાજેતરમાં, સેન્ટ્રલ કોલકિલ્ડ્સ લિ. વિ. એસએલએલ-એસએમએલ (જોઇન્ટ વેન્યર કન્સોર્ટિયમ), (૨૦૧૬) ૮ એસસીસી ૬૨૨ માં, આ સર્વોચ્ચ અદાલતે અનેક નિર્ણયો પર આધાર રાખીને એવું ઠરાવ્યું હતું કે, ટેન્ડરદાતાની બોલી સ્વીકારવા કે નામંજૂર કરવા બાબતે નોકરીદાતા અથવા પ્રોજેક્ટના માલિકની નિર્ણય-પ્રક્રિયામાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં. હસ્તક્ષેપ માત્ર ત્યારે જ અનુમત્ય છે જ્યારે નિર્ણય-પ્રક્રિયા દુર્ભાવનાપૂર્ણ હોય અથવા કોઈને લાભ પહોંચાડવાના આશયથી કરવામાં આવી હોય. તેવી જ રીતે, જ્યાં સુધી નિર્ણય એટલો મનસ્વી અથવા અતાર્કિક ન હોય કે અદાલત કહી શકે કે એવો નિર્ણય કોઈ જવાબદાર સત્તાધિકારી, જે વાજબી રીતે અને કાનૂન અનુસાર કાર્ય કરે છે, તે લઈ જ ન શક્યો હોત, ત્યાં સુધી તે નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં. અન્ય

શબ્દોમાં કહીએ તો, નિર્ણય-પ્રક્રિયા અથવા નિર્ણય તર્કવિરુદ્ધ હોવો જોઈએ, માત્ર ખામીયુક્ત, અયોગ્ય અથવા ભૂલપૂર્ણ હોવો પૂરતું નથી. આવો કોઈ અતિશય પરિસ્થિતિજન્ય કિસ્સો જીવાયટી-ટીપીએલ જે.વી. દ્વારા વડી અદાલતમાં અથવા અમારી સમક્ષ સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો નહોતો.

૧૨. દ્વારકાદાસ મર્ફતિયા એન્ડ સન્સ વિ. પોર્ટ ઓફ બોમ્બે, (૧૯૮૯) ૩ એસ.સી.સી. ૨૯૩ માં, એમ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે સંવિધાનિક અદાલતો નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા સાથે સંબંધિત હોય છે. ટાટા સેલ્યુલર વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા, (૧૯૯૪) ૬ એસ.સી.સી. ૬૫૧ એ એક પગલું આગળ વધીને એવું ઠરાવ્યું હતું કે, જો કોઈ નિર્ણયને પડકારવામાં આવે (અને તે નિર્ણય માન્ય પ્રક્રિયા દ્વારા લેવામાં આવ્યો હોય), તો જો તે નિર્ણય તર્કવિરુદ્ધ હોય, સંવિધાનિક અદાલતો તેમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકે છે. તેમ છતાં, વહીવટી નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરતી વખતે સંવિધાનિક અદાલતો પાસેથી સંયમ દાખવવાની અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે અને વહીવટી સત્તાધિકારીના દૃષ્ટિકોણના સ્થાને પોતાનો દૃષ્ટિકોણ સ્થાપિત કરવો યોગ્ય નથી. આ વાતની પુષ્ટિ જગદીશ મંડલ વિ. સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા, (૨૦૦૭) ૧૪ એસ.સી.સી. ૫૧૭ માં કરવામાં આવી હતી, જેમ કે સેન્ટ્રલ કોલકિલ્ડ્સ લિ. વિ. એસએલએલ-એસએમએલ (જોઈન્ટ વેન્યર કન્સોર્ટિયમ), (૨૦૧૬) ૮ એસ.સી.સી. ૬૨૨ માં ઉદ્ઘોષિત છે.

૧૩. અન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો, નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા અથવા વહીવટી સત્તાધિકારીના નિર્ણય સાથે માત્ર અસહમતિ હોવું, સંવિધાનિક

અદાલત હસ્તક્ષેપ કરે તે માટે કોઈ કારણ બનતું નથી. સંવિધાનિક અદાલત નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા અથવા નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરે તે પહેલાં દુરાશય, કોઈને લાભ પહોંચાડવાનો આશય અથવા મનસ્વીપણું, અતર્કસંગતતા અથવા તર્કવિરુદ્ધતા જેવી કસોટી પૂર્ણ થવી આવશ્યક છે.

૧૫. અમે એટલું ઉમેરવા માંગીએ છીએ કે કોઈ પ્રોજેક્ટનો માલિક અથવા નિયોજક, જેમણે ટેન્ડરના દસ્તાવેજો તૈયાર કર્યા હોય, તે તેની આવશ્યકતાઓને સમજવા અને તેનું મૂલવવા તેમજ તેના દસ્તાવેજોનું અર્થઘટન કરવા માટે સર્વોત્તમ વ્યક્તિ છે. સંવિધાનિક અદાલતોએ ટેન્ડરના દસ્તાવેજોની આ સમજ અને મૂલવણીને માન આપવો જોઈએ, જો સુધી કે આ સમજ અથવા મૂલવણીમાં અથવા ટેન્ડરની શરતોની જોગવાઈઓના અમલીકરણમાં કપટભાવ અથવા તર્કવિરુદ્ધતા ન હોય. એવું શક્ય છે કે કોઈ પ્રોજેક્ટનો માલિક અથવા નિયોજક ટેન્ડરના દસ્તાવેજોને એવું અર્થઘટન આપે જે સંવિધાનિક અદાલતોને સ્વીકાર્ય ન હોય, પરંતુ માત્ર તે કારણસર આપવામાં આવેલા અર્થઘટનમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો આધાર ઉભો થતો નથી.”

૭.૮. ૨ બી.એસ.એન. જોશી એન્ડ સન્સ લિ. વિ. નાયર કોલ સર્વિસિસ લિ. અને અન્યના કેસમાં, (૨૦૦૬) ૧૧ એસ.સી.સી. ૫૪૮, પરિચ્છેદ ૬૬ માં ઉલ્લેખિત મુદ્દા અંગે આ અદાલતના વિવિધ નિર્ણયો પર વિચારણા કર્યા બાદ, આ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે અને ઠરાવ્યું છે:

“૬૬. અમે વિકસાવવામાં આવી રહેલા ન્યાયિક સમીક્ષાના નવા સિદ્ધાંતો

પ્રત્યે પણ આંખ મીંચી રહ્યા નથી; પરંતુ ઉપરોક્ત નિર્ણયો માં પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં લેતાં, હાલમાં જે રીતે કાયદો પ્રવર્તે છે તે મુજબ તેનું સંક્ષેપમાં નીચે મુજબ સારાંશ આપી શકાય છે:

(૧) જો આવશ્યક શરતો હોય, તો તે જનું પાલન કરવું ફરજિયાત છે;

(૨) જો સામાન્ય શિથિલતા આપવાની કોઈ સત્તા ન હોય, તો સામાન્ય રીતે તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે નહીં અને જ્યાં તમામ પક્ષો માટે આવી બધી શરતોનું સંપૂર્ણપણે પાલન કરવું શક્ય હોય ત્યાં કડક પાલનનો સિદ્ધાંત લાગુ કરવામાં આવશે;

(૩) જો, તેમ છતાં, આવા કોઈપણ શરતો અંગે તમામ પક્ષકારોના સંદર્ભમાં વિચાલન કરવામાં આવે, તો સામાન્ય રીતે ફરીથી શિથિલીકરણની સત્તા અસ્તિત્વમાં હોવાનું માનવામાં આવી શકે;

(૪) જેઓ પક્ષકારોએ આવી શિથિલતાનો લાભ લીધો હોય તેમને સામાન્ય રીતે ટેન્ડર કરારના બીજા ભાગના પાલન અંગે ભિન્ન વલણ લેવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં, ખાસ કરીને ત્યારે જ્યારે તે પોતે પણ ટેન્ડરની તમામ શરતોનું સંપૂર્ણ પાલન કરવાની સ્થિતિમાં ન હતો, જો સુધી અદાલતને અન્યથા એવું ન જણાય કે જે શરત સ્વરૂપે આવશ્યક હતી તેવી શરતમાં અપાયેલ શિથિલતા અપાઈ જ શકતી ન હતી અને તેથી તે સંપૂર્ણપણે ગેરકાયદેસર તથા અધિકારક્ષેત્ર વિના હતી;

(૫) જ્યારે તમામ ટેન્ડરદારો દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા ટેન્ડર દસ્તાવેજોની તેમની પોતાની ગુણવત્તા આધારે યોગ્ય વિચારણા કર્યા પછી

સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા કોઈ નિર્ણય લેવામાં આવે અને અંતે એવું જાણવા મળે કે સફળ બોલી બોલનાર બોલી બોલનારાએ વાસ્તવમાં તે હેતુ અને ઉદ્દેશ સાથે, જેના માટે આવશ્યક શરતો નિર્ધારિત કરવામાં આવી હતી, નોંધપાત્ર રીતે પાલન કર્યું હતું, ત્યારે સામાન્ય રીતે તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવો નહીં;

(૬) કોન્ટ્રાક્ટરો કાર્ટેલ રચી શકતા નથી. તેમ છતાં, જો તેમની બોલીઓ પર વિચારણા કરવામાં આવે અને તેમને સૌથી નીચી ટેન્ડર આપનાર દ્વારા દર્શાવેલ દરો સાથે સરખામણી કરીને ઓફર આપવામાં આવે, તો જાહેર હિતને પ્રાધાન્ય આપવામાં આવશે;

(૭) જ્યાં કોઈ નિર્ણય સંપૂર્ણપણે જાહેર હિતના આધાર પર લેવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં અદાલતે સામાન્ય રીતે ન્યાયિક સંયમનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.”

૭.૮.૩ મિશિગન રબર (ઇન્ડિયા) લિમિટેડ વિ. સ્ટેટ ઓફ કલોરિડો, (૨૦૧૨) ૮ એસ.સી.સી. ૨૧૬, ના મામલામાં, આ મુદ્દા અંગે આ અદાલતના વિવિધ અન્ય નિર્ણયો પર વિચાર કર્યા પછી, ખાસ કરીને, જગદીશ મંડલ (ઉપરોક્ત) અને તેજસ કન્સ્ટ્રક્શન્સ એન્ડ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર (પી) લિ. (ઉપરોક્ત) ના મામલાઓમાં આપેલા નિર્ણયો પર વિચાર કર્યા પછી, પરિચ્છેદ ૨૩ અને ૨૪ માં, આ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે અને ઠરાવ્યું છે:

“ ૨૩. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી, નીચેના સિદ્ધાંતો પ્રકાશમાં આવે છે:

(એ) રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવતી કાર્યવાહી માં ન્યાયસંગતતા એ અનુચ્છેદ ૧૪ ની મૂળભૂત આવશ્યકતા છે, અને સાર તથા તત્ત્વમાં મનસ્વિતાનો અભાવ એ ન્યાયસંગત વર્તનનો પ્રાણ છે. આવી

કાર્યવાહી ન્યાયિક સમીક્ષા માટે માત્ર એટલી હદ સુધી પાત્ર બને છે કે રાજ્યએ કોઈ ઓળખી શકાય એવા કારણસર કાયદેસર રીતે કાર્ય કરવું જોઈએ અને કોઈ ગુપ્ત હેતુ માટે મનમાની રીતે નહીં. જો રાજ્ય વાજબીપણાની મર્યાદાઓની અંદર કાર્ય કરે, તો રાષ્ટ્રીય પ્રાથમિકતાઓને ધ્યાનમાં લેવો કાયદેસર ગણાશે;

(બી) ટેન્ડરની કિંમતનું નિર્ધારણ સંપૂર્ણપણે કાર્યપાલિકાના કાર્યક્ષેત્રમાં આવે છે અને આ પ્રક્રિયામાં અદાલતોની ભાગ્યે જ કોઈ ભૂમિકા હોય છે, સિવાય કે કાર્યપાલિકાની એવી કાર્યવાહી રદ કરવામાં આવે જે મનસ્વી અથવા અયોગ્ય હોવાનું સાબિત થાય. જો સરકાર ટેન્ડર આમંત્રીને કરારો ફાળવવા જેવા કેટલાક સુસ્થાપિત ધોરણો અને માપદંડોનું પાલન કરીને કાર્ય કરે, તો એવી પરિસ્થિતિઓમાં અદાલતોનો હસ્તક્ષેપ અત્યંત મર્યાદિત હોય છે;

(સી) ટેન્ડર દસ્તાવેજની શરતો નિર્ધારિત કરવાની તથા કરાર ફાળવવાની બાબતમાં, રાજ્ય સત્તાધિકારીઓને વધુ વ્યાપક સ્વતંત્રતા સ્વીકારવાની આવશ્યકતા છે, જો સુધી ટેન્ડર જાહેર કરનાર સત્તાધિકારીની કાર્યવાહી ક્ષેપપૂર્ણ અને તેની વૈધાનિક સત્તાઓનો દુરુપયોગ હોવાનું જણાતું ન હોય, ત્યાં સુધી અદાલતો દ્વારા હસ્તક્ષેપ યોગ્ય ગણાતો નથી;

(ડી) ટેન્ડરો માટે કેટલીક પૂર્વશરતો અથવા લાયકાતો નિર્ધારિત કરવી જરૂરી હોય છે જેથી ઠેકેદાર પાસે કાર્યને સફળતાપૂર્વક અમલમાં

મૂકવાની ક્ષમતા અને સાધનો હોય; અને (ઈ) જો રાજ્ય અથવા તેની સાધનસત્તાઓ કરાર આપવામાં વાજબી રીતે, નિષ્પક્ષપણે અને જાહેર હિતમાં વર્તે, તો અહીં પણ અદાલતનો હસ્તક્ષેપ અત્યંત મર્યાદિત હોય છે, કારણ કે કોઈપણ વ્યક્તિ સરકાર સાથે વ્યવસાય ચલાવવાનો મૂળભૂત અધિકાર દાવો કરી શકતી નથી.

૨૪. તેથી, ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં, ટેન્ડર અથવા કરારસંબંધિત બાબતોમાં હસ્તક્ષેપ કરતાં પહેલાં અદાલતે પોતાના સમક્ષ નીચેના પ્રશ્નો ઉપસ્થિત કરવા જોઈએ:

(૧) શું સત્તાધિકારીએ અપનાવેલી પ્રક્રિયા અથવા લીધેલો નિર્ણય દુર્ભાવનાપૂર્ણ છે અથવા કોઈને લાભ પહોંચાડવા માટે ઉદ્દેશિત છે; અથવા અપનાવેલી પ્રક્રિયા અથવા લેવાયેલો નિર્ણય એટલો મનસ્વી અને અતાર્કિક છે કે અદાલત કહી શકે: “આવો નિર્ણય એવો છે કે સંબંધિત કાયદા અનુસાર અને ચુકિતસંગત રીતે કાર્ય કરતી કોઈ જવાબદાર સત્તા તેને લઈ શકી હોત નહીં”? અને (૨) શું જાહેર હિત પ્રભાવિત થાય છે?

જો ઉપરોક્ત પ્રશ્નોના જવાબો નકારાત્મક હોય, તો અનુરૂપ ૨૨૬ હેઠળ કોઈ હસ્તક્ષેપ થવો જોઈએ નહીં.” ૭.૮.૪ સેન્ટ્રલ કોલકોલ્ડ્સ લિમિટેડ અને અનર. વિ. એસ.એલ.એલ.-એસ.એમ.એલ. [એક સંયુક્ત સાહસ કન્સોર્ટિયમ] અને ઓર્સ., (૨૦૧૬) ૮ એસ.સી.સી. ૬૨૨ ના કેસમાં, આ અદાલતે ખાસ કરીને નોંધ્યું અને ઠરાવ્યું છે કે અદાલતે, શક્ય તેટલું, એવી વ્યાખ્યાથી દૂર રહેવું જોઈએ જે દસ્તાવેજના રચયિતાએ ઉપયોગમાં લીધેલા શબ્દોને અર્થહીન અને નિષ્ફળ બનાવે

અથવા દસ્તાવેજના કોઈપણ ભાગને નિર્વાક બનાવી દે અને તેને સંપૂર્ણપણે અનુપયોગી બનાવે. આગળ વધુ નોંધવામાં આવ્યું છે કે એન.આઈ.ટી.ની કોઈ શરત આવશ્યક છે કે નહીં, તે નિયોજક દ્વારા લેવાતો નિર્ણય છે, જેને માન આપવું જોઈએ અને તે નિર્ણયની યુક્તિસંગતતાને અદાલત દ્વારા પ્રશ્નિત કરી શકાતી નથી. આ અદાલત સમક્ષના કેસમાં, નિર્ધારિત નમૂનામાં બેંક ગેરંટી રજૂ ન કરવા બદલ બોલી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી. અન્ય ટેન્ડરની જી.ટી.સી. દ્વારા નિર્ધારિત નમૂનામાં બેંક ગેરંટી રજૂ કરીને ઇ.એમ.ડી. સોંપતી વખતે, બોલીદારે એવી દલીલ લીધી હતી કે હાલના ટેન્ડરની બેંક ગેરંટીનો નમૂનો અસ્પષ્ટ હતો. નિર્ધારિત નમૂનામાં બેંક ગેરંટી રજૂ ન કરવાની અણપાલના બદલ બોલી નામંજૂર કરવાના નિયોજકના નિર્ણયને યથાવત્ રાખતા અને બોલીદારનો દાવો નકારી કાઢતા, આ અદાલતે અનુચ્છેદ ૩૧ થી ૩૮, ૪૨ થી ૪૪, ૪૭ થી ૪૯, ૫૨, ૫૫ અને ૫૬ માં નીચે મુજબ નોંધ્યું અને ઠરાવ્યું છે:

“ ૩૧. અમને વિદ્વાન એટર્ની જનરલ દ્વારા જાણ કરવામાં આવી હતી કે ૧૧ માંથી ૯ બોલી બોલનાર બોલી બોલનારાએ નિર્ધારિત અને યોગ્ય નમૂનામાં બેંક ગેરંટી રજૂ કરી હતી. આ પરિસ્થિતિઓમાં, અમારી વિશ્વસનીયતાની હદને ખેંચ્યા બાદ પણ, જ્યારે દરેક અન્ય બોલીદાતા એવું કરી શક્યો હતો ત્યારે જે.વી.સી. નિર્ધારિત નમૂનામાં બેંક ગેરંટી મેળવવામાં અથવા નિર્ધારિત નમૂનામાં બેંક ગેરંટી રજૂ કરવામાં અસમર્થ કેમ રહ્યું, અથવા તેણે કોઈ સ્પષ્ટીકરણ કેમ માગ્યું નહીં, અથવા તેને અનુમાનિત કોઈ અસ્પષ્ટતા સામે રજૂઆત કેમ કરી નહીં, તે સમજવું અત્યંત મુશ્કેલ છે. બેંક

ગેરંટીના નિર્ધારિત નમૂના અંગે અથવા એન.આઈ.ટી.માં કથિત અસ્પષ્ટતા અંગે જે.વી.સી.ની વાંધાની ભૂમિકા અને વર્તન સંપૂર્ણપણે નિષ્કપટ જણાતું નથી.

૩૨. આ અપીલોમાં મૂળ પ્રશ્ન બિડિંગ પ્રક્રિયામાં ભાગ લેનારોએ રજૂ કરેલી બોલીઓ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે સી.સી.એલ. દ્વારા પોતાના નિર્ધારિત એન.આઈ.ટી. અને જી.ટી.સી.ની શરતોનું પાલન કરતાં કરેલી વહીવટી કાર્યવાહી પર ન્યાયિક સમીક્ષા અંગેનો નથી. મૂળ પ્રશ્ન એ છે કે જે.વી.સી.ની બેંક ગેરંટી નિર્ધારિત પ્રારૂપમાં નથી તે આધાર પર તેને નામંજૂર કરતાં સી.સી.એલ.એ એટલી તર્કવિરુદ્ધ રીતે કાર્યવાહી કરી હતી કે જેના કારણે બંધારણીય અદાલત દ્વારા ન્યાયિક સમીક્ષા કરવી અને સી.સી.એલ.ના નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જરૂરી બને.

૩૩. રમણા દયારામ શેટ્ટી વિ. ઇન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા, (૧૯૭૯) ૩ એસસીસી ૪૮૯ માં, આ અદાલતે નિર્ધારિત કર્યું હતું કે દસ્તાવેજમાં વપરાયેલા શબ્દો નિર્રથક અથવા વધારાના નથી, પરંતુ તેમને કોઈ અર્થ અને મહત્વ આપવું જ જોઈએ: (એસસીસી પૃ. ૫૦૦, અનુચ્છેદ ૭)

“૭. ... દસ્તાવેજો તેમજ કાયદાઓ બંનેને સમાન રીતે લાગુ પડતા અર્થઘટનના સુસ્થાપિત નિયમ મુજબ, અતિઆવશ્યક કારણ સિવાય, અદાલતે દસ્તાવેજની ભાષાને અનાવશ્યક ગણવામાં ઉતાવળ ન કરવી જોઈએ ”અને શરૂઆતથી જ એવો અનુમાન રાખવા તરફ ઝુકાવ રાખવો

જોઈએ કે દરેક શબ્દનો કોઈક અસરકારક અર્થ હોય અથવા તેનો કોઈક ઉપયોગ હોવો નિર્ધારિત છે". શબ્દોને અર્થહીન માનીને નકારવું એ ન્યાયિક અર્થઘટનનો અંતિમ ઉપાય હોવો જોઈએ, કારણ કે સામાન્ય સમજ પર આધારિત આ એક મૂળભૂત નિયમ છે કે, અન્ય લોકો દ્વારા અમલમાં મુકાવાનો અભિપ્રેત ઔપચારિક દસ્તાવેજનો કોઈ લેખક અર્થ વિનાના શબ્દો વાપરે છે એવો અનુમાન કરવો જોઈએ નહીં. અદાલતે શક્ય તેટલા પ્રમાણમાં એવા અર્થઘટનથી બચવું જોઈએ જે દસ્તાવેજના લેખકે વાપરેલા શબ્દોને નિર્રર્થક અને નિષ્પ્રભ બનાવી દે અથવા દસ્તાવેજના કોઈપણ ભાગને મૌન સમાન કરી દે અને તેને સંપૂર્ણપણે અનન્વયી બનાવી દે."

૩૪. રમણા દયારામ શેટ્ટી કેસમાં, "રજિસ્ટર્ડ રજા વર્ગના હોટેલિયર" એવો અભિવ્યક્તિપ્રયોગ અનુચિત અને કદાચ વ્યાકરણવિરુદ્ધ હોવાનું માન્ય કરવામાં આવ્યું હતું; તેમ છતાં, રજિસ્ટર્ડ રજા ગ્રેડનું હોટેલ ચલાવતા વ્યક્તિને રજિસ્ટર્ડ રજા વર્ગના હોટેલિયર તરીકે વર્ણવવામાં સામાન્ય સમજને આઘાત પહોંચતો ન હતો. આ અર્થઘટન તેમના પક્ષમાં હોવા છતાં, તે કેસમાં પ્રતિવાદી જને હકીકતમાં બોલી પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવા માટે અયોગ્ય ગણવામાં આવ્યા હતા.

૩૫. વધુમાં એવું પણ ધરાવવામાં આવ્યું હતું કે જો અન્ય લોકો (જેમ કે રમણા દયારામ શેટ્ટી પ્રકરણમાં અપીલકર્તા) ને આ બાબતની જાણ હોત કે નોંધાયેલ ૨ વર્ગના હોટેલિયર હોવાની પાત્રતા-શરતનું પાલન ન થવું વિચારણા માટે અવરોધ નહીં બને, તો તેઓએ પણ ટેન્ડર રજૂ કર્યું હોત,

પરંતુ પાત્રતા-શરતને કારણે તેઓ એવું કરવામાંથી વંચિત રહ્યા, જે શરત પ્રતિવાદી જ ના મામલે શિથિલ કરવામાં આવી હતી. પરિણામે પ્રતિવાદી જ ના પક્ષમાં અસમાન વર્તન થયું

— એવું વર્તન જે સંવિધાનસર અસ્વીકાર્ય હતું. આ વિષયને વિશદ કરતાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું: (એસ.સી.સી. પૃ. ૫૦૪, પરિચ્છેદ ૧૦)

૧૦. ... કાયદાના શાસનથી સંચાલિત લોકશાહી વ્યવસ્થામાં કાર્યપાલક સરકાર અથવા તેના કોઈપણ અધિકારીને વ્યક્તિના હિતો ઉપર મનસ્વી સત્તા પ્રાપ્ત હોવી એ ખરેખર અકલ્પનીય છે. કાર્યપાલક સરકારની દરેક કાર્યવાહી કારણસહિત હોવી જોઈએ અને મનમાનીથી મુક્ત હોવી જોઈએ. આ જ કાયદાના શાસનનો મૂળ તત્ત્વ અને તેની ન્યૂનતમ આવશ્યકતા છે. અને આ સિદ્ધાંતના પ્રયોગ માટે, સત્તાના ઉપયોગથી કોઈ હક્ક પર અસર થતી હોય કે કોઈ સવલતનો ઇનકાર થતો હોય, તે બાબતથી કોઈ ફરક પડતો નથી.

(ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૩૬. આ સિદ્ધાંતને વર્તમાન અપીલો પર લાગુ કરતાં, અન્ય બોલીદારો અને જેમણે બોલી મૂકી ન હતી તેઓ યથાર્થ રીતે એવો તર્ક કરી શક્યા હોત કે જો તેમને ખબર હોત કે બેંક ગેરંટીનો નિર્ધારિત નમૂનો ફરજિયાત નહોતો અથવા એન.આઈ.ટી. અથવા જી.ટી.સી.ની કેટલીક અન્ય શરત(ઓ)નું પાલન ફરજિયાત નહોતું, તો તેઓ પણ બોલી પ્રક્રિયામાં અર્થપૂર્ણ રીતે ભાગ લીધા હોત. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, માપદંડોમાં ફેરફાર કરીને, તેઓને

ભાગીદારીના “વિશેષાધિકાર”થી વંચિત રાખવામાં આવ્યા હતા.

૩૭. જે.વી.સી. એ એવું કહેવું કે તેની બેંક ગેરંટી નિર્ધારિત નમૂના કરતાં વધુ કડક શરતોવાળી હતી, તે અહીં પ્રાસંગિક નથી. દરેક બેંક ગેરંટીનું પરીક્ષણ કરીને તે નિર્ધારિત નમૂના કરતાં વધુ કડક છે કે ઓછું કઠોર છે તે નક્કી કરવાનું ન તો નિયોજકનું કાર્ય છે અને ન તો આ અદાલતનું. હકીકત એ છે કે એક નમૂનો નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો હતો અને તેનું પાલન ન કરવાની કોઈ કારણસર જરૂરિયાત નહોતી. બોલી પ્રક્રિયા દરમિયાન કેટલાકના અધિકારને અસર થાય અથવા કેટલાકને વિશેષાધિકારથી વંચિત કરવામાં આવે તે માટે માપદંડોને બદલવામાં આવી શકતા નથી અથવા બદલવા માટે કહેવાઈ શકતા નથી.

૩૮. જી.જે. ફર્નાન્ડિઝ વિ. કાર્ણટક રાજ્ય, (૧૯૯૦) ૨ એસ.સી.સી. ૪૮૮ માં, રમણા દયારામ શેટ્ટી માં પ્રતિપાદિત બંને સિદ્ધાંતોની પુનઃપુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી. ટેન્ડર જારી કરનાર પક્ષકાર (નિયોક્તા) ને ટેન્ડરની શરતોનો “અત્યંત ચોકસાઈપૂર્વક અને કડકાઈથી” અમલ કરાવવાનો અધિકાર છે, તે બાબતની પુનઃપુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી. જો કોઈ પક્ષકાર ટેન્ડરની શરતોના કડક અમલીકરણથી નિયોક્તાને રોકતો આદેશ મેળવવા માટે અદાલતનો આશરો લે, તો અદાલત એવો આદેશ આપવા ઈનકાર કરશે. તે બાબતની પણ પુનઃપુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી કે જો “ફેરફારો તમામ ઈચ્છુક અરજદારોને સમાન રીતે અસર કરતા હોય અને વાંધાજનક ન હોય” તો નિયોક્તા ટેન્ડરની શરતો અને નિયમોમાં વિચલન કરી શકે. તેથી,

સમાન સ્પર્ધાત્મક અવકાશ જળવાયેલો રહે અને તેનાથી રમણા દયારામ શેટ્ટી ના અર્થમાં કોઈ મનસ્વીપણું અથવા ભેદભાવ ઉત્પન્ન ન થાય ત્યાં સુધી, શરતો અને નિયમોમાં વિચલન અનુમત્ય છે.

૪૨. દુર્ભાગ્યવશ, આ અદાલતે પોદ્દાર સ્ટીલ કોર્પન. વિ. ગણેશ એન્ગ. વર્ક્સ, (૧૯૯૧) ૩ એસીસી ૨૭૩ માં રમણા દયારામ શેટ્ટીમાં પ્રતિપાદિત અને જી.જે. ફર્નાન્ડેઝમાં સ્વીકારાયેલ ભાગીદારીના અધિકારના સિદ્ધાંત તરફ જરાય ધ્યાન આપ્યું નહોતું. અન્ય શબ્દોમાં, આ અદાલતે વિચાર્યું નહોતું કે, આ વિચલનના પરિણામે, અન્ય લોકો પણ બોલી પ્રક્રિયામાં ભાગ લેવા માટે પાત્ર બની શક્યા હોત કે કેમ. પોદ્દાર સ્ટીલમાં આ સિદ્ધાંત અવગણવામાં આવ્યો હતો.

૪૩. એન.આઈ.ટી.ની શરતો અને નિયમોમાંથી વિચલન કરવાનો નિયોજકનો અંતર્નિહિત અધિકાર સ્વીકારવાની જ દિશામાં આગળ વધતાં, અને ભાગીદારીના વિશેષાધિકારના સિદ્ધાંત તથા સમાન અવસરક્ષેત્રની કલ્પનાને ફરીથી રજૂ કરતાં, આ અદાલતે ખાસ કરીને વ્યાપારી કરારના સંદર્ભમાં નિર્ણય-પ્રક્રિયા પર ભાર મૂક્યો. આ વિષય અંગેના વધુ મહત્વપૂર્ણ કેસોમાંનો એક ત્રણ-ન્યાયાધીશોના પીઠનો નિર્ણય ટાટા સેલ્યુલર વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, (૧૯૯૪) ૬ એસ.સી.સી. ૬૫૧ છે, જેમાં નિર્ણયની યોગ્યતા કરતાં તેના કાયદેસરપણાને મહત્વ અપાયું હતું. જો વહીવટી નિર્ણય, જેમ કે એન.આઈ.ટી.ની શરતોમાં કરવામાં આવેલ વિચલન, મનસ્વી, અતર્કસંગત, અનુચિત, દુર્ભાવનાપૂર્વકનું અથવા

પક્ષપાતપૂર્ણ ન હોય, તો અદાલતો લેવાયેલા નિર્ણયની ન્યાયિક સમીક્ષા કરશે નહીં. તેવી જ રીતે, ટેકનિકલ અથવા પ્રક્રિયાત્મક ઉદ્વંધનના સંદર્ભમાં અસફળ બોલીદારે કરેલી વિનંતિ પર, અદાલતો નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપને માન્યતા આપશે નહીં. આ બાબત આ અદાલતે (ટાટા સેલ્યુલરનું અનુસરણ કરતાં) જગદીશ માંડલ વિ. સ્ટેટ ઓફ ઓરિસા, (૨૦૦૭) ૧૪ એસ.સી.સી. ૫૧૭] માં નીચેના શબ્દોમાં અતિ સ્પષ્ટ રીતે વ્યક્ત કરી હતી: (એસ.સી.સી. પૃ. ૫૩૧, પરિચ્છેદ ૨૨)

“૨૨. વહીવટી કાર્યવાહી અંગેની ન્યાયિક સમીક્ષાનો હેતુ મનસ્વીતા, અતાર્કિકતા, અયોગ્યતા, પક્ષપાત અને દુર્ભાવનાને અટકાવવાનો છે. તેનો હેતુ પસંદગી અથવા નિર્ણય “કાયદેસર રીતે” કરવામાં આવ્યો છે કે કેમ તેની તપાસ કરવાનો છે, અને પસંદગી અથવા નિર્ણય “યોગ્ય” છે કે કેમ તેની તપાસ કરવાનો નથી. જ્યારે ટેન્ડર અથવા કરારના એનાયત સંબંધિત બાબતોમાં ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તાનો આશ્રય લેવાય ત્યારે કેટલીક વિશેષ લાક્ષણિકતાઓ ધ્યાનમાં રાખવી જોઈએ. કરાર એક વ્યાપારી વ્યવહાર છે. ટેન્ડરોનું મૂલવણ અને કરારોનું એનાયત કરવું મૂળભૂત રીતે વ્યાપારી કાર્યો છે. સમતાના અને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતો અહીંથી અંતરે રહે છે. જો કરારના એનાયત સંબંધિત નિર્ણય સદ્ભાવપૂર્વકનો હોય અને જાહેર હિતમાં હોય, તો પ્રક્રિયાત્મક વિચલન અથવા મૂલવણમાં ભૂલ અથવા કોઈ ટેન્ડરદાતાને નુકસાન થયું હોવાનું જણાતું હોય છતાં, અદાલતો ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તાનો ઉપયોગ કરતાં તેમાં હસ્તક્ષેપ નહીં કરે. ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તાનો ઉપયોગ

જાહેર હિતના મૂલ્યે ખાનગી હિતના રક્ષણ માટે, અથવા કરારજન્ય વિવાદોનો નિરાકરણ લાવવા માટે કરવાની પરવાનગી આપવામાં આવશે નહીં. ફરિયાદ ધરાવતો ટેન્ડરદાતા અથવા કોન્ટ્રાક્ટર હંમેશા દીવાની અદાલતમાં નુકસાનભરપાઈ માગી શકે છે. કલ્પિત ફરિયાદો, આહત અહંકાર અને વેપારી સ્પર્ધાના આધારે, નિષ્ફળ ગયેલા ટેન્ડરદાતાઓ દ્વારા કોઈ તકનીકી/પ્રક્રિયાત્મક ઉલ્લંઘન અથવા પોતાને થયેલા કોઈ નુકસાન જેવી નાની બાબતોને અતિશય મોટું સ્વરૂપ આપી, ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તાનો ઉપયોગ કરાવી અદાલતોને હસ્તક્ષેપ કરવા પ્રેરવાના પ્રયાસોનો પ્રતિરોધ કરવો જોઈએ. આવા હસ્તક્ષેપો, અંતરિમ હોય કે અંતિમ, જાહેર કાર્યોને વર્ષો સુધી અટકાવી શકે છે, અથવા હજારો અને લાખો લોકોને મળવાની રાહત અને સહાયમાં વિલંબ પેદા કરી શકે છે, અને યોજનાના ખર્ચમાં અનેકગણો વધારો કરી શકે છે.” ત્યારબાદ આ અદાલતે એવી પરિસ્થિતિમાં કયા પ્રશ્નો પૂછવા યોગ્ય ગણાય તે નિર્ધારિત કર્યાં. એવું કહેવામાં આવ્યું હતું: (જગદીશ માંડલ કેસ, એસ.સી.સી. પૃ. ૫૩૧, પેરા ૨૨)

“૨૨. ... તેથી, ન્યાયિક સમીક્ષાની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને ટેન્ડર અથવા કરાર સંબંધિત બાબતોમાં હસ્તક્ષેપ કરતાં પહેલાં, અદાલતે પોતાને નીચેના પ્રશ્નો પૂછવા જોઈએ:

(૧) શું સત્તાધિકારી દ્વારા અપનાવેલી પ્રક્રિયા અથવા લેવાયેલો નિર્ણય દુર્ભાવનાપૂર્ણ છે અથવા કોઈને લાભ પહોંચાડવાનો આશય ધરાવે છે;

અથવા

અપનાવેલી પ્રક્રિયા અથવા લેવામાં આવેલો નિર્ણય એટલો મનસ્વી અને અતાર્કિક છે કે અદાલત કહી શકે: “નિર્ણય એવો છે કે સંબંધિત કાયદા અનુસાર અને ચુક્તિપૂર્ણ રીતે કાર્ય કરતી કોઈ જવાબદાર સત્તા એવો નિર્ણય સુધી પહોંચી શકી ન હોત”;

(૨) શું લોકહિત પ્રભાવિત થાય છે.

જો જવાબો ના-રૂપે હોય, તો અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ કોઈ હસ્તક્ષેપ થવો જોઈએ નહીં.”

૪૪. હાલની અપીલોમાં આ પ્રશ્નો પૂછતાં, એટલું કરતાં વધુ સ્પષ્ટ થાય છે કે એન.આઈ.ટી. અને જી.ટી.સી.ની શરતો અને નિયમોનું પાલન કરવાનો સીસીએલ દ્વારા લેવાયેલ નિર્ણય કોઈપણ રીતે નિશ્ચિતપણે અતાર્કિક નહોતો અને ન તો કોઈને લાભ પહોંચાડવાના આશયથી લેવાયેલો હતો.

નિર્ણય કાયદેસર હતો અને તર્કવિરુદ્ધ નહોતો.

૪૭. આ ચર્ચાનું પરિણામ એ છે કે બોલી અથવા બોલીદાતાની સ્વીકૃતિ કે અસ્વીકૃતિના પ્રશ્નને માત્ર અસફળ પક્ષકારના દૃષ્ટિકોણથી જ નહીં, પરંતુ નિયોક્તાના દૃષ્ટિકોણથી પણ જોવો જોઈએ. રમણા દયારામ શેટ્ટી કેસમાં જે રીતે ઠરાવવામાં આવ્યું છે તે મુજબ, એન.આઈ.ટી.ની શરતોને નિરર્થક અથવા વધારાની ગણાવીને અવગણવી શક્ય નથી. તેમને અર્થ અને જરૂરી મહત્ત્વ આપવું જ પડશે. ટાટા સેલ્યુલર કેસમાં જે રીતે દર્શાવવામાં આવ્યું છે તે મુજબ, વહીવટી કાર્યવાહી માં હસ્તક્ષેપ કરતાં ન્યાયિક સંયમ અનિવાર્ય છે. સામાન્ય રીતે, નિયોક્તા દ્વારા લેવામાં આવેલા

નિર્ણયની સદ્દત્તા અંગે પ્રશ્ન ઉઠાવવો યોગ્ય નથી, પરંતુ નિર્ણય લેવાની પ્રક્રિયા નિશ્ચિતપણે ન્યાયિક પુનર્વિલોકનના આધીન થઈ શકે છે. નિર્ણયની સદ્દત્તા અંગે પ્રશ્ન ઉઠાવી શકાય જો તે અતાર્કિક હોય અથવા દુર્ભાવનાપૂર્ણ હોય અથવા કોઈને લાભ આપવાના હેતુથી લેવાયો હોય, અથવા એવો નિર્ણય હોય કે “સંબંધિત કાયદા અનુસાર અને વાજબી રીતે કાર્ય કરતી કોઈ જવાબદાર સત્તા એવો નિર્ણય લઈ શકી હોત નહીં”, જેમ કે જગદીશ મંડલ કેસમાં ઠરાવવામાં આવ્યું છે અને જેને મિશિગન રબર કેસમાં અનુસરવામાં આવ્યું છે.

૪૮. તેથી, એન.આઈ.ટી.ની કોઈ શરત આવશ્યક છે કે નહીં તે અંગેનો નિર્ણય નિયોજક દ્વારા લેવાતો હોય છે અને તેનો માન રાખવો જોઈએ. શરત આવશ્યક હોય તોય, રામલા દયારામ શેઠ્ઠી મામલામાં ધરાવ્યા મુજબ, જો તેમાંથી થયેલ વિમુખતા બધા બોલી બોલનાર બોલી બોલનારા અને સંભાવિત બોલી બોલનાર બોલી બોલનારાને સમાન રીતે લાગુ પાડવામાં આવે તો નિયોજકને તેમાંથી ભિન્ન જવાની સ્વભાવજ સત્તા હોય છે. તેમ છતાં, જો નિયોજક દ્વારા તે શરતને આનુષંગિક અથવા ગૌણ ગણવામાં આવે, તો તે નિર્ણયનો પણ માન રાખવો જોઈએ. ઉપર ચર્ચાયેલ વિવિધ નિર્ણયોમાં દર્શાવ્યા મુજબ, તે નિર્ણયની કાનૂની માન્યતા પર અત્યંત મર્યાદિત આધારોએ પ્રશ્ન ઉઠાવી શકાય, પરંતુ તેના ચુકિતસંગતત્વ પર પ્રશ્ન ઉઠાવી શકાય નહીં; અન્યથા, આ અદાલત ટેન્ડર બહાર પાડનાર સત્તાધિકારીનું કાર્ય પોતાના હાથમાં લઈ લે તેવી સ્થિતિ સર્જાય, જે તે કરી

શકતી નથી.

૪૯. ફરીથી, નિયોજકના દૃષ્ટિકોણથી જોવામાં આવે તો, જો અદાલતો નિયોજકના નિર્ણય-પ્રક્રિયાનું કાર્ય પોતાના હાથમાં લઈ લે અને નિયોજકના આશયના વિરુદ્ધ આવશ્યક અને અનાવશ્યક શરતો વચ્ચે ભેદ કરે અને તે દ્વારા વ્યવસ્થાને ફરીથી ઘડે, તો તેનાથી અનેક પ્રકારની સમસ્યાઓ ઊભી થઈ શકે છે, જેમાં તે સમસ્યાનો પણ સમાવેશ થાય છે, જેના સાથે અમે હાલ સંકળાયેલા છીએ. ઉદાહરણરૂપે, જે જી.ટી.સી. સાથે આપણે સંબંધિત છીએ તેમાં કલમ ૧૫.૨ માં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે કે “સ્વીકાર્ય બિડ સુરક્ષા/ઈ.એમ.ડી. સાથે સંલગ્ન ન હોય તેવી કોઈપણ બિડને નિયોજક દ્વારા પ્રતિસાદવિંહોણી ગણાવી નકારી કાઢવામાં આવશે.” નિશ્ચિતપણે, સી.સી.એલ. એ પ્રત્યક્ષ રીતે આ શરતને ફરજિયાત બનાવવાનો આશય રાખ્યો હતો, તેમ છતાં વડી અદાલતે એવું ઠરાવ્યું કે તેના દ્વારા નિર્દિષ્ટ ન કરાયેલ બંધારણમાં રહેલી બેંક ગેરંટી સ્વીકારવી જોઈએ, કારણ કે તે આવશ્યકતા જી.ટી.સી.ની અનાવશ્યક શરત હતી. સી.સી.એલ.ના દૃષ્ટિકોણથી જોવામાં આવે તો, વડી અદાલતે જી.ટી.સી.ને અગ્રાહ્ય રીતે ફરીથી ઘડી છે.

૫૨. એક સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત છે, જેને અદાલતો બહુ લાંબા સમયથી અનુસરી રહી છે અને જેનું પ્રતિપાદન નાઝિર અહમદ વિ. કિંગ એમ્પરર, એ.આઈ.આર. ૧૯૩૬ પી.સી. ૨૫૩ (૨) માં કરવામાં આવ્યું હતું, એટલે કે: “... જ્યાં કોઈ નિશ્ચિત કાર્ય કોઈ નિશ્ચિત રીતથી કરવા માટે સત્તા આપવામાં આવે, ત્યાં તે કાર્ય તે જ રીતથી કરવું જોઈએ અથવા બિલકુલ ન કરવું જોઈએ.

અન્ય પદ્ધતિઓથી તેનું પાલન કરવું આવશ્યક રીતે નિષિદ્ધ છે.” આ હિતકારી સિદ્ધાંતનો ત્યાગ કરવા અથવા તેને જરૂરી ફેરફારો સાથે બિડ દસ્તાવેજો પર લાગુ ન કરવાની કોઈ માન્ય કારણસરતા નથી. આ સિદ્ધાંત કરાર સંબંધિત વિવાદોમાં, ખાસ કરીને વેપારી કરારોમાં અથવા એવા બિડમાં કે જે વેપારી કરારો સુધી લઈ જાય છે, જ્યાં કડક સ્પર્ધા હોય છે, ત્યાં લાગુ પડવો યોગ્ય છે. નાઝિર અહમદના કેસમાં પ્રતિપાદિત સિદ્ધાંતના લાગુ પડવાથી આ અનુસરવું જ જોઈએ કે જો નિયોજક બેંક ગેરંટી આપવાની કોઈ નિશ્ચિત રચના નિર્ધારિત કરે, તો બિડકર્તાએ તે બેંક ગેરંટી માત્ર તે જ નિશ્ચિત રચનામાં જ રજૂ કરવી જોઈએ અને અન્ય કોઈ રચનામાં નહીં. જોકે, ઉપર ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે તેમ, આ બાબતમાં કોઈ કઠોર અચલતા નથી અને નિયોજક બિડ દસ્તાવેજની શરતોથી વિચલિત થઈ શકે, પરંતુ માત્ર ઉપર દર્શાવેલ મર્યાદાઓની અંદર જ.

૫૫. ઉપલબ્ધ ન્યાયનિર્ણયો ના આધારે, અમારો એવો મત છે કે સીસીએલે નિર્ધારિત સ્વરૂપમાં બેંક ગેરંટી રજૂ કરવાની આવશ્યકતામાં કોઈ શિથિલતા આપી નહોતી કે તેમાંથી કોઈ વિમુખતા દાખવી નહોતી, તેથી હાલની અપીલોના સંબંધમાં દરેક બોલીદારે બેંક ગેરંટીના નિર્ધારિત સ્વરૂપનું પાલન કરવું ફરજિયાત હતું. પરિણામે, જે.વી.સી. દ્વારા નિર્ધારિત સ્વરૂપમાં બેંક ગેરંટી રજૂ કરવામાં નિષ્ફળતા સીસીએલ માટે તેની બોલી નામંજૂર કરવા પૂરતું કારણ હતું.

૫૬. એવી કોઈ બાબત દર્શાવતી નથી કે જે પ્રક્રિયા દ્વારા સીસીએલએ એવો નિર્ણય લીધો કે જેવીએસી દ્વારા આપવામાં આવેલ બેંક ગેરંટી નકારવી

જોઈએ, તે કોઈ પણ રીતે ખામિયુક્ત હતી. એ જ રીતે, એવી કોઈ બાબત દર્શાવતી નથી કે સીસીએલ દ્વારા જેવીએસી દ્વારા આપવામાં આવેલી બેંક ગેરંટી નકારવાનો અને એન.આઈ.ટી. તથા જી.ટી.સી.ની આવશ્યકતાઓનું પાલન કરવાનો લેવામાં આવેલ નિર્ણય કોઈ પણ રીતે મનસ્વી અથવા અયોગ્ય અથવા તર્કવિરુદ્ધ હતો.” ૭.૮.૫ મા બિંદા એક્સપ્રેસ કેરિયર એન્ડ અન્ય વિ. નોર્થ ઈસ્ટર્ન ફ્રન્ટિયર રેલવે એન્ડ અન્ય, (૨૦૧૪) ૩ એસ.સી.સી. ૭૬૦ ના કેસમાં, આ અદાલતને રાજ્ય તથા તેની સાધનસામગ્રી દ્વારા કરારોના એનાયત સંબંધિત બાબતોમાં ન્યાયિક સમીક્ષાના વ્યાપને વિચારવાનો પ્રસંગ આવ્યો હતો. ફક્ત ૮ થી ૧૦ માં આ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું અને ઠરાવ્યું છે:

“ ૮. રાજ્ય અને તેની સાધનસંસ્થાઓ દ્વારા કરારોના પ્રદાન સંબંધિત બાબતોમાં ન્યાયિક સમીક્ષાનો વ્યાપ આ અદાલતના લાંબા અનુસૂચિત નિર્ણયો દ્વારા સ્થિર થયેલો છે. આ નિર્ણયો સ્પષ્ટપણે સ્વીકારે છે કે કરારના ફાળવણી અંગે સરકાર અને તેની સાધનસંસ્થાઓ દ્વારા વપરાતી સત્તા પીડિત પક્ષકારની પ્રેરણાથી ન્યાયિક સમીક્ષાને આધીન છે, તેમ છતાં આવા ટેન્ડરો આમંત્રિત કરતી સૂચનાના પ્રતિસાદરૂપે ટેન્ડર રજૂ કરવું એ માત્ર પ્રસ્તાવ કરવાને સમાન છે, જેને સ્વીકારવાની રાજ્ય અથવા તેની એજન્સીઓ પર કોઈ ફરજ નથી. તેથી, ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં ભાગ લેનારા બોલીદારો એ બાબતે આગ્રહ રાખી શકતા નથી કે તેમની ટેન્ડરો માત્ર એટલા માટે સ્વીકારવી જોઈએ કે આપેલ ટેન્ડર જાહેર સંપત્તિના વેચાણ માટે હોય ત્યારે સર્વોચ્ચ હોય અથવા સરકારની તરફેણી કામોના અમલીકરણ માટે

હોય ત્યારે સૌથી નીચું હોય. ભાગ લેનારા બોલીદારોને ફક્ત એટલો જ હક છે કે તેમની ટેન્ડરોના મૂલવણીના વિષયમાં તેમને ન્યાયસંગત, સમાન અને ભેદભાવરહિત વર્તન મળે. આ પણ પૂરતું સુસ્થિર છે કે કરારનું પ્રદાન મૂળતઃ એક વ્યાવસાયિક વ્યવહાર છે, જેનો નિર્ધારણ એવા વિચારાધિનોના આધારે થવો જોઈએ જે આવા વ્યાવસાયિક નિર્ણય માટે સંબંધિત હોય. તેનો અર્થ એ થાય છે કે જે શરતોના આધીન ટેન્ડરો આમંત્રિત કરવામાં આવે છે તે ન્યાયિક તપાસ માટે ખુલ્લી નથી, જો સુધી એવું ન જણાય કે તે કોઈ વિશિષ્ટ ટેન્ડરદાર અથવા ટેન્ડરદારોના વર્ગને લાભ થાય તે માટે ખાસ ઘડવામાં આવી છે. એ જ રીતે, ટેન્ડરો આમંત્રિત કરતી સત્તા સદ્ભાવના અને સબળ કારણોસર વાટાઘાટોમાં પ્રવેશી શકે છે અથવા શિથિલતા આપી શકે છે, શરતે કે આવી શિથિલતા ટેન્ડર પ્રક્રિયાને નિયંત્રિત કરતી શરતો હેઠળ પરવાનગીપાત્ર હોય.

૯. એટલું કહેવું પૂરતું છે કે કરારોના પ્રદાનના મામલામાં સરકાર અને તેની એજન્સીઓએ દરેક સમયે ચુકિતસંગત અને ન્યાયસંગત રીતે વર્તવું પડે છે. તે હદ સુધી ટેન્ડરદાતાને અદાલતમાં અમલમાં મૂકી શકાય એવો હક છે, અને અદાલત આ બાબતની તપાસ કરવા સક્ષમ છે કે પીડિત પક્ષકાર સાથે જાહેર હિતને હાનિ થાય તે રીતે અન્યાયપૂર્ણ વર્તન કરવામાં આવ્યું છે કે તેના સામે ભેદભાવ રાખવામાં આવ્યો છે. (જુઓ મેરઠ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી વિ. અસ્ન. ઓફ મેનેજમેન્ટ સ્ટડીઝ [(૨૦૦૯) ૬ એસસીસી ૧૭૧] અને એર ઇન્ડિયા લિ. વિ. કોચિન ઇન્ટરનેશનલ એરપોર્ટ લિ.

[(૨૦૦૦) ૨ એસસીસી ૬૧૭].

૧૦. કરારસંબંધિત બાબતોમાં ન્યાયિક સમીક્ષાનો વ્યાપ આ અદાલતે ટાટા સેલ્યુલર વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, રૌનક ઇન્ટરનેશનલ લિ. કેસ [રૌનક ઇન્ટરનેશનલ લિ. વિ. આઈ.વી.આર. કન્સ્ટ્રક્શન લિ., (૧૯૯૯) ૧ એસ.સી.સી. ૪૯૨] તથા જગદીશ મંડલ વિ. સ્ટેટ ઓફ ઓરિસા માં, તેમજ અન્ય અનેક નિર્ણયો માં વધુ તપાસ્યો હતો, જેઓનો અહીં ઉલ્લેખ કરવાની અમને જરૂર નથી.”

૭. ૯ આ રીતે, ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી એ જોવામાં આવે છે કે, ન્યાયિક પુનર્વિલોકનની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને કરાર સંબંધિત મામલે હસ્તક્ષેપ કરતાં પહેલાં અદાલતે પોતાના સમક્ષ નીચેના પ્રશ્નો ઉપસ્થિત કરવા જોઈએ:—

(૧) શું સત્તાધિકારી દ્વારા અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા અથવા લેવામાં આવેલ નિર્ણય દુર્ભાવનાપૂર્વકનો છે અથવા કોઈને લાભ પહોંચાડવાના આશયથી કરવામાં આવેલ છે; અથવા શું અપનાવવામાં આવેલી પ્રક્રિયા અથવા લેવામાં આવેલ નિર્ણય એટલો મનમાનો અને અતાર્કિક છે કે અદાલત કહી શકે: “આ નિર્ણય એવો છે કે કોઈ જવાબદાર સત્તાધિકારી, જે વાજબી રીતે અને સંબંધિત કાયદા અનુસાર કાર્ય કરતો હોય, એવો નિર્ણય લઈ શક્યો ન હોત”? અને

(૨) શું જાહેર હિત પર અસર થાય છે? જો ઉપરોક્ત પ્રશ્નોના જવાબ નકારાત્મક હોય, તો પછી અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળ કોઈ હસ્તક્ષેપ થવો જોઈએ નહીં.”

૭. ૧૦ ઉપરોક્ત નિર્ણયો માં આ અદાલત દ્વારા પ્રતિપાદિત કાયદાનો હાલના કેસના તથ્યો પર અમલ કરતાં અને જયારે જેઆઈસીસી/જેઆઈસીએ દ્વારા મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી બિડને બિડિંગ દસ્તાવેજોની તકનિકી આવશ્યકતાઓ પ્રત્યે અનનુરૂપ/અસંગત ગણાવી તથા તેમાં મૂળભૂત વિચલન હોવાનું ધારીને સજાગ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે અમારું મત છે કે વડી અદાલતે ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં હસ્તક્ષેપ કરીને અને તકનિકી તબક્કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી બિડને નામંજૂર કરવાનો જેઆઈસીસી/જેઆઈસીએનો નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરીને ભૂલ કરી છે.

૮. પ્રારંભમાં, એ નોંધવું જરૂરી છે કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી પ્રાથમિક તબક્કામાં જ મહત્વપૂર્ણ વિચલન/પ્રતિસાદ ન આપનાર હોવાના આધારે નકારી કાઢવામાં આવી હતી અને એવું નિષ્ણાત થયું હતું કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ ટેન્ડર, ટેન્ડર દસ્તાવેજની શરતો અને નિયમો મુજબનું નહોતું. તેમ છતાં, વડી અદાલતે આક્ષેપિત ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા જાઈકા, જાઈસીસી અને અપીલકર્તા દ્વારા લેવાયેલ સચેત નિર્ણયને એ નિરીક્ષણ સાથે રદ કર્યો છે કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી નોંધપાત્ર પાલનરૂપ ગણાવી શકાય અને એ આધારે કે અન્ય બોલીદારોને તેમની ભૂલો/ખામીઓ સુધારવાની તક આપવામાં આવી હતી, પરંતુ મૂળ રિટ અરજદારને એવી જ તક આપવામાં આવી નહોતી અને તેથી ખામીઓ/ભૂલો સુધારવાની તક ન આપવાનો નિર્ણય ભેદભાવપૂર્ણ તથા ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૪નો ભંગ કરનાર ગણાવી શકાય.

તથા છતાં, નોંધવું જરૂરી છે કે જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા જાગૃત નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલી બિડમાં તાત્વિક વિસંગતિ છે અને તેને મૂળભૂત રીતે અનુરૂપ ટેકનિકલ બિડ કહી શકાય નહીં. આ નિર્ણય નિયોજક – જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા લેવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ આઈ.ટી.બી.ની સંબંધિત કલમો, ખાસ કરીને આઈ.ટી.બી. કલમ ૩૩.૨, જે મૂળભૂત રીતે અનુરૂપ ટેકનિકલ બિડની વ્યાખ્યા આપે છે, તેને ધ્યાનમાં લઈને તેનો અનુસરણ કર્યો હતો. વડી અદાલતે એ બાબતની મૂલવણી કરવી જોઈતી હતી કે અન્ય બિડર્સ, જેઓને ખામીઓ દૂર કરવાની તક આપવામાં આવી હતી, તેઓએ પ્રથમ તબક્કો પાર કર્યો હતો અને તેમને આઈ.ટી.બી. કલમ ૩૪ મુજબ ખામીઓ દૂર કરવાની તક આપવામાં આવી હતી. જે.આઈ.સી.સી. અને જે.આઈ.સી.એ. મુજબ, જેમણે તબક્કો ૧ પાર કર્યા પછી ખામીઓ દૂર કરવાની તક પ્રાપ્ત કરી હતી એવા બિડર્સ અંગે, તેમની ખામીઓ મૂળભૂત રીતે અનુરૂપ હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું અને તેથી કલમ ૩૪ હેઠળની સત્તાનો ઉપયોગ કરીને તેમને ખામીઓ દૂર કરવાની તક આપવામાં આવી હતી, જે સ્વરૂપે મૂળભૂત રીતે અનુરૂપ અને ગૌણ સ્વરૂપની અનુપાલના તરીકે જોવા મળી હતી. વડી અદાલતે એ બાબતની મૂલવણી કરવી જોઈતી હતી કે જ્યાં સુધી મૂળ રિટ અરજદારનો પ્રશ્ન છે, તેની બિડ પ્રથમ તબક્કામાં જ નામંજૂર કરવામાં આવી હતી, કારણ કે વિશેષ રીતે એવું નિશ્ચિત કરવામાં આવ્યું હતું કે તે તાત્વિક વિસંગતિ/અનુરૂપતાના અભાવનું નિર્માણ કરે છે. તેથી, ખામીઓ દૂર કરવાની તક આપવામાં આવેલા અન્ય તમામ બિડર્સ મૂળ

રિટ અરજદારથી ભિન્ન હતા અને તેથી મૂળ રિટ અરજદારને ખામી દૂર કરવાની તક ન આપવી ભેદભાવપૂર્ણ છે એમ ઠરાવતાં વડી અદાલતે ભૂલ કરી છે.

૯. કોઈપણ પરિસ્થિતિમાં પણ નોંધવું આવશ્યક છે કે એક વાર જે.આઈ.સી.સી. અને જે.આઈ.સી.એ., જેઓ ટેન્ડર દસ્તાવેજની શરતો અને નિયમોના રચયિતા ગણાઈ શકે, તેમણે એવો વિચાર અને અભિગમ અપનાવીને સચેત નિર્ણય લીધો કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલી બિડમાં મહત્વપૂર્ણ વિચલન છે અને એવો નિર્ણય આઈ.ટી.બી.ની સંબંધિત કલમોનું પરિચિંતન કર્યા પછી લેવામાં આવ્યો હતો, ત્યારબાદ ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતી વખતે વડી અદાલત માટે એવા સચેત નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરવો અને એવો અભિપ્રાય લેવો કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલી બિડ પૂરતા પ્રમાણમાં અનુરૂપ હતી, ખુલ્લું ન હતું.

૧૦. ઉપર અહીં અવલોકિત કરવામાં આવ્યું છે તેમ, હકીકતમાં દુરાશય અને/અથવા પક્ષપાતના કોઈપણ આક્ષેપો સર્વથા નથી. તેથી, મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી બીડ નોંધપાત્ર પાલનરૂપ હતી એવું ઠરાવવામાં વડી અદાલતે ભૂલ કરી છે. કોઈ બીડર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી બીડમાં કોઈ મહત્વપૂર્ણ વિચલન અને/અથવા કોઈ નોંધપાત્ર વિચલન છે કે નહીં, તે બાબત બીડ દસ્તાવેજના રચયિતા પર જ છોડી દેવી જોઈએ અને સામાન્ય રીતે, ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરતાં, વડી અદાલતોને તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં, સિવાય કે એવો નિર્ણય દુરાશયપૂર્ણ હોવાનું જણાય અને/અથવા પક્ષપાતના આક્ષેપો હોય અને/અથવા એવો નિર્ણય મનસ્વી

હોય.

૧૧. હાલના કેસમાં, ઉપરોક્ત મુજબ નોંધાયું છે તેમ, મૂળ રિટ અરજદારની બિડ પ્રથમ તબક્કે એ આધાર પર નામંજૂર કરવાનો નિર્ણય કે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બિડમાં મૂળભૂત વિચલન છે અને તેને તાત્પર્યપૂર્ણ અનુપાલન ધરાવતી કહી શકાતી નથી, તે ટેન્ડર સમિતિએ જે.આઈ.સી.સી. અને જે.આઈ.સી.એ.ની સહમતિથી લીધો છે. જે.આઈ.સી.એ.ની ભૂમિકા અંગે ઉપરોક્ત ઉદ્દેખિત ચુકાદામાં ગુજરાત વડી અદાલતે વિસ્તૃત રીતે વિચારણા કરી છે. તેથી, જ્યારે જે.આઈ.સી.એ.એ આવી વિશાળ રકમ માટે ભંડોળ પૂરું પાડવા સંમતિ આપી છે અને ટેન્ડર દસ્તાવેજની શરતો અને નિયમો જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા અંતિમ કરવામાં આવ્યા છે, અને તેથી જ્યારે જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા સચેત નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે, ત્યારે તેમાં વડી અદાલતે સહેલાઈથી હસ્તક્ષેપ કરવો આવશ્યક નહોતો, ખાસ કરીને જ્યારે વડી અદાલતના આવા નિર્ણયનો આવા વિદેશી ભંડોળથી ચાલતા મેગા પ્રકલ્પ પર શ્રેણીબદ્ધ અસર થવાની સંભાવના હોય. આવા વિદેશી ભંડોળવાળા કારામાં ન્યાયિક સમીક્ષાનો વ્યાપ ભારતના સંચિત નિધિમાંથી ભંડોળ મેળવતા સામાન્ય સરકારી ભંડોળવાળા કારારો કરતાં ઘણો ઓછો હોવો જોઈએ. આવા વિદેશી ભંડોળવાળા કારારો/પ્રકલ્પોમાં ન્યાયિક સમીક્ષાનો વ્યાપ મર્યાદિત અને લઘુત્તમ રહેશે. આવા વિદેશી ભંડોળવાળા કારારોમાં ન્યાયિક સમીક્ષાનું એકમાત્ર આધાર મર્યાદિત પાસા પર જ હોવું જોઈએ, એટલે કે, અમલકર્તા સત્તાધિકારીની કાર્યવાહી પક્ષપાત અથવા સગાપણાથી દૂષિત નથી અને એવા આધાર પર આધારિત નથી, જે

વિદેશી નાણાકીય સત્તાધિકારી પાસેથી છુપાવવામાં આવ્યા હોય અને જો જાહેર કરવામાં આવ્યા હોત, તો નાણાં પૂરાં પાડનાર સત્તાધિકારીને કરાર રદ કરવા પ્રેર્યા હોત.

૧૨. વડી અદાલતે આ બાબતની મૂલવણી કરવી જોઈએ હતી કે બુલેટ ટ્રેન પ્રોજેક્ટ એક તરફ ભારત સરકાર અને બીજી તરફ જાપાન સરકાર વચ્ચે થયેલી દીર્ઘકાલીન વિચારવિમર્શોની પરિપૂર્ણતા છે. ત્યારબાદ જાપાન ઇન્ટરનેશનલ કોઓપરેશન એજન્સી (જાઈકા) અને માનનીય ભારતના રાષ્ટ્રપતિ વચ્ચે ઋણ કરાર કરવામાં આવ્યો હતો અને જાઈકાએ ઋણ કરારમાં ઉલ્લેખિત શરતો અને નિબંધનો પર પ્રોજેક્ટ માટે અંદાજે રૂ.૧ લાખ કરોડનું નાણાંપોષણ કરવા સંમતિ આપી હતી, તેમજ બિડ દસ્તાવેજની શરતો અને નિબંધનો સહિત અન્ય સંમતિપ્રાપ્ત શરતો જાઈકા/જાઈસીસી દ્વારા અંતિમ કરવામાં આવવાની હતી. બિડિંગ દસ્તાવેજો જાઈકાના સ્ટાન્ડર્ડ બિડિંગ દસ્તાવેજો પર આધારિત છે તેમજ જાઈકાની પ્રાપ્તિ માર્ગદર્શિકાઓ પર પણ આધારિત છે, જે ઋણ કરારનો અભિન્ન ભાગ બને છે. તેથી, બિડિંગ દસ્તાવેજની શરતો અને નિબંધનોના વિરુદ્ધ કોઈપણ નિર્ણય લેવાથી ઋણ કરારની શરતો અને નિબંધનોમાં ફેરફાર થતો બને, જે અનુમત્ય નથી. આવા કરારોમાં જાઈકાની અત્યંત મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા છે. નોંધવું યોગ્ય છે કે જાઈકા દ્વારા રિયાયતી અધિકૃત વિકાસ સહાયતા (ઓ.ડી.એ.) ઋણ સ્વરૂપે હાલના રોકાણ જેવી વિદેશી નાણાંપોષિત મૂડીરોકાણો બિન-વાટાઘાટ કરાયેલ શરતો અને નિબંધનોના આધારે કરવામાં આવે છે, જેમાં રોકાણની શરતો શું રહેશે અને પ્રોજેક્ટના અમલીકરણ માટે

કોન્ટ્રાક્ટરોની પસંદગી કઈ શરતો પર થશે તે બાબતે એકમાત્ર વિવેકાધિકાર રોકાણકાર એવા વિદેશી વિકસિત રાષ્ટ્ર પાસે રહે છે. અંતિમ નિર્ણય સંબંધિત તે પક્ષકારોમાં નિહિત રહે છે, જેઓએ પ્રોજેક્ટમાં નાણાંપોષણ/મૂડીરોકાણ કર્યું હોય, એટલે કે હાલના કેસમાં જાઈકા. તેથી, વડી અદાલતે જાઈકા અને જાઈસીસી દ્વારા લેવાયેલા સજાગ નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરીને, જેના પર ટેન્ડર સમિતિએ અમલ કર્યો છે, ભૂલ કરી છે.

૧૩. પરિસ્થિતિઓ હેઠળ, વડી અદાલતે મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા તબક્કો ૧ પર રજૂ કરવામાં આવેલી બોલી મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા રજૂ કરાયેલ બોલી મહત્વપૂર્ણ વિચલનથી ગ્રસ્ત હતી તે આધાર પર નામંજૂર કરવા બાબતે જે.આઈ.સી.સી. / જે.આઈ.સી.એ. / અપીલકર્તા / ટેન્ડર સમિતિએ લીધેલા સજાગ નિર્ણયમાં હસ્તક્ષેપ કરીને ભૂલ કરી છે.

૧૪. હવે જ્યાં સુધી વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશમાં વડી અદાલતે લીધેલા આ દૃષ્ટિકોણનો સંબંધ છે કે વિકલ્પ એ વિભાગ ૧ ની કલમ (ઈ) હેઠળની કલમ ૨૮ અને આઈ.ટી.બી.ની કલમ ૪૨.૫ સ્પષ્ટપણે ગેરકાયદેસર છે, કારણ કે તે બહુ-ચરણિય બોલી પ્રક્રિયામાં બોલીદારોને તેમની બોલીનો અસ્વીકાર શરૂઆતના તબક્કે અને કરાર પ્રદાન થાય તે પહેલાં પડકારવાના અધિકારને મર્યાદિત કરવાની કોશિશ કરે છે, તે બાબતે પ્રારંભે જ નોંધવું જરૂરી છે કે હકીકતમાં આઈ.ટી.બી.ની ઉપરોક્ત કલમો વડી અદાલત સમક્ષ પડકાર હેઠળ નહોતી. તે સિવાય પણ, નોંધવું જરૂરી છે કે આઈ.ટી.બી.ની કલમો ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ મૂળ રિટ અરજદારને ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં ભાગ લેતી વખતે સંપૂર્ણ રીતે જાણમાં હતી. આઈ.ટી.બી.ની ઉપરોક્ત

કલમો તમામ ભાગલેનારાઓ/બોલીદારોની જાણમાં મુકવામાં આવી હતી અને તે સર્વે પર સમાન રીતે લાગુ પડતી હતી. આઈ.ટી.બી.માં ઉપરોક્ત કલમો હોવા છતાં, મૂળ રિટ અરજદારે ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં ભાગ લીધો હતો. તેથી, એકવાર કલમો ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ અંગે સંપૂર્ણ જાણ સાથે ટેન્ડર પ્રક્રિયાની શરતો અને નિયમો સ્વીકારી લીધા બાદ અને સંપૂર્ણ જાણ સાથે તેમાં ભાગ લીધા બાદ, ત્યારપછી મૂળ રિટ અરજદાર માટે આવી કલમો અંગે ફરિયાદ કરવી ખુલ્લી નહોતી. ૧૪.૧ તે સિવાય પણ, નોંધવું જરૂરી છે કે કલમો ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ બોલીદારોને આપવામાં આવેલી સૂચનાઓ (આઈ.ટી.બી.)નો ભાગ છે અને તેથી બોલી દસ્તાવેજનો પણ ભાગ છે. આ તબક્કે નોંધવું જરૂરી છે કે બે પ્રધાનમંત્રીઓ વચ્ચે થયેલા વિગતવાર સમજૂતીપત્ર અને ઋણ કરાર તથા પ્રોજેક્ટને કેવી રીતે ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવશે અને તેનું સંચાલન કેવી રીતે કરવામાં આવશે તે અંગેની વ્યવસ્થા બાદ ઋણ કરાર સાકાર થયો હતો. તે પછી પ્રોજેક્ટ અંગેની સામાન્ય પરામર્શાત્મક ચર્ચાઓ અનુસર્યા બાદ, તે વિશિષ્ટ શરતવાળા ઋણ કરારમાં પરિપૂર્ણ થયું કે કરારની શરતો અને બોલી દસ્તાવેજ જે.આઈ.સી.સી. દ્વારા અંતિમ કરવામાં આવશે અને જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવશે. એવું જણાય છે કે બોલી દસ્તાવેજની સામગ્રી જે.આઈ.સી.એ.ના માનક બોલી દસ્તાવેજો તથા જે.આઈ.સી.એ.ની ખરીદી માર્ગદર્શિકાઓ પર આધારિત છે અને તે ઋણ કરારનો અભિન્ન ભાગ બને છે. નોંધવું રહ્યું કે જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા સવલતી સત્તાવાર વિકાસ સહાયતા (ઓ.ડી.એ.) ઋણના સ્વરૂપે કરવામાં આવતા આવા વિદેશી ભંડોળવાળા રોકાણો બિન-વાટાઘાટીય શરતો અને નિયમોના આધારે કરવામાં આવે છે, જેમાં ટેન્ડરની શરતો

અને નિયમો શું હશે અને પ્રોજેક્ટને કઈ શરતો અને નિયમો પર નાણાંકીય સહાય અપાશે તે બાબતે સંપૂર્ણ વિવેકસત્તા રોકાણકાર વિદેશી વિકસિત રાષ્ટ્રમાં નિવેશિત રહે છે. તેથી, કલમો ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ અંગે વડી અદાલતે આપેલો વિવાદિત ચુકાદો અને આદેશ બોલી દસ્તાવેજ/આઈ.ટી.બી.ની શરતો અને નિયમોમાં ફેરફાર સમાન બનશે, જે હકીકતમાં જે.આઈ.સી.સી./જે.આઈ.સી.એ. દ્વારા અંતિમ અને મંજૂર કરવામાં આવ્યા હતા અને જે જે.આઈ.સી.એ.ની આંતરરાષ્ટ્રીય માર્ગદર્શિકાઓ મુજબ પૂરા પાડવામાં આવ્યા હતા અને જેમનું તમામ બોલીદારો/ભાગલેનારાઓ દ્વારા પાલન કરવાનું હતું.

૧૪. ૨ અન્યથા પણ, વડી અદાલતે ઉપરોક્ત કલમોના હેતુની કતઈ મૂલવણી કરી નથી. ઉપરોક્ત કલમોમાં એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે બોલીઓના મૂલ્યાંકન અને કરાર ફાળવણી અંગેની ભલામણ સંબંધિત માહિતી, આઈટીબી ૪૨ અનુસાર તથા કલમ ૪૨.૫ મુજબ કરાર ફાળવણી અંગેની માહિતી તમામ બોલીદારોને સંપ્રેષિત કરવામાં આવે ત્યાં સુધી, બોલીદારોને અથવા અન્ય કોઈપણ વ્યક્તિને જાહેર કરવામાં આવશે નહીં. કલમ ૪૨.૫ મુજબ, “ફાળવણીની જાણ થયા પછી, અસફળ બોલીદારો લેખિતમાં નિયોક્તાને, તેમની બોલીઓ શા માટે પસંદ કરવામાં આવી નથી તેના આધાર અંગે સ્પષ્ટીકરણ માગતી માહિતી-સભા માટે વિનંતી કરી શકે છે.” આગળ એવું પણ જોગવાઈ કરે છે કે “આઈટીબી ૪૨.૧ અનુસાર ફાળવણીની જાણ થયા પછી, માહિતી-સભાની વિનંતી કરનાર કોઈપણ અસફળ બોલીદારોને નિયોક્તા તાત્કાલિક લેખિતમાં પ્રતિસાદ આપશે.” તેથી, કલમો ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ નીચે મુજબ છે:-

“વિકલ્પ એ – વિભાગ ૧. બોલીદારોને સૂચનાઓ ખંડ ૬. બોલીઓનું મૂલ્યાંકન અને તુલના ૨૮. ગોપનીયતા “૨૮.૧ બોલીઓના મૂલ્યાંકન અને કરાર આપવાની ભલામણ સંબંધિત માહિતી, આઈ.ટી.બી. જર અનુસાર કરાર અપાયાની માહિતી તમામ બોલીદારોને સંપ્રેષિત કરવામાં આવે ત્યાં સુધી, બોલીદારોને અથવા આવી પ્રક્રિયા સાથે સત્તાવાર રીતે સંબંધિત ન હોય તેવી અન્ય કોઈ વ્યક્તિઓને જાહેર કરવામાં આવશે નહીં.

ખંડ એફ. કરારનું પુરસ્કરણ જર. પુરસ્કરણની સૂચના જર.૫ પુરસ્કરણની સૂચના પછી, અસફળ બોલીદારો લેખિતમાં નિયોક્તાને વિનંતી કરી શકે છે કે તેમની બોલીઓ કયા આધાર પર પસંદ કરવામાં આવી નથી તે અંગેના કારણોની સ્પષ્ટતા મેળવવા માટે તેમને માહિતી આપવામાં આવે. નિયોક્તા, આઈટીબી જર.૧ અનુસાર પુરસ્કરણની સૂચના પછી, માહિતી આપવા માટે વિનંતી કરનાર કોઈપણ અસફળ બોલીદારોને તાત્કાલિક લેખિતમાં જવાબ આપશે.”

(ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે)

૧૪. ૩ ઉપરોક્ત કલમોનો હેતુ એવો જણાય છે કે બહુ-ચરણીય નિદા પ્રક્રિયા દરમિયાન મધ્યવર્તી તબક્કે સંભવિત પડકારને અટકાવવો. વડી અદાલતે એવો અર્થઘટન કર્યો છે કે ઉક્ત કલમો નિદાકર્તાઓના નિદા પ્રક્રિયાની ન્યાયિક તપાસ માગવાના અધિકારને મર્યાદિત કરશે. જોકે, વડી અદાલતનું એવું માનવું સંપૂર્ણપણે યોગ્ય જણાતું નથી. વડી અદાલતે સૌપ્રથમ આ બાબતની મૂલવણી કરવી જોઈતી હતી કે કલમ ૨૮ ગોપનીયતાની કલમ છે. ઉપરોક્ત બે કલમોનું

સામાન્ય વાંચન કરતાં એવું કહી શકાય કે તે નિદાકર્તાઓનો ન્યાયિક તપાસ માગવાનો અધિકાર કતઈ હરણ કરતી નથી. માત્ર કારણો જાણવા માટેનો તબક્કો અને સમય એવો છે કે ત્યારબાદ, જો અસફળ નિદાકર્તા વ્યથિત હોય, તો તે ઉપાય માગી શકે; પરંતુ તે અધિકાર કરાર આપવાના અંતિમ નિર્ણય લેવાય અને તેની જાણ કરવામાં આવે ત્યાં સુધી મોકૂફ રાખવામાં આવ્યો છે. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, તેનો વિષય અને હેતુ એવો છે કે કરાર આપવાનો અંતિમ નિર્ણય લેવાય ત્યાં સુધી વચ્ચે નિદા પ્રક્રિયામાં કોઈ હસ્તક્ષેપ ન થાય. કોઈપણ રીતે એવું કહી શકાય નહીં કે તે અસફળ નિદાકર્તાના નિદા પ્રક્રિયાની ન્યાયિક તપાસ માગવાના અધિકારને હરણ કરે છે. કરાર આપવાનો અંતિમ નિર્ણય લેવાયા પછી અને કરાર અપાયા બાદ, અસફળ નિદાકર્તાઓ માટે કારણો માંગવું હંમેશા ખુલ્લું રહેશે, અને નિયોજકએ તે કારણો તાત્કાલિક આપવાના રહેશે; ત્યારબાદ અસફળ નિદાકર્તા તેને ઉપલબ્ધ હોય તેવા કાનૂની ઉપાયનો આશ્રય લઈ શકશે, જેમાં નુકસાનની ભરપાઈ માગવાનો દાવો પણ સમાવેશ પામી શકે. વડી અદાલતે આ બાબતની પણ મૂલવણી કરવી જોઈતી હતી કે આવી વિદેશી નાણાંપોષિત વિશાળ યોજનોમાં વિલંબથી અનુક્રમી પ્રતિકૂળ અસર થઈ શકે છે અને અનેક વખત યોજનોમાં વિલંબને કારણે આર્થિક બોજો પણ ઊભો થાય છે; તેથી સમગ્ર નિદા પ્રક્રિયા પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી અથવા કરાર અપાય ત્યાં સુધી લઘુત્તમ હસ્તક્ષેપ અને/અથવા કોઈ હસ્તક્ષેપ ન હોવો જોઈએ. તેથી, વિદેશી નાણાંપોષિત સંસ્થા દ્વારા નિદા પ્રક્રિયાને મધ્યવર્તી તબક્કે પડકારવામાં ન આવે તે માટે આવી કલમો સામેલ કરવી ન્યાયસંગત છે. બે દેશો વચ્ચેની દ્વિપક્ષીય ચર્ચાઓના આધારે આવી વિશાળ યોજનામાં એટલો મોટો

જથ્થો રોકનાર/નાણાં આપનાર વિદેશી નાણાંપોષિત સંસ્થા માટે આવી કલમો પર આગ્રહ રાખવો અને એ બાબત પર ભાર મૂકવો ન્યાયસંગત છે કે નિદાઓના મૂલ્યાંકન અને કરાર આપવાની ભલામણ સંબંધિત માહિતી, કરાર આપવાની માહિતી તમામ નિદાકર્તાઓને સંચારિત ન થાય ત્યાં સુધી, નિદાકર્તાઓ અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિને જાહેર ન કરવામાં આવે, અને અસફળ નિદાકર્તાઓની નિદાઓ કેમ પસંદ કરવામાં આવી નથી તેનાં આધાર ત્યારબાદ આપવામાં આવે. ૧૪.૪ ઉપરોક્ત કલમો મૂકવાનો વિષય અને હેતુ અત્યંત સ્પષ્ટ છે, એટલે કે નિદા પ્રક્રિયાના મધ્યવર્તી તબક્કે અને કરાર આપવાનો અંતિમ નિર્ણય લેવાય ત્યાં સુધી તેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપ ન થાય. વધુમાં, અમે પણ આ મતના છીએ કે વિદેશી દેશ દ્વારા નાણાંપોષિત વિશાળ યોજનામાં કરાર આપવાનો અંતિમ નિર્ણય લેવાય ત્યાં સુધી મધ્યવર્તી તબક્કે નિદા પ્રક્રિયામાં કોઈ હસ્તક્ષેપ ન થવો જોઈએ. તેનું કારણ એ છે કે આવી યોજનામાં કોઈપણ વિલંબથી યોજનાનો અંતિમ ખર્ચ વધારી શકે છે અને તે વિદેશી દેશ દ્વારા ભવિષ્યના રોકાણને અસર કરી શકે છે, જે ક્યારેય વ્યાપક રાષ્ટ્રીય હિતમાં નહીં આવે.

૧૪. ૫ પરિસ્થિતિઓ હેઠળ, વડી અદાલતે કલમો ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ સ્વયંપ્રગટ રીતે ગેરકાયદેસર છે એવો નિષ્કર્ષ કરીને ગંભીર ભૂલ કરી છે, ખાસ કરીને, તેની સામે કોઈ પડકાર ન હતો તે સ્થિતિમાં અને આ આધાર પર પણ કે મૂળ રિટ અરજદારે આઈ.ટી.બી.માં ઉદ્દેખિત ઉપરોક્ત કલમોની જાણ હોવા છતાં તેમાં ભાગ લીધો હતો, ત્યારબાદ મૂળ રિટ અરજદારને તેની સામે પડકાર ઉઠાવવો ખુલ્લો નહોતો. મૂળ રિટ અરજદારને શરૂઆતથી જ કલમ ૨૮માં સમાવાયેલ ગોપનીયતા

કલમ વિષે જાણ હતી અને અસફળ બિડરોની બિડો કયા આધાર પર પસંદ કરવામાં આવી નથી તે કારણોની જાણ માત્ર કરાર ફાળવવાનો અંતિમ નિર્ણય કલમ ૪૨ હેઠળ સંદેશિત થયા પછી જ કરવામાં આવશે તે બાબતની પણ જાણ હતી. જો મૂળ રિટ અરજદાર વ્યથિત હતો, તો તો તેણે ભાગ લીધો જ ન હોત અને/અથવા ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં ભાગ લેતા પહેલાં આવી કલમોને પડકારવી જોઈએ હતી. પરિસ્થિતિઓ હેઠળ, વડી અદાલતે કલમો ૨૮.૧ અને ૪૨.૫ ને સ્વયંપ્રગટ રીતે ગેરકાયદેસર ગણાવીને આપેલો આક્ષેપિત ચુકાદો અને આદેશ ટકી શકતો નથી અને તેને પણ રદ કરવો યોગ્ય બને છે.

૧૫. હવે વિદાય લેતા પહેલાં, ટેન્ડર પ્રક્રિયાને મધ્યવર્તી તબક્કે પડકારતી રિટ અરજીઓ વિચારણા માટે સ્વીકારતી વખતે અને/અથવા કરારોમાંની ટેન્ડર પ્રક્રિયામાં હસ્તક્ષેપ કરતી વખતે, ખાસ કરીને વિદેશી દેશો દ્વારા ભંડવાયેલા કરારો/પ્રકલ્પો તથા વર્તમાન જેવા મહાપ્રકલ્પોના સંદર્ભમાં, વડી અદાલતોને ચેતવણીરૂપ થોડા શબ્દો વ્યક્ત કરવું યોગ્ય છે એવું અમે માનીએ છીએ. વિદેશી દેશો દ્વારા ભંડવાયેલા આવા મહાપ્રકલ્પો અંગેની રિટ અરજી વિચારણા માટે સ્વીકારતા પહેલાં, આ બાબતનું મૂલવવું જરૂરી છે કે આવા મહાપ્રકલ્પો માટે વિદેશી દેશ દ્વારા આપવામાં આવતું ભંડોળ બંને દેશોના વડાપ્રધાનો વચ્ચે થયેલી વિગતવાર ચર્ચા અને રેલવે ક્ષેત્રમાં દ્વિપક્ષીય સહકાર મજબૂત બનાવવા માટે અનુસૂત હોય છે. વિદેશી દેશ આવા વિશાળ પ્રમાણનું રોકાણ/ભંડવણ અસમજૂતીયોગ્ય શરતો પર કરવા તૈયાર હોય છે અને બોલી દસ્તાવેજો વિદેશી નાણાકીય એજન્સી/દેશ દ્વારા સ્ટાન્ડર્ડ બિડિંગ ડોક્યુમેન્ટ્સની અદ્યતન આવૃત્તિ

અનુસાર તૈયાર કરવામાં આવે છે. વિકસિત દેશોમાંથી આવતાં આવા રોકાણો અસમજૂતીયોગ્ય શરતો અને નિયમોના આધારે કરવામાં આવે છે, જેમાં રોકાણની શરતો શું રહેશે અને પ્રકલ્પ અમલમાં મૂકવા માટે કોન્ટ્રાક્ટરો કઈ શરતો પર પસંદ કરવામાં આવશે તે અંગેનો એકમાત્ર વિવેકાધિકાર રોકાણકર્તા વિદેશી વિકસિત દેશ પાસે રહેલો હોય છે. આવા વિદેશી સાર્વભૌમ ભંડવણવાળા વિકાસ કરારોની વિશિષ્ટ અને આગવી લાક્ષણિકતાઓને ધ્યાનમાં લેતાં, જે માત્ર રોકાણની ઉપલબ્ધતા અને આવા આધારભૂત સુવિધા પ્રકલ્પને નાણાંકીય સહાય આપવા વિદેશી સાર્વભૌમ દેશની તૈયારીને કારણે જ કલ્પી શકાય અને અસ્તિત્વમાં આવી શકે છે, ઉદ્દેખિત કરારો ભિન્ન સ્વરૂપ ધારણ કરે છે. તેથી, ન્યાયિક હસ્તક્ષેપના પ્રશ્નમાં, વિદેશી ભંડવણવાળા કરારો અને જાહેર ખજાનામાંથી ભંડવાયેલા સામાન્ય જાહેર કામોના કરારો વચ્ચે ભિન્ન વિચારણા હોવી જ જોઈએ. આ બાબત હંમેશા સ્મરણમાં રાખવાની છે અને એશિયા ફાઉન્ડેશન એન્ડ કન્સ્ટ્રક્શન લિ. (ઉપરોક્ત) ના મામલામાં આ અદાલતે નોંધ્યું છે તેમ, વિકસિત દેશ લોન/સબસિડી આપે અને/અથવા એવા ઊંચા ખર્ચવાળા પ્રકલ્પોને ભંડવવા તૈયાર થાય ત્યાં સુધી વિકાસશીલ દેશ માટે આવા ઊંચા ખર્ચવાળા પ્રકલ્પ સાથે આગળ વધવું મુશ્કેલ છે; આવા પ્રકલ્પો વિકાસશીલ દેશ માટે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ હોય છે, ખાસ કરીને જ્યારે વિકસિત દેશ અત્યલ્પ રાહતી વ્યાજદરે અને ચુકવણીની યોગ્ય શરતો અને નિયમો પર વિશાળ રકમ ભંડવવા તૈયાર હોય. આ બાબત પણ નોંધનીય છે કે આવા મહાપ્રકલ્પના અમલીકરણમાં થતો કોઈપણ વિલંબ, જે ભારત જેવા વિકાસશીલ દેશ માટે અત્યંત મહત્વપૂર્ણ પ્રકલ્પ છે, તે

વિશાળ જાહેર હિતમાં અને રાષ્ટ્રહિતમાં ન હોઈ શકે. દ્વિપક્ષીય પરસ્પર સમજૂતી/કરારના આધારે વિકસિત દેશ દ્વારા વિકાસશીલ દેશ માટે ભંડવાયેલા આવા પ્રકલ્પોમાં મધ્યવર્તી તબક્કે અદાલતો દ્વારા કરવામાં આવતો એવો હસ્તક્ષેપ અને થતો વિલંબ ભવિષ્યના રોકાણો/ભંડવણને અસર કરી શકે છે. ઘણી વખત, અદાલતોના હસ્તક્ષેપને કારણે પ્રકલ્પના અમલીકરણમાં થતો એવો વિલંબ પ્રકલ્પના ખર્ચ પર શ્રેણીબદ્ધ અસર પેદા કરી શકે છે અને અંતે પ્રકલ્પ ખર્ચમાં વધારો કરી શકે છે તથા ભારે નાણાકીય બોજો મૂકી શકે છે અને વધારાના તથા બજેટમાં ન ધરાયેલા ખર્ચ તરફ દોરી શકે છે. તેથી, આવા મહાપ્રકલ્પોના સંદર્ભમાં ટેન્ડર પ્રક્રિયાને મધ્યવર્તી તબક્કે પડકારતી બાબતમાં રિટ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતાં અને/અથવા કરારના પ્રદાનને પડકારતી રિટ અરજી વિચારણા માટે સ્વીકારતી વખતે,

ખાસ કરીને, જ્યારે આવા મેગા પ્રકલ્પોને વિદેશી દેશો દ્વારા નાણાકીય સહાય આપવામાં આવી હોય, ત્યારે અદાલતોને ટાટા સેલ્યુલર વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા, ૧૯૯૪ ૬ એસ.સી.સી. ૬૫૧ મામલામાં આ અદાલતે પરિચ્છેદ ૯૪ માં પ્રતિપાદિત કરેલા નીચેના સિદ્ધાંતો ધ્યાનમાં રાખવા પડે છે, જે આ મુજબ છે:

“ ૯૪. ઉપરોક્તમાંથી નિષ્કર્ષિત કરી શકાય તેવા સિદ્ધાંતો આ પ્રમાણે છે:

(૧) આધુનિક પ્રવૃત્તિ વહીવટી કાર્યવાહી અંગે ન્યાયિક સંયમ તરફ સંકેત કરે છે.

(૨) અદાલત અપીલી અદાલત તરીકે બેસતી નથી, પરંતુ માત્ર નિર્ણય જે રીતે કરવામાં આવ્યો હતો તેની રીતની પુનઃસમીક્ષા કરે છે.

(૩) અદાલત પાસે વહીવટી નિર્ણયમાં સુધારો કરવા માટે જરૂરી નિપુણતા નથી. જો વહીવટી નિર્ણયની સમીક્ષા કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવે, તો તે જરૂરી નિપુણતા વિના પોતાનો જ નિર્ણય તેના સ્થાને મૂકી દેશે, અને તે નિપુણતા પોતે પણ ભૂલપાત્ર હોઈ શકે છે.

(૪) ટેન્ડર માટેના આમંત્રણની શરતો ન્યાયિક તપાસ માટે ખુલ્લી હોઈ શકતી નથી, કારણ કે ટેન્ડર માટેનું આમંત્રણ કરારના ક્ષેત્રમાં આવે છે. સામાન્ય રીતે કહીએ તો, ટેન્ડર સ્વીકારવાનો અથવા કરાર પ્રદાન કરવાનો નિર્ણય અનેક સ્તરો દ્વારા વાટાઘાટોની પ્રક્રિયામાં પહોંચવામાં આવે છે. ઘણી વાર આવા નિર્ણયો નિષ્ણાતો દ્વારા ગુણાત્મક ધોરણે લેવામાં આવે છે.

(૫) સરકારને કરાર કરવાની સ્વતંત્રતા હોવી જ જોઈએ. અન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો, વહીવટી ક્ષેત્ર અથવા અર્ધ-વહીવટી ક્ષેત્રમાં કાર્યરત વહીવટી સત્તામંડળ માટે કાર્યપદ્ધતિમાં યોગ્ય લવચીકતા આવશ્યક અનુસંગ છે. તેમ છતાં, નિર્ણયનું પરીક્ષણ માત્ર વેડનેસબરીના વાજબીપણાના સિદ્ધાંતના લાગુ પડવાથી જ થવું જોઈએ એટલું પૂરતું નથી (જેમાં ઉપર દર્શાવેલ તેના અન્ય પરિબલોનો પણ સમાવેશ થાય છે), પરંતુ તે મનસ્વીપણાથી મુક્ત હોવો જોઈએ અને પક્ષપાતથી પ્રભાવિત ન હોવો જોઈએ અથવા દુર્ભાવનાથી પ્રેરિત ન હોવો જોઈએ.

(૬) નિર્ણયોને રદ કરવાથી વહીવટી તંત્ર પર ભારે પ્રશાસકીય ભારણ આવી શકે છે અને વધેલા તથા બજેટમાં જોગવાઈ ન કરાયેલા ખર્ચ તરફ દોરી શકે

છે.

આ સિદ્ધાંતોના આધારે અમે આ કેસના તથ્યોની તપાસ કરીશું, કારણ કે તે અમને યોગ્ય સિદ્ધાંતો તરીકે સ્વીકાર્ય લાગે છે.

જ્યારે રિટ અરજી સ્વીકારવામાં આવે અને/અથવા સ્થગિતી આપવામાં આવે, જેનાથી અંતે મેગા પ્રકલ્પોના અમલીકરણમાં વિલંબ થવાની શક્યતા હોય, ત્યારે એ યાદ રાખવું જોઈએ કે તે જાહેર મહત્વના પ્રકલ્પોના અમલીકરણમાં ગંભીર અડચણ ઊભી કરી શકે છે અને રાજ્ય અને/અથવા તેની એજન્સીઓ/સાધનોને નાગરિકો પ્રત્યેની બંધારણીય તથા કાનૂની ફરજનું નિર્વહન કરવામાં અસમર્થ બનાવે છે. તેથી, આવી અરજીઓ સ્વીકારતાં અને/અથવા આવા મામલાઓમાં સ્થગિતી આપતાં, વડી અદાલતોએ પોતાની વિવેકાધીન સત્તાનો ઉપયોગ કરતી વખતે અત્યંત સાવચેત અને વિવેકપૂર્ણ રહેવું જોઈએ. વડી અદાલતને પ્રાથમિક દૃષ્ટિએ એવો અભિપ્રાય હોય કે નિર્ણય સ્વરૂપે તર્કવિરુદ્ધ છે અને/અથવા મનસ્વી છે અને/અથવા દુર્ભાવનાથી પીડિત છે અને/અથવા પક્ષપાતથી ગ્રસ્ત છે, તેવા કેસમાં પણ, આવી રિટ અરજી સ્વીકારતી વખતે અને/અથવા કોઈ યોગ્ય વચગાળાનો આદેશ પસાર કરતી વખતે, વડી અદાલત રિટ અરજદારને સૂચિત કરી શકે છે કે જો અરજદાર હારી જાય અને તેના દ્વારા શરૂ કરાયેલ આવી કાર્યવાહી કારણે પ્રકલ્પના અમલીકરણમાં વિલંબ થાય, તો તેના દ્વારા શરૂ કરાયેલ આવી નિર્રથક મુકદ્દમાબાજી કારણે આવા પ્રકલ્પોના અમલીકરણમાં થયેલા વિલંબથી થયેલા નુકસાનની ભરપાઈ તેની ઉપર મૂકવામાં આવી શકે છે. આ સાવચેતી અને સલાહના શબ્દો સાથે, અમે આ મામલો અત્રે જ સમાપ્ત કરીએ

છીએ અને તેને સંબંધિત અદાલત(ઓ)ની પ્રજ્ઞા પર છોડી દઈએ છીએ, જે અંતે સંકળાયેલા વિશાળ જાહેર હિત અને રાષ્ટ્રીય હિતને ધ્યાનમાં લેશે.

૧૬. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને અને ઉપર દર્શાવેલ કારણોસર, વડી અદાલતે આપેલો આક્ષેપિત ચુકાદો અને આદેશ સ્પષ્ટપણે ટકી શકતો નથી અને તેને રદ કરવો યોગ્ય છે, અને તે મુજબ તે રદ કરવામાં આવે છે. વર્તમાન અપીલ તે મુજબ મંજૂર કરવામાં આવે છે. અહીંના પ્રતિવાદી એવા મૂળ રિટ અરજદાર દ્વારા વડી અદાલતમાં દાખલ કરાયેલ મૂળ રિટ અરજી નામંજૂર ગણાશે. ખર્ચ બાબતે કોઈ આદેશ નહીં.

બાકી રહેલી અરજી(ઓ), જો કોઈ હોય, તો તે પણ નિષ્પન્ન ગણવામાં આવે છે.

દિવ્યા પાંડે અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે.(સહાય કરનાર : રાહુલ રાઠી, એલ.સી.આર.એ.)

This judgment has been translated using AI Tool

– M/s. Hyperlink E-solutions Pvt. Ltd.

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદીત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહીં. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.